

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME
ANABİLİM DALI

ÖZEL SEKTÖR VE KAMU SEKTÖRÜNDE MUHASEBE STANDARTLARI KAPSAMINDA
KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN HAZIRLANMASI: ÖZEL SEKTÖR UYGULAMASINA
YÖNELİK ÖRNEK ÇALIŞMA

Yüksek Lisans Tezi

CANSU CANEL

Ankara - 2017

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME
ANABİLİM DALI**

**ÖZEL SEKTÖR VE KAMU SEKTÖRÜNDE MUHASEBE STANDARTLARI KAPSAMINDA
KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN HAZIRLANMASI: ÖZEL SEKTÖR UYGULAMASINA
YÖNELİK ÖRNEK ÇALIŞMA**

Yüksek Lisans Tezi

CANSU CANEL

Ankara – 2017

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME
ANABİLİM DALI

Cansu CANEL

ÖZEL SEKTÖR VE KAMU SEKTÖRÜNDE MUHASEBE STANDARTLARI
KAPSAMINDA KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN HAZIRLANMASI:
ÖZEL SEKTÖR UYGULAMASINA YÖNELİK ÖRNEK ÇALIŞMA

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ercan BAYAZITLI

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

..... Prof. Dr. Ercan BAYAZITLI
..... Doç. Dr. Yiğit ÖZBEK
..... Yard. Doç. Dr. Mustafa DOĞAN

İmzası

.....
.....
.....

Tez Sınavı Tarihi ...04.08.2017...

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (.../.../20...)

Tez Hazırlayan Öğrencinin
Adı ve Soyadı

..... Cansu Canel

İmzası

.....
.....

İÇİNDEKİLER

Giriş.....	1
------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

ÖZEL SEKTÖRDE FAALİYET GÖSTEREN İŞLETMELER İÇİN KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLAR DÜZENLEMeye İLİŞKİN ESASLAR

1.1. ÖZEL SEKTÖRDE FAALİYET GÖSTEREN İŞLETMELER İÇİN ULUSLARARASI FİNANSAL MUHASEBE VE RAPORLAMA STANDARTLARI VE TÜRKİYE UYGULAMASINA YÖNELİK ÇALIŞMALAR.....	4
1.1.1. “TFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar” Standardına İlişkin Genel Açıklamalar	9
1.1.2. “TFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar” Standardının Amacı ve Kapsamı.....	11
1.1.3. Ana Ortaklığın Konsolide Finansal Tablo Hazırlamak Zorunda Olmadığı Durumlar	13
1.2. KONSOLİDE FİNANSAL TABLO HAZIRLANMASINDA “KONTROL” KAVRAMI.....	14
1.2.1. Yeni Kontrol Modelindeki Değişiklikler	17
1.2.2. Güç	20
1.2.3. Değişken Getirilere Hak Kazanma / Maruz Kalma.....	22
1.2.4. Getirilerin Tutarını Etkileme İmkânı	23
1.2.5. Kontrol Gücü Olmayan Paylar	24
1.2.6. Bağlı Ortaklıklarda Kontrolün Kaybedilmesi.....	25
1.2.7. Kontrol Gücünün Etki Düzeyi: İş Ortaklığı, İştirak ve Bağlı Ortaklık Ayrımı	27
1.3. KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARI DÜZENLEMeye İLİŞKİN ESASLAR	31
1.3.1. Konsolide Bilanço ve Gelir Tablosu Düzenlemeye İlişkin Esaslar	32
1.3.2. Konsolide Finansal Tabloların Dipnotlarına İlişkin Esaslar.....	34
1.4. KONSOLİDASYON YÖNTEMLERİ	35
1.4.1. Oransal Konsolidasyon	35
1.4.2. Kısmi Konsolidasyon (Özkaynak Yöntemi).....	36
1.4.3. Tam Konsolidasyon Yöntemi	40
1.5. TAM KONSOLİDASYON YÖNTEMİ KAPSAMINDA FİNANSAL TABLOLARIN HAZIRLANMA AŞAMALARI VE YAPILACAK İŞLEMLER	42
1.5.1. Finansal Tabloların Konsolidasyona Hazır Hale Getirilmesi	43
1.5.2. Grupta Yer Alan Tüm İşletmelerin Finansal Tablolarının Birleştirilmesi.....	43
1.5.3. Eliminasyon İşlemleri.....	44
1.5.4. Ana Ortaklık ve Kontrol Gücü Olmayan Paylar Arasında Kapsamlı Gelir ve Özkaynak Tahsisi	53
1.6. KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARDA, BAĞLI ORTAKLIĞI SATIN ALMA TARİHİ İTİBARI İLE YER ALACAK DÜZENLEMELER	54

1.6.1. Bağlı Ortaklığın Tamamına Sahip Olunması Durumunda Finansal Tabloların Düzenlenmesi	54
1.6.2. Bağlı Ortaklığın Belli Bir Oranına Sahip Olunması Durumunda Finansal Tabloların Düzenlenmesi	56

İKİNCİ BÖLÜM

KAMU SEKTÖRÜ İÇİN KONSOLİDE FİNANSAL TABLO DÜZENLEMeye İLİŞKİN ESASLAR

2.1. YENİ BİR DÜZEN; KAMU SEKTÖRÜNDE KONSOLİDE FİNANSAL RAPORLAMA	61
2.1.1. Kamu Sektöründe Konsolide Finansal Tablo Yayınlanmasına Yönelik Literatür Çalışmaları	62
2.2. YENİ KAMU YÖNETİMİ ANLAYIŞI VE ULUSLARARASI KAMU SEKTÖRÜ MUHASEBE STANDARTLARI	67
2.2.1. IPSAS VE UFRS Standartları Arasındaki Temel Farklılıklar	70
2.2.2. IPSAS-6 Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar Standardı Kapsamında Konsolidasyon Esasları ve Kontrol	73
2.2.3. IPSAS-35 Konsolide Finansal Tablolar Standardı Kapsamında Konsolidasyon Esasları ve Kontrol	77
2.2.4. Konsolide Finansal Tablolar Açısından IPSAS ve UMS/ UFRS Arasındaki Benzerlikler ve Farklılıklar	79
2.2.5. Konsolide Finansal Tablo Düzenlemede Uluslararası Kamu Sektörü Muhasebe Standartları'nın Türkiye'deki Uygulaması	87

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖZEL SEKTÖRDE FAALİYET GÖSTEREN BİR İŞLETME İÇİN KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLAR HAZIRLANMASINA YÖNELİK ÖRNEK BİR ÇALIŞMA

3.1. Çalışmanın Konusu	89
3.2. Çalışmanın Amacı	89
3.3. Çalışmanın Kapsamı	90
3.4. Veriler	90
3.5. Firmalar Arası Eliminasyona Tabi İşlemler	92
3.6. Konsolide Çalışma Tablosunda Yer Alan Düzeltmelere İlişkin Kayıtlar	108
3.7. Firmalar Arası Eliminasyona Tabi İşlemlere Ait Muhasebe Kayıtları	109
SONUÇ	119
ÖZET	122
KAYNAKÇA	124

TABLÖLAR DİZİNİ

TABLO 1:KONTROL ETKİSİ DÜZEYİ TABLOSU	29
TABLO 2:KONTROL- ÖNEMLİ ETKİ- ÖNEMSİZ ETKİ FARKI	30
TABLO 3- KONSOLİDE BİLANÇO VE GELİR TABLOSU DÜZENLEME ESASLARI	33
TABLO 4- KONSOLİDASYON YÖNTEMLERİ	41
TABLO 5-ABC İŞLETMESİ SOLO FİNANSAL TABLO	58
TABLO 6- ABC VE XYZ İŞLETMELERİ GERÇEĞE UYGUN DEĞER TABLOSU	59
TABLO 7- ABC VE XYZ İŞLETMELERİ ÇALIŞMA TABLOSU	49
TABLO 8- A VE B İŞLETMELERİ ÇALIŞMA TABLOSU	53
9TABLO 9- X VE Y İŞLETMELERİNE AİT ÇALIŞMA TABLOSU	66
TABLO 10- X VE Y İŞLETMELERİNE AİT 2. ÇALIŞMA TABLOSU	67
TABLO 11- X VE Y İŞLETMELERİNE AİT 3. ÇALIŞMA TABLOSU	69
TABLO 12- X VE Y İŞLETMELERİNE AİT 4. ÇALIŞMA TABLOSU	59
TABLO 13- IPSAS-6 KAPSAMINDA GÜÇ VE FAYDA KOŞULLARI	87
TABLO 14- IPSAS 6 STANDARDI KAPSAMINDA KONTROLÜN VARLIĞI;	76
TABLO 15- CÎRSTE A & CÎRSTE A ARAŞTIRMASINA AİT METADOLOJİ	92
TABLO 16- CÎRSTE A & CÎRSTE A ARAŞTIRMA SONUÇLARI	93
TABLO 17- CÎRSTE A & CÎRSTE A ARAŞTIRMA SONUÇLARI	94
TABLO 18-CÎRSTE A & NİSTOR & TUDOR ARAŞTIRMA SONUÇLARI	8596
TABLO 19- BAĞLI ORTAKLIKLARA AİT BİLGİLER	91
TABLO 20-ANA ORTAKLIĞA AİT 31.12.2015 TARİHLİ SOLO FİNANSAL DURUM TABLOSU	94
TABLO 21-BAĞLI ORTAKLIKLARA AİT 31.12.2015 TARİHLİ SOLO FİNANSAL DURUM TABLOLARI	97
TABLO 22-TÜM İŞLETMELERİN SOLO FİNANSAL DURUM TABLOLARI İLE HAZIRLANAN KONSOLİDE ÇALIŞMA TABLOSU	102
TABLO 23-TÜM İŞLETMELERİN SOLO GELİR TABLOLARI İLE HAZIRLANAN KONSOLİDE ÇALIŞMA TABLOSU	106
TABLO 24- GLOBAL İKLİMLENDİRME A.Ş.'YE AİT 31.12.2015 TARİHLİ KONSOLİDE FİNANSAL DURUM TABLOSU	115
TABLO 25-GLOBAL İKLİMLENDİRME A.Ş.'YE AİT 01.01.2015-31.12.2015 TARİHLİ KONSOLİDE GELİR TABLOSU	118

ŞEKİLLER DİZİNİ

ŞEKİL 1- UFRS-10'A GÖRE KONTROLÜN UNSURLARI..... 166

ŞEKİL 2-DOĞRUDAN VE DOLAYLI PAYLARA İLİŞKİN ŞEKİL..... 30

KISALTMALAR

IASB	: International Accounting Standards Board
IASC	: International Accounting Standards Committee
IFAC	: Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu
IFRS	: International Financial Reporting Standards
IPSAS	: International Public Sector Accounting Standards
IPSASB	: International Public Sector Accounting Standards Board
KGK	: Kamu Gözetim Kurumu
SIC	: Special Purpose Entities
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMSK	: Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TMUDESK	: Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu
TSE	: Türk Standartları Enstitüsü
TÜRMOB	: Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development
UFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
UMS	: Uluslararası Muhasebe Standartları

Giriş

Finansal tablolar, işletmenin belirli bir dönemdeki veya belli bir andaki finansal durumunu, finansal durumundaki değişiklikleri, sürdürdüğü işletme faaliyetlerinden ve finansal işlemlerinden kaynaklanan sonuçlarını ilgili bilgi kullanıcılarına aktarmak amacı ile hazırlanmış tablolar bütünüdür. Özellikle sermaye piyasalarının her geçen gün birbirlerine daha çok yaklaşması, küresel gelişmelerin ülkeler arası işletme faaliyetlerini önemli ölçüde etkilemesi, özel sektör ve kamudaki rol modellerinin daha şeffaf olma arzusu, ekonomik faaliyetlerin uluslararası bir seviyede gerçekleşmesi ve firmaların birbirleri ile etkileşimlerinin artması sebebi ile finansal tablo raporlamasında ortak bir dile olan ihtiyaç artmıştır. Değişik sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerin birbirlerinden farklı finansal tablo raporlama uygulamaları doğrultusunda hazırladığı finansal tablolar; özel sektörde hisse senedi sahipleri, yatırımcılar, yöneticiler, çalışanlar, müşteriler, alacaklılar, tedarikçiler tarafından; kamu sektöründe ise hizmet alıcıları, kaynak sağlayıcıları, yasama organları... gibi işletmelerle ilişkili olan gerçek veya tüzel kişiler tarafından yanlış yorumlanabilmekte ve söz konusu kişilerin karar verme aşamasında yanlış yönlendirilmesine neden olabilmektedir. Yaşanabilecek karışıklık karşısında, işletmelere ait finansal tablolardaki verilerin güvenilir, ihtiyaçları karşılayabilen, açık, karşılaştırma yapılabilir, özün önceliğine uygun nitelikte olmasına yönelik dünyanın her yerinde uygulanan muhasebe standart ile politikalarının yürürlüğe koyulması gerekliliği ortaya çıkmış ve muhasebeye ortak dil anlayışını getirmiştir¹.

¹ Nalan AKDOĞAN, "Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarının Uygulanma Süreci: Sorunlar ve Çözüm Önerileri", Mali Çözüm, İSMMM Yayın Organı, Sayı 80, Mart-Nisan 2007, S:101

Özel sektör açısından incelendiğinde, uygulanan farklı muhasebe standartlarının zaman içerisinde benzer hale getirilmesi ve küresel çapta genel kabul görmüş bir Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS / UMS) setinin oluşturulmasına yönelik çalışmalar, geçtiğimiz yirmi yıl içerisinde en çok üzerinde durulan konulardan biri haline gelmiştir. Muhasebe ve raporlama konusunda anlam farklılığı yaratabilecek noksanlıklar dikkate alınarak oluşturulan standartlar, tüm kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılayabilecek nitelikte olup muhasebenin temel varsayımları esas alınarak düzenlenmiştir.

Birbirlerine entegre finansal sektörlerin ortak bir muhasebe dili üzerinde birleşmesine yönelik çalışmaların doğal bir sonucu olarak, özel sektörün yanında, kamu sektörünü de etkileyen gereksinimler ortaya çıkmış; yeni ve ortak bir raporlama uygulamasının gerekliliğine ihtiyaç duyulmuştur. Özel sektörden daha farklı hedefleri bulunan kamu sektörü için bazı muhasebe standartlarının ortaya çıkması gerekliliği günden güne artmaktadır². Bu nedenle, kamu sektörü muhasebe ve raporlama sisteminin zaman içerisinde gelişimi üzerinde büyük etkisi olan bir dizi reforma tabi tutulmuştur ve bu reformların sonucunda ortaya çıkan en önemli hususun, kamu sektöründe konsolide finansal raporlamanın yürürlüğe girmesi olduğuna işaret edilmektedir³. Bu kapsamda kamu sektörü için UFRS / UMS benzeri kamu standartları ortaya çıkmış ve uygulanması bazı ülkelerde yapılmaya başlanmıştır.

² Alessandro LOMBRANO, Luca ZANIN, "IPSAS and Local Government Consolidated Financial Statements—Proposal For a Territorial Consolidation Method", Public And Money Management; 2013; S:429

³ Andreea CÎRSTEAA, "The Need For Public Sector Consolidated Financial Statements", Procedia Economics and Finance, 2014, S: 1289

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır; ilk bölümünde; özel sektör açısından konsolide finansal tablo hazırlama esasları üzerinde durulmuş, uluslararası ve ulusal düzeyde muhasebe ve raporlama standartlarının gelişim süreci ve örnek çalışmamıza konu olan “UFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı”nın kapsamı, ilkeleri ve esasları ile uygulamadaki hesaplama süreçleri üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın ikinci bölümünde, son yıllarda uluslararası literatürde oldukça önemli bir çalışma konusu haline gelen kamu sektöründe konsolide finansal tabloların hazırlanması ve sunumu ile ilgili açıklamalara yer verilmiş olup, bu konuya ilişkin yapılan araştırmalar incelenmiş; daha çok değerlendirme ve tavsiye niteliğinde olan araştırmalar ile kamu sektörü konsolide finansal tablolar standardının özel sektör UFRS / UMS’lerin ile aralarındaki farka değinilmiştir.

Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde, özel sektörde yer alan bir ana ortaklığın, üzerinde kontrol elde ettiği bağlı ortaklıklarını elde edim tarihinden sonra hazırladığı ilk dönemdeki konsolide finansal tablolarının düzenlenme aşamaları gösterilmekte; bağlı ortaklar ve ana ortaklığın sahip oldukları bireysel finansal tablolar ile aralarındaki ticari işlemlerin etkileri giderilerek konsolide bir finansal tablo oluşturulması üzerine bir çalışma yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÖZEL SEKTÖRDE FAALİYET GÖSTEREN İŞLETMELER İÇİN KONSOLİDE FİNANSAL

TABLolar DÜZENLEMeye İLİŞKİN ESASLAR

1.1. ÖZEL SEKTÖRDE FAALİYET GÖSTEREN İŞLETMELER İÇİN ULUSLARARASI FİNANSAL MUHASEBE VE RAPORLAMA STANDARTLARI VE TÜRKİYE UYGULAMASINA YÖNELİK ÇALIŞMALAR

Küreselleşme sonucu ortaya çıkan ekonomik ve teknolojik gelişmelerden etkilenen işletme faaliyetleri; birbirleri ile entegre ülkeler arasındaki ekonomik sınırları önemli ölçüde kaldırmış ve günümüz ekonomilerini birbirleri ile daha ilişkili hale getirmiştir. Özellikle, sermaye piyasalarının birbirleri ile bir bütün olarak hareket etmesi sebebiyle; finansal raporlama konusunda ortak standartların geliştirilmesi gerekliliği ortaya çıkarmıştır. Finansal raporlamadaki uygulama farklılıklarını ortadan kaldırmak amacıyla yapılan ilk düzenlemelerin temeli 1960'lı yıllarda atılmış ve bu konu ile ilgili çalışmalar günümüze kadar halen devam etmektedir⁴. Muhasebe alanında ortak bir dil oluşturulmasına ilişkin süreç ilk olarak, Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASC)'nin kurulması ile başlamıştır. Bu komite 1973 tarihinde çeşitli ülkelerdeki muhasebe örgütlerinin anlaşması sonucu ortaya çıkmıştır. Komitenin temel amacı; denetlenmiş hesapların ve finansal verilerin raporlaştırılıp sunulması aşamasında üzerinde durulması gereken standartları ana hatları ile belirlemek ve bu standartları kamuya açık biçimde yayınlamaktır. Bu şekilde, bahsi geçen standartların dünya

⁴ Hilal KOCAMAZ, "Uluslararası Muhasebe Standartlarının Dünyada ve Türkiye'de Oluşum ve Gelişim Süreci", KSÜ İİBF Dergisi; 2012 2-2, S:107

çapında dikkate alınma ve kabul edilme olasılığı da arttırmaktır⁵. Komite 1973 yılından Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'na devredildiği tarihe kadar uluslararası standart oluşturma ve yayınlama konusunda tek ve tam yetkili merci olarak kabul edilmiştir. Ancak, komiteye bağlı olan çeşitli ülkelerdeki muhasebe örgütlerinin pek çoğunun kendi muhasebe sistemleri doğrultusunda farklı standartlar oluşturma yetkisine sahip olması ve komitenin yayınladığı standartlara uyum konusunda diğer örgütler üzerinde herhangi bir yaptırım gücünün bulunmaması pek çok eleştiriyi de beraberinde getirmiştir. Tüm bu eleştiriler sonucunda IASC muhasebe standardı belirleme görevini 2001 yılında Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi Vakfı bünyesindeki Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'na (IASB) devretmiştir⁶.

Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu mali tablolarda, ihtiyaca uygun, şeffaf, tam açıklanabilen ve karşılaştırılabilen verilerin kolayca yorumlanmasına olanak sağlayan kalitede uygulanabilecek muhasebe standartları geliştirmeyi hedeflemektedir⁷. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB); UMS, UFRS ve Yorumlar (SIC Yorumları) olmak üzere düzenlemeler yapmaktadır. 2001 yılında, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu IASB, muhasebe standartlarını "Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS / UMS)" adı ile yayınlacağını bildirmiş; önceden komite tarafından yayınlanmış olan standartları da benimseyeceğini duyurmuştur. Daha önce IASC tarafından yayınlanan ve IASB tarafından aynı şekilde

⁵ Ahmet BAŞPINAR ; "Türkiye'de ve Dünyada Muhasebe Standartlarının Oluşumuna Genel Bakış", Maliye Dergisi, Ankara, S:53

⁶,Mustafa G. DURAK; Çağnur K.BALSARI, "Türkiye'de UFRS Araştırmalarına Genel Bakış", İzmir SMMM Odası Dayanışma Dergisi, Sayı 113, Aralık 2011, İzmir, S: 11

⁷ Hakan GÜÇLÜ, "Konsolide Mali Tabloların Düzenlenmesi ve İştiraklere Yapılan Yatırımların Muhasebeleştirilmesi", 2005, Sayfa:2

benimsenmiş olan standartların uygulamasına yönelik her hangi bir problem çıktığında, ilgili tüm güncellemeleri ve değişiklikleri IASB yapmaktadır.

Ortak bir muhasebe dili oluşturulmasına yönelik geçmişteki bir diğer uygulama ise, Avrupa Birliği tarafından 1978 yılından itibaren yayınlanan “Avrupa Birliği Yönergeleri”dir. Avrupa Birliği, uyumlaştırma aracı olarak muhasebe yönergeleri kullanmaktadır ve topluluğa üye ülkeler muhasebe sistemlerinin yapılarını ortak muhasebe programlarına uygun politikalar belirlemişlerdir. Avrupa Birliği bu kapsamda üç tane yönerge yayınlamıştır; bu yönergeler Avrupa Topluluğu Konseyi’nin 1978 yılında kabul ettiği 4. yönerge, 1983 yılında kabul ettiği 7. yönerge ve 1984 yılında kabul ettiği 8. Yönerge⁸. Özellikle 7. Yönerge konsolide mali tablolar hazırlanması konusu ile alakalı olmakla beraber içerdiği hükümler bağlayıcı olmaktan ziyade daha çok yol gösterici niteliktedir. Bahsi geçen yönergeler sayesinde, finansal tabloların entegrasyonu, şeffaflığı ve karşılaştırılabilirliğini artırmıştır.

Türkiye’de muhasebe standartları konusundaki ilk ciddi girişimler 1970’li yıllarda yapılmaya başlanmıştır. İktisadi Devlet Teşekküllerini Yeniden Düzenleme Komisyonu, Maliye Bakanlığı, TSE Muhasebe Komisyonu, SPK, Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu... gibi kamu kurumları tarafından yapılan çalışmalar uzun soluklu olmamakla beraber, bu standartların uygulanabilirliğine zemin hazırlaması sebebi ile önem arz etmektedir⁹.

1994 yılında Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) tarafından kurulan Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK), kuruluşların ihtiyaçlarına yönelik çalışmalar yapan ve

⁸ Raif PARLAKKAYA, “Muhasebede Uluslararası Uyum ve Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye’de Muhasebe Uyumlaştırma Çalışmaları”, SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2004, S:126

⁹ 2006 yılı Faaliyet Raporu, www.kgk.gov.tr, (Erişim Tarihi: 11.05.2017)

muhasebe uyumlaştırma sürecine katkı sağlayan bir kurum olarak yerini almıştır¹⁰. Türk muhasebe sisteminde ilk kez uluslararası muhasebe standartları ile tam uyumlu şekilde bilgileri tüm ilgili taraflara ulaştırabilecek “Uluslararası Muhasebe Standartları” T穆DESK tarafından gündeme getirilmiştir. T穆DESK’in esas amacı; uluslararası düzeyde faaliyet gösteren özel sektör kuruluşlarının ve diğer ilişkili tarafların mali tablolarının düzenlenmesini temel alarak muhasebe ilkelerinde tekdüzeni gerçekleştirmektir¹¹. T穆DESK’in yayınladığı standartların uluslararası standartlar ile uyumlu olması, aynı zamanda da ülke ekonomisi ve işletme gereksinimleri ile örtüşmesi esas alınmaktadır. T穆DESK, görevini Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu’na devrettiği yıl olan 2001’e kadar 19 adet Türkiye Muhasebe Standardı yayınlamıştır.

Ülkemizdeki muhasebe standartlarının hazırlanması konusunda en önemli yapı olan Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK), 15.12.1999 tarih ve 4487 sayılı kanunla kurulmuştur¹². 2002 yılında mesleki faaliyetlerine başlayan Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu; mali tabloların sunumu ile ilgili bilgilerin tam açıklanabilir, kaliteli, gerçek, güvenilir, ihtiyaca uygun, karşılaştırılabilir ve anlaşılabilir özelliklere sahip olmaları için muhasebe ilkelerinin gelişmesini ve kabul edilmesini sağlayan; kamu yararı amacı ile muhasebe standartlarını yayınlayan; gelişmiş ülkelerle uyum sağlayacak Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına uyumlu standartlar üreten bir kurum olma hedefi ile kurulmuştur¹³. TMSK, Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarını

¹⁰ Raif PARLAKKAYA, S:126

¹¹ Ercan BEYAZITLI, Orhan ÇELİK, Saim ÜSTÜNDAĞ, “Türkiye Muhasebe Standartlarına Genel Bakış”; Tesmer Yayın No:67, Ankara, 2006, S:56

¹² 2008 yılı Faaliyet Raporu; www.kgk.gov.tr,(Erişim Tarihi: 11.05.2017)

¹³ PARLAKKAYA, 2004, S:132

tam set olarak aynı şekilde yayınlama kararı alarak, Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASB)'inden standartların telif hakkını almak suretiyle Türkçeye çevirmiş ve bu standartlar "Türkiye Muhasebe Standartları" adı altında resmi gazetede yayımlanmıştır¹⁴. Uluslararası muhasebe standartlarına tam uyum gösteren "TMS-TFRS Türkiye Muhasebe/ Finansal Raporlama Standartları"; ilk defa, Borsa'ya açık şirketler ile mali sektörde yer alan; bankalar, aracı kurumlar, yatırım ortaklıkları, portföy şirketleri gibi şirketlerde uygulama olanağı bulmuştur. 2012 yılında Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile uygulama alanını daha da genişletmiştir.

TMSK, 02.11.2011 yılına kadar standart oluşturma ve uyum faaliyetlerine devam etmiş olup, bu tarihten sonra görevini Kamu Gözetim Kurumu (KGK)'ya devretmiştir. Bu tarihten sonra uluslararası muhasebe standartlarıyla uyum sağlayan Türkiye Muhasebe Standartlarını oluşturmak ve yayınlamak görevi bu kuruma verilmiştir. Uluslararası Muhasebe Standartları'nın çevirisi niteliğindeki Türkiye Muhasebe Standartları, önceden yalnızca SPK' ya kayıtlı halka açık anonim şirketler tarafından uygulanmaktaydı. Türk Ticaret Kanunu'nun 88. Maddesi neticesince Türkiye Muhasebe Standartları, sadece SPK' ya kayıtlı şirketler tarafından değil, Kamu Gözetim Kurumu'nun yayınladığı hadlerin en az üçte ikisini sağlayan tüm gerçek ve tüzel kişi işletmeler tarafından kullanılacaktır.

¹⁴ AKDOĞAN, 2007,S: 112

1.1.1. "TFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar" Standardına İlişkin Genel Açıklamalar

Ekonomik açıdan birbirleri ile bağımlı bir ortaklık ilişkisi içerisindeki tarafların; grup içi faaliyetleri, borç veya iştirak ilişkileri, mal veya hizmet ilişkileri gibi farklı şekillerde ortaya çıkan faaliyetlerinin tek bir noktada birleştirilmesine "konsolidasyon" adı verilmektedir. Konsolidasyon, yatırımcı konumdaki işletmenin çeşitli yollarla sahip olduğu işletme üzerindeki finansal yönetim stratejilerinin ve faaliyet politikalarının tayin edilmesinde baskın bir güce sahip olduğunda, başka bir işletmeyle ortaklaşa yönetme veya kontrol gücüne sahip olduğunda ortaya çıkmaktadır¹⁵.

Konsolide finansal tablolar düzenlenmesine ilişkin yapılan ilk uygulama, 1992 yılında Sermaye Piyasası Kurumu (SPK) tarafından gerçekleştirilmiştir ve 28/03/1992 tarihli, 21185 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Sermaye Piyasasında Konsolide Mali Tablolara İlişkin İlke ve Kurallar Hakkındaki 10 Sayılı Tebliğ" ile; payları halka arz olmuş anonim ortaklıkların konsolide finansal tablo hazırlamalarına yönelik ilke ve esaslar belirtilmiştir¹⁶. TMSK'nin kurulmasından sonra, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'yla müşterek yapılan çeviriler sonucu yayımlanan standartlarda, konsolide finansal tablolara da yer verilmekteydi. Bu kapsamda ilk olarak 17/12/2005 tarihinde 26026 sayılı Resmi Gazete'de "TMS-27 Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar" standardı yayınlanmıştır¹⁷.

¹⁵ TFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı, P:2-3, www.kgk.gov.tr, (Erişim Tarihi:21.03.2016)

¹⁶ Sermaye Piyasasında Konsolide Mali Tablolara İlişkin İlke ve Kurallar Hakkındaki 10 Sayılı Tebliğ, www.spk.gov.tr; (Erişim Tarihi: 11.05.2017)

¹⁷TMS-27 Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar Standardı, www.kgk.gov.tr, (Erişim Tarihi:11.05.2017)

Mayıs 2011’de, UMS / UFRS’lerin oluşturulması ve sunulmasından sorumlu olan Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu, yeni standart setleri yayınlayarak önceden var olan çeşitli standartlarda değişikliğe gitmiştir. Bu değişiklikler sonucu, bağlı ortaklıklara sahip olan işletmelerin hazırlamakla yükümlü olduğu ve konsolide finansal tablolara ilişkin esasların belirlendiği “TMS-27 Bireysel ve Konsolide Finansal Tablolar Standardı” değişmiş ve yerine “TFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı” gelmiştir.¹⁸. Yatırımcı durumdaki ana ortaklığın, bağlı ortaklıklarının finansal verilerini de göz önüne alarak tek bir işletme gibi o hazırladığı finansal raporlarını sunmasına ilişkin ilkeler ilk önce “TMS- 27 Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar Standardı”nda belirtilmişti. Ancak, 2011 yılında “TMS-27 Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar Standardı”ndan konsolide finansal tablolara ilişkin düzenlemeler çıkarılmış, kontrol kavramının kapsamı gibi bazı temel konularda eklemeler ve değişiklikler yapılarak, “TFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı” yayınlanmıştır.

“TFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı” ile ilgili yayınlanan belli başlı tanımlamalar aşağıdaki gibidir¹⁹;

- **Konsolide Finansal Tablolar:** Ana Ortaklık ve sahip olduğu bağlı ortaklıkların varlıklarının, yükümlülüklerinin, özsermayelerinin, giderlerinin, gelirlerinin ve nakit akışlarının tek bir işletmeninki gibi sunulduğu, belli bir gruba ait tek finansal tablo setidir.

¹⁸ Rabia AKTAŞ, “İlke Temelli Finansal Raporlama Standartları Nasıl Öğretilmeli? TFRS 10 – Konsolide Finansal Tablolar Standardı Örneği”, Mali Çözüm Dergisi, S:150

¹⁹ TFRS-10, Paragraf:2-3, www.kgk.gov.tr; (Erişim Tarihi:11.05.2017)

- **Grup:** Bir yatırımcı durumundaki ana ortaklık ile onun kontrolü altındaki bütün bağı ortaklıkları barındıran yapıdır. Grubun konsolide edilmiş finansal tabloları ilgili kullanıcıların bilgilerine sunulur.
- **Ana Ortaklık:** Bir ve ya daha fazla işletmeyi kontrol etme gücüne sahip olan işletmedir. Ana ortaklık durumundaki işletme özkaynak ve kontrol ilişkileri sayesinde bağı ortaklıkları, iştirakleri ve diğerk ortaklıkları bulunan işletmelerdir.
- **Yatırım Yapılan İşletmenin Kontrolü:** Yatırım yapan işletmenin, yatırım yaptığı işletme üzerinde güç unsurunun baskın olduğu, bu ilişkiden dolayı meydana gelen getirilere hak kazandığı veya maruz kaldığı ve yatırım yapılan işletme üzerindeki getirilerin tutarını etkileme imkânı bulunduğu durumlarda, bu işletme için kontrol mekanizmasından bahsedebilmekteyiz.
- **Güç:** İlgili faaliyetlerin hali hazırda yönetilmesini sağlayan mevcut haklardır.
- **Kontrol Gücü Olmayan Paylar:** Bir ana ortaklığın, doğrudan ya da dolaylı olarak bağı ortaklık üzerinde sahip olmadığı paylarına verilen isimdir. *Konsolide finansal tablolarda, bağı şirketlerin net varlıklarından ve dönem net karlarından / zararlarından, ana şirketin doğrudan / dolaylı kontrolü dışında kalan tutarlara isabet eden kısımdır.*

1.1.2. “TFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar” Standardının Amacı ve Kapsamı

Konsolide finansal tablolarda, ana ortaklık durumundaki işletme, bir ya da daha fazla bağı ortaklığının finansal durum tabloları ve kazançlarını tek bir kurumun yayınladığı rapormuş gibi birleştirilir²⁰. Buradaki amaç; finansal tablo kullanıcılarına

²⁰ PWC, “Consolidation and Equity Method of Accounting”, 2015; Yayın: 1.1.2, S:1-2

daha iyi bir bakış açısı sağlayabilecek bir rapor sunabilmektir. Tek bir işletmenin sahip olduğu bireysel finansal tabloların, konsolide finansal tablolardan farklı şekilde hazırlanmasının ve sunulmasının sebebi, birden çok işletme olmasıdır. Diğer bir deyişle, konsolide finansal tablolar, ana ortaklığın sahip olduğu birden fazla sayıda işletmeye ait olan finansal tabloları bünyesinde barındırmaktadır²¹.

TFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı, bir ana ortaklığın kontrolü altındaki işletmelerin bir grup olarak finansal tablolarını hazırlanmasına ve sunulmasına yönelik uygulanmaktadır²². TFRS-10'u TMS-27'den farklılaştıran en temel özellik, TFRS-10'da kontrol kavramının tanımlanmasının yapılması ve güç unsuruna dikkat çekilmesidir. TFRS-10'da kontrol kavramının yeniden tanımlanması ile sadece risk ve getirilerden bahseden TMS-27'deki kontrol yaklaşımı güncellenmiştir.

Bu kapsamda TFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı;

- Bir ya da daha fazla işletmeyi kontrol eden bir yatırımcı işletmeye, konsolide finansal tablo düzenleme zorunluluğu getirmiştir²³.
- Konsolidasyon işleminin temel kavramı olan kontrol mekanizması ayrıntıları ile tanımlanmaktadır. Kontrolün analiz edilmesi için tek bir kontrol modeli sunmaktadır.

²¹ Nalan AKDOĞAN, Nejat TENKER, "Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri", Gazi Kitabevi, Ankara, 2007, S: 449

²² Remzi ÖRTEN, Hasan KAVAL, Aydın KARAPINAR, "Türkiye Muhasebe Finansal Raporlama Standartları Uygulama ve Yorumları; 2014 TMS-TFRS", Gazi Kitabevi, 7. Baskı, Ankara, S:757

²³ AKTAŞ; S: 150

- Ana ortaklık konumundaki işletmenin, üzerinde yatırım yapacağı işletmeyi kontrol edip etmediğinin belirlenmesine yönelik kontrol ilkelerini sıralamaktadır.
- TFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı, konsolide finansal tabloların hazırlanmasında yapılması gereken muhasebeleştirme hükümlerini de içermektedir²⁴.
- Bu standart, “Yatırım Ortaklığı” kavramının kapsamını belirlemektedir. Yatırım ortaklıklarının konsolide finansal tablo hazırlamadan muaf tutulmasına ilişkin esasları belirtmektedir. TFRS-10, yatırım ortaklıkları için özel muhasebe koşullarına yer verilmiştir ve bu tanıma uygun bir işletme, sahip olduğu bağlı ortaklıkları konsolide finansal tablolara dahil etmekten muaf tutulmuştur. Yatırım ortaklığı, bir bağlı ortaklıktaki yatırım doğrultusunda, gerçeğe uygun değer üzerinden hesaplanacak ve değerlendirme farkları kar veya zararda muhasebeleştirilecektir²⁵.

1.1.3. Ana Ortaklığın Konsolide Finansal Tablo Hazırlamak Zorunda Olmadığı Durumlar

Bir ana ortaklıktan mali tablolarını, sahip olduğu bağlı ortaklıkların tabloları ile birleştirip tek bir işletmenin finansal tablolarıymış gibi hazırlayıp sunması beklenmektedir. Ancak yatırımcı işletmeler, bazı özel durumlarda yatırım yaptıkları işletmenin finansal tablolarını ana ortaklığın finansal tablosu ile konsolide etmek

²⁴ TFRS-10, www.kgk.gov.tr, (Erişim Tarihi:30.06.2016)

²⁵ TFRS-10, TFRS-9, TMS-3, www.kgk.gov.tr, (Erişim Tarihi:27.02.2016)

zorunda değildirler. İşletmenin konsolide finansal tablo hazırlamak zorunda olmadıkları durumlar şöyledir²⁶;

- Ana ortaklığın başka bir işletmenin bağlı ortaklığı konumunda olduğu koşulda, ortaklara bilgi verilmesi ve buna itiraz etmemiş olmaları durumunda,
- Ana ortaklığın menkul kıymetlerinin, borçlanma araçlarının halka arz edilen bir piyasada işlem görmüyor olması ya da işlem görmek üzere düzenleyici bir kuruma başvurulmuş olmaması durumunda,
- Kendisi bir ana ortaklık olmasına karşın, konsolide tablo yayınlamakla yükümlü başka bir ana ortaklığın bağlı ortaklığı olması koşulunda,
- Ana ortaklığın, TMS/ TFRS'lerle uyumlu konsolide finansal tablolarını hazırladığı ve ilgili kullanıcıların kullanımına sunduğu durumlarda konsolide finansal tablo hazırlama zorunlulukları bulunmamaktadır.

Ayrıca; "TMS-19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar Standardı"nın uygulandığı çalışanlara sağlanan diğer uzun vadeli fayda planlarında ve işten ayrılma sonrası fayda planlarında ilgili standart uygulanmamaktadır²⁷.

1.2. KONSOLİDE FİNANSAL TABLO HAZIRLANMASINDA "KONTROL" KAVRAMI

2007 yılında ortaya çıkan küresel finansal kriz sonucunda, özellikle özel sektörde, mevcut konsolidasyon düzenlemelerinde eksiklikler ortaya çıkmış ve yatırımcıların bilanço dışı işlemler sebebi ile maruz kaldığı riskler konusunda şeffaflığın

²⁶ ÖRTEN, KAVAL, KARAPINAR, 2014, S:761

²⁷ TFRS-10 Md:4-b , www.kgk.gov.tr, (Erişim Tarihi:11.05.2017)

olmaması sorunu ortaya çıkmıştır²⁸. Kontrol, bir işletmenin mevcut işletme faaliyetlerinden fayda sağlayabilmek için finansman ve yönetim politikalarını etkileyebilme gücünü ifade etmektedir²⁹. IASB'nin yayımladığı "UFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı"nın temeli "kontrol" mekanizması üzerine kurulmuştur ve UFRS-10'un muhasebe standartlarına ana katkısı, hangi yatırımın konsolide edilmesi gerektiğini belirlemek için kullanılan yeni ve tek bir kontrol modeli meydana getirmesidir³⁰.

UFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı, UMS-27 Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar ile UMS Yorum-12 Konsolidasyon -Özel Amaçlı İşletmeler Standartları'nı kaldırarak kontrol kavramının uygulanması noktasında tek bir model üzerinden hareket etmektedir³¹. UMS-27, kontrol kavramını "bir özel sektör kuruluşunun fiili işlemlerinden fayda elde etmek için gerçekleştirdiği politikalarını idare etme gücü olarak tanımlarken, UFRS-10'da bu kavram "bir yatırımcının, yatırım yaptığı işletmeye olan katılımından ve yatırım yaptığı işletmeyi güçlendirmesi yoluyla getirilerini etkileme kabiliyetinden dolayı değişken kazançlara maruz kaldığında ortaya çıkmaktadır" denilmektedir³². UFRS-10'un yayınlanma amacı; UMS-27 ve SIC-12'nin uygulanmasındaki, özellikle kontrol kavramının uygulanmasındaki, farklılıkları bir araya

²⁸ Danny BEN-SHAHAR, Eya, SULGANİK, Desmond TSANG, "Does IFRS-10 on Consolidated Financial Statements Abandon Accepted Economic Principles"; Australian Accounting Review No:79 Vol 26- 4; 2016, S:341

²⁹ UFRS-10, www.kgk.gov.tr, (Erişim Tarihi:11.05.2017)

³⁰ Sylwia Gornik TOMASZEWSKI, Robert K. LARSON, "New Consolidation Requirements Under IFRS"; J.Hopkings University Review of Business, 2014/7, S: 49

³¹ KPMG UFRS Bülten; *Konsolidasyon: Tek Bir Kontrol Modeli*, Temmuz, 2012, Sayı:1; S:4 P:1

³² BEN-SHAHAR & SULGANİK, 2016, S; 341

getirilmesidir. UFRS-10, geçmişte çeşitliliğe yol açan karmaşık alanlardan bazılarını değinmek amacıyla bu yeni kontrol modelinin uygulanmasına ilişkin rehberlik etmektedir³³.

UFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar Standardında kontrol kavramı şu şekilde açıklanmıştır; “Yatırım yapan şirket, bir diğer şirket ile olan ilişkisinden dolayı değışken getirilere maruz kaldığı; bu değışken getirilerde hak sahibi olduğu, aynı zamanda bu getirileri yatırım yaptığı işletme üzerindeki gücüyle etkileme imkânına sahip olduğu durumda, yatırım yaptığı işletmeyi kontrol etmektedir³⁴.”

Şekil 1- UFRS-10'a Göre Kontrolün Unsurları(*)

(*) TOMASZEWSKI, LARSON, 2014, S:49

³³ Deloitte Bülten; "A Practical Guide To Implementing IFRS-10-Consolidated Financial Statements"; 2011, S:1

³⁴ TFRS-10,P:6, www.kgk.gov.tr, (Erişim Tarihi:11.05.2017)

UFRS-10, aşağıdaki gibi kontrol değerlendirmesinin zor olduğu durumlara ilgili ilave başvuru rehberi görevi sunmaktadır³⁵.

- Oy haklarının çoğunluğuna sahip olmamakla beraber önemli oy haklarına sahip olması sebebi ile güç sahibi olduğunda (Fili G- De Facto G),
- Potansiyel oy haklarının kontrol değerlendirmesinde dikkate alınması gerektiğinde,
- Oy hakkı ile kontrol edilmeyen varlıkların kontrolünü değerlendirirken hangi faktörlerin göz önünde bulundurulması gerektiğinin belirlenmesinde (rneğin, özel amaçlı kuruluşlar veya yapılandırılmış kuruluşlar),
- Bir varlık başkaları adına bir vekil gibi davranıldığında ve bunun kontrol değerlendirmesini nasıl etkilediğinin belirlenmesinde kullanılmaktadır.

1.2.1. Yeni Kontrol Modelindeki Değişiklikler

“UMS-27 Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar Standardı”nda, gruptaki ana işletmenin, başka bir işletmeyi kontrol ettiği (yani % 50'den fazla paya sahip olduğu) durumlarda konsolide finansal tablolar hazırlaması gerekliliği belirtmektedir. “UFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı” ise kontrolü, yatırım yapan ana ortaklığın değişken getiri ve bu getirilerin yatırım yaptığı işletme üzerindeki hak kazandığı / maruz kaldığı durumu etkileyebilmesi olarak yeniden tanımlar. UFRS-10, muhasebesel gereksinimleri ve yöntemleri tamamen değiştirmez. Bunun yerine finansal tabloları konsolide etmek için kararların nasıl alınması gerektiği konusunda yeni yönergeler sağlar.

³⁵ Deloitte Bülten,2011, S:1

Bağımsız Denetim Firması KPMG, yayımlanan UFRS-10 ile kontrol modelindeki etkileri incelediği bir araştırma yayımlanmıştır. Buna göre UFRS-10'daki değişiklikleri ve muhtemel etkilerinin UMS-27 ve UMS Yorum-12'den ayırarak şu şekilde özetlemiştir³⁶;

1."Yorum kullanmaya müsait bir yaklaşımdır."

Finansal tablo hazırlayanlar, tüm durum ve koşulları analiz etmeli; bu kapsamda kontrol değerlendirilmesini yaparken kendi yorumlarını da katmalıdırlar³⁷. Yatırım yapılan işletmenin amacının belirlenmesi ve buna uygun güç varlığının belirlenmesi konularında yorum yapılması esastır. UFRS-10'daki yeni kontrol modeli bu duruma imkân sağlamaktadır.

2. "Tüm Yatırımlara Uygulanabilecek Tek Bir Modeldir."

UFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı ile birlikte, özel amaçlı işletmeler dâhil tüm işletmelerin uygulamasına yönelik tek bir model oluşturulmuştur. Oysaki UMS-27 Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar Standardı'nda özel amaçlı varlıklar SIC-12'de yer almaktaydı.

3."Yatırım yapılan işletmenin faaliyetlerinin açık bir şekilde belirtilmesi gerekmektedir."

Pek çok yatırımcının her birinin yatırım yaptığı işletmelerin farklı faaliyetlerini yönetebilme imkânına göre kontrol sonucu değişebilmektedir³⁸.

³⁶ KPMG UFRS Bülten,2012, S:2

³⁷ KPMG UFRS Bülten,2012, S:1

³⁸ KPMG UFRS Bülten,2012, S:1

4."De Facto Kontrolünün de dâhil edilmesi gerekmektedir."

UMS-27'ye göre, yatırım yapılan işletmedeki oy haklarının % 50'sinden fazlasına sahip olduğu durumlarda kontrolü elinde bulundurduğu varsayımı söz konusudur. De Facto kontrolü UMS-27'de yer almamaktadır. De Facto kontrolünde, yasal haklardan dolayı sahip olunan güçten ziyade firma üzerindeki başka sebepler dolayısı ile sahip olunan etkiden söz etmektedir³⁹. Oy hakları kontrole ulaşabilmek için baskın bir faktör değildir. Örnek olarak; bir yatırımcı, işletmede var olan hisse paylarının kontrolünün %50'sinden daha azına sahipse ancak anayasal, şirket içi anlaşmalar, düzenlemeler... gibi sebepler dolayısıyla işletmedeki güce sahipse bu noktada De Facto kontrolünden bahsedebilmekteyiz.

5."Değişken getirilere maruz kalma/ hak kazanma kavramının sağlanan faydalar kavramının yerine geçmesi önemlidir."

UFRS- 10'da kontrol unsurlarından olan değişken getirilere hak kazanma/ maruz kalma kavramı, UMS-27 kapsamındaki sahiplik kavramından daha kapsamlı yorumlamalar yapılmasını sağlamaktadır. Böylece kontrol kapsamı daha genişlemektedir. UMS-27 Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar Standardı, "fayda" odaklı yaklaşım sergilerken UFRS 10'da "değişken getirilere maruz kalma veya hak kazanma" ilişkisi üzerinde durur.

³⁹Lesley HITCHENS, "Broadcasting Pluralism and Diversity; A Comparative Study of Policy and Regulation", 2006, Oxford and Portland, Oregon, S:102

6. "Asil- Vekil ilişkisi Konusunda rehberlik sağlar."

UFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı, bir yatırımcının bir müdür veya bir temsilci olup olmadığı konusunda kapsamlı rehber içerir. Vekiller adına hareket etmeyi amaçlayan bir yatırımcı, yatırım yapılan işletmeyi kontrol etmez. UMS-27 Konsolide ve Bireysel Tablolar Standardı bu konuda bilgi içermez.

1.2.2. Güç

Yatırım yapan işletmenin, yatırım yapılan işletme üzerinde kendi haklarından doğan güce sahip olması gerekmektedir. Bu noktada güç, yatırım yapılan işletmenin hali hazırdaki faaliyetlerini yönetebilmesi imkânını sağlayan mevcut haklardan ortaya çıkmaktadır. Güç temel haklardan doğan bir kavramdır ve UMS/ UFRS'lere göre gücün değerlendirilmesi çoğu zaman basit olmasına rağmen, sözleşmeye dayalı düzenlemelerden veya özsermaye araçları sayesinde edinilen oy hakları vb. sebepleri ile karmaşık bir yapı haline gelebilir⁴⁰. Yatırım yapılan işletmedeki gücü gösteren faaliyetler arasında, faaliyet politikalarının belirlenmesi, sermaye kararlarının verilmesi, kilit yönetici personelin atanması vb. yer alabilir. Bu kanıtlar, yatırımcının güç sahibi olup olmadığını belirlemede yardımcı olabilir, ancak tek başına kesin değildir⁴¹.

Güç kavramının var olup olmadığı, bazı durumlarda açık bir şekilde kolayca belirlenebilmekteyken, bazı durumlarda ise anlaşılması zor bir konumda olup yoruma ve bilgiye dayanmaktadır. Örneğin; güç, bağlı ortaklık konumunda bulunan işletme üzerinde oy hakları sebebi ile sağlandığında; %51 ve üstü oy hakkına sahip olan işletmenin sahip olduğu güç açık bir şekilde belirlenebilir. İlgili faaliyetlerin

⁴⁰ TOMASZEWSKI, LARSON, 2014,S: 49

⁴¹ TOMASZEWSKI, LARSON, 2014, S:49

gerçekleşebilmesi oy ve benzer haklar yolu ile olmaktadır. Bu noktada, oy dağılımında etkili çoğunluğu elinde bulundurmak, güce de sahip olmak anlamına gelebilmektedir. Fakat çeşitli durumlarda karmaşık bir yapı karşımıza çıkabilmektedir. De Facto kontrolünde olduğu gibi, her zaman oy haklarının çoğunluğuna sahip olmak güce sahip olunabileceği anlamına gelmemektedir.

Yatırım yapan işletme, bazı durumlarda, oy haklarının çoğunluğuna sahip olmasına karşın, bir işletmenin faaliyetlerini yönetme yetkisi bulunmamasından ötürü bu güce sahip olamayabilir⁴². Bu noktada yatırım yapan işletmenin, üzerinde yatırım yaptığı işletmedeki güce sahip olmasına dair kararlar alınırken, ilgili faaliyetlere ve bunlar ile alakalı kararların verilmiş biçimlerine ve söz konusu yatırımcı işletme ile diğer tarafların yatırım yapılan işletme ile ilgili sahip oldukları haklara bakmak, tüm bunlara göre yorum yapmak gerekebilir. Burada ilgili faaliyetlerden kasıt; bağlı ortaklık konumundaki işletmenin getirilerini önemli düzeyde etkileyebilecek faaliyetlerdir.

Oy haklarının temel olmaması durumunda güçten söz edilemez. Örnek olarak, ilgili işletme-finansman faaliyetlerinin bir kamu kurumu, bağımsız bir mahkeme, atanmış kayyum veya tasfiye memuru ya da atanmış bir düzenleyici organın yönetimine tabii olması durumunda işletme üzerindeki güçten bahsedilemez. Bu durum kamu kurumu konsolide finansal tablo hazırlanması süreçlerinde de ortaya çıkan problemlerden biridir. Aynı şekilde, bunun tersi bir durum da söz konusu olabilir. Yatırımcı işletme oy haklarının azınlığını elinde bulundurmasına rağmen diğer kişiler ile arasında bir sözleşmeye dayalı bir düzen sebebi ile güce sahip olabilir. Bu noktada

⁴² TFRS-10,B-36, www.kgk.gov.tr, (Erişim T:11.05.2017)

işletme içi olayların doğru şekilde yorumlanması gerekmektedir. Genel olarak, yatırımcı kuruma güç sağlayan haklar şu şekilde sıralanabilir⁴³;

- Yatırım yapılan kurumda oy hakkı / potansiyel oy hakkı bulunması
- Yatırım yapılan kurumda ilgili faaliyetlerini yönetebilmesi olanağı bulunması
- İlgili faaliyetleri idare etmek üzere başka bir işletmeye görev verme / iptal etme hakkına sahip olunması
- Belirli bir sözleşme ile bir süreliğine kontrolün işletmeye verilmesi

1.2.3. Değişken Getirilere Hak Kazanma / Maruz Kalma

Getiriler; ekonomik faydaların nasıl yönetilebildiğini, üzerinde yatırım yapılan işletmenin borç veya varlıklarının yönetimi neticesinde edinilen kazançları veya harcamaları, vergi avantajlarını, ölçek ekonomilerini, maliyet tasarrufunu ve diğer bileşenleri içerir. İşletme her zaman sabit olmayan, mevcut konjonktürlere göre değişkenlik gösteren getirilere sahiptir. Bunlara değişken getiriler denir. Yatırımcı işletmeyi yönetme karşılığında elde edilen bedeller, temettüleri, yatırımın değerinde meydana gelen değişiklikler vb. bunlara örnektir⁴⁴.

Getiriler ile ilgili TFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar Standardında şu açıklamaya yer verilmiştir⁴⁵;

“Yatırımcı işletmenin, yatırım yaptığı işletme ile ilişkisinden dolayı sahip olacağı getiriler, yatırım yaptığı işletmenin performans sonuçlarına bağlı olarak değişkenlik

⁴³ TFRS-10,B-14-19, www.kgk.gov.tr, (Erişim Tarihi:11.05.2017)

⁴⁴ TFRS-10,B-57, www.kgk.gov.tr, (Erişim T:10.05.2016)

⁴⁵ TFRS-10;P:15, a.g.e.

gösterdiğinde, yatırım yapan işletme yatırım yaptığı işletmeyle ilişkisi dolayısıyla değişken getirilere maruz kalmakta veya bu getirilere hak sahibi olmaktadır. Yatırıncının getirileri sadece pozitif, sadece negatif veya bütün olarak pozitif ve negatif olabilir.”

Burada anlatılmak istenen; yatırımcı işletmenin, yatırım yaptığı işletme ile olan ilişkisinden dolayı, performansa bağlı olarak değişkenlik gösteren getirilere maruz kalıp kalmadığının değerlendirilmesidir. Değişken getiriler sabit değillerdir ve pozitif veya negatif olabilmektedir.

1.2.4. Getirilerin Tutarını Etkileme İmkânı

TFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı'na göre; “Yatırım yapılan şirket üzerinde yatırıncının kontrole sahip olabilmesi için, diğer faktörlerin yanında, elde edeceği getirilerin miktarını etkileyebilmek için yatırım yaptığı şirket üzerindeki gücünü kullanma olanağına sahip olması gerekir⁴⁶.” Bu sebeple, karar verme haklarına sahip yatırıncının vekil konumda mı yoksa asil konumda mı olduğunun belirlenmesi gerekmektedir⁴⁷.

Bu standarttaki kontrol kavramının önemli bir bileşimi olan güç için asli hakların varlığı esastır. Hakların asli olabilmeleri için, yatırım yapılan işletmenin ilgili faaliyetlerinin yönetimi konusunda karar alabilecek imkânlarla sahip olmaları gerekmektedir. Karar alma inisiyatifini elinde bulunduran yatırımcı işletme, yatırım yapılan işletmeyi kontrol edip etmediğini değerlendirirken, bir asil mi, yoksa bir vekil mi olduğunu belirlemelidir⁴⁸.

⁴⁶ TFRS-10, www.kgk.gov.tr, (Erişim T:10.05.2016)

⁴⁷ TFRS-10, a.g.e.

⁴⁸ KPMG UFRS Bülten, 2012, S:2

Güç ve Getiriler ile ilgili yapılan bir çalışmada şu şekilde önermeler çıkarılmıştır; “Karar verme yetkisine sahip olan kişinin asil mi vekil mi olduğunun belirlenmesinde bazı göstergeler dikkate alınır. Bunlar; Karar verici kişiyi ya da işletmeyi herhangi sebep olmaksızın azledebilen üçüncü bir taraf mevcutsa karar alıcı vekil durumundadır. Karar alıcının alacağı ücret piyasa koşullarına uygun pazarlıklar sonucu kararlaştırılmış değilse karar alıcı asil işletme konumundadır⁴⁹.”

Eğer bu göstergeler ile sonuca varılamıyorsa aşağıdaki faktörler de göz önüne alınır⁵⁰;

- Üzerinde yatırım yapılan işletmenin karar alma yetkisinin içeriği,
- Diğer tarafların sahip olduğu asli haklar,
- Karar alan tarafın, yatırım yapılan işletmede yer alan başka çıkarılardan kaynaklanan getirilerdeki değişkenliğe ne derece karşı karşıya kaldığının kapsamı.

1.2.5. Kontrol Gücü Olmayan Paylar

Kontrol gücü olmayan paylar yani azınlık payları, üzerinde yatırım yapılan işletmenin doğrudan veya dolaylı olarak ana ortaklığa ait olmayan paylarıdır⁵¹. Kontrol gücü olmayan paylara aynı zamanda “Azınlık Payları” adı da verilmektedir. Yatırım yapan ana ortaklık, yatırım yaptığı bağlı ortaklığın sahip olduğu senetlerin bir kısmını elde ettiğinde, geri kalan senetler kontrol gücü olmayan payları, yani azınlık paylarını, temsil etmektedir.

⁴⁹ KPMG UFRS Bülten,2012, S:2

⁵⁰ KPMG UFRS Bülten; a.g.e.

⁵¹ TFRS-10- Ek:A, www.kgk.gov.tr, (Erişim Tarihi:11.05.2017)

Konsolide finansal tablolarda, bağılı ortaklıkların varlık ve yükümlülüklerinin, gelir ve giderlerinin tamamı yer almaktadır. Ancak, ana ortaklık tarafından bağılı ortaklığa ait hisselerinin tamamı elde edilmediği takdirde, varlık ve yükümlülüklerin, gelir ve giderlerin bir kısmı diğere taraflara ait olacaktır. Bu sebeple diğere ilişkili tarafların haklarını temsil eden bölümlerin mali tablolarda ayrı bir şekilde gösterilmesi gerekmektedir⁵². Ana ortaklık, konsolide finansal durum tablosunda kontrol gücü olmayan payları özkaynakların içerisinde ayrı olarak gösterir. TFRS-10 standardında “Kontrol gücü olmayan payların konsolidasyon aşamasında muhasebeleştirilmesinde; ana ortaklık ve azınlık hissedarlarına diğere kapsamlı gelirin her bir bileşeni ve işletme kar /zararı dağıtır. İşletme ayrıca, toplam kapsamlı geliri, ana ortaklık hissedarlarına ve kontrol gücü olmayan paylara da dağıtır”⁵³ ifadesine yer verilmiştir.

1.2.6. Bağılı Ortaklıklarda Kontrolün Kaybedilmesi

Yatırım yapılan işletmede konsolidasyon yatırımcının yatırım yaptığı işletmedeki kontrolü sağladığı tarihte başlar, kontrolü kaybettiği tarihte biter⁵⁴. Daha önceden konsolidasyona tabii edilen bağılı ortaklık üzerinde, eğer ana ortaklık kontrolü kaybetmiş ise, söz konusu bağılı ortaklığın tüm varlıklarını ve yükümlülüklerini standartlara uygun muhasebeleştirerek finansal durum tablolarının dışına çıkmaması gerekmektedir. Yatırım yapan işletme, bağılı ortaklık konumunda olduğu, yatırım yaptığı

⁵² V.DEMİR, O.BAHADIR, “UFRS/IFRS Kapsamında İşletme Birleşmeleri ve Konsolidasyon: Açıklamalar ve Uygulamalar”, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, S:75

⁵³ TFRS-10, www.kgk.gov.tr, (Erişim Tarihi:11.05.2017)

⁵⁴ TFRS-10, a.g.e.

işletme üzerindeki kontrolünü yitirdiğinde yapılması gerekenler standartta şu şekilde sıralanmıştır⁵⁵;

- Kontrolü kaybedilen bağlı ortaklığın sahip olduğu ve ana ortaklığın finansal tablolarına girmiş varlık ve yükümlülükleri, şerhiye ve azınlık payları da dahil olmak üzere kontrolün kaybedildiği tarihteki defter değerleri üzerinden konsolide finansal tablolardan çıkarılır.
- Önceki bağlı ortaklığının azınlık paylarının kontrolün kaybedildiği tarihteki defter değerleri finansal tabloların dışında bırakılır.
- Kontrolü kaybedilen bağlı ortaklıktaki tüm yatırımlar, kontrolün kaybedildiği tarih itibari ile gerçeğe uygun değer üzerinden finansal tablolara alınır. Burada bahsedilen gerçeğe uygun değer; bir pazarlık söz konusu olduğu durumda, bilgi sahibi ve alışverişe hazır taraflar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun taraflarınca anlaşarak karşılanması durumunda ortaya çıkan tutardır⁵⁶.
- Kontrolün kaybı sonucu ile meydana gelen durumlarda, bağlı ortaklık hisselerinin ortaklara ortaklık koşulu sebebi ile dağıtılması durumunda bu dağıtım da gerçeğe uygun değer üzerinden muhasebeleştirilir.
- Ana ortaklık, bağlı ortaklığa ilişkin diğer kapsamlı gelir içerisinde muhasebeleştirilmiş tüm tutarları, ana ortaklığın ilgili varlıkları ve borçları doğrudan elden çıkarması halinde yapılacak uygulama ile aynı esaslar

⁵⁵ TMS-27, S:5, (Erişim Tarihi:11.05.2017)

⁵⁶ Fatma PAMUKÇU, "Gerçeğe Uygun Değer Muhasebesi ve Finansal Tablo Etkisi", Mali Çözüm, İstanbul SMMM Odası, Ocak, Şubat 2011, S:83

doğrultusunda muhasebeleştirecektir. Bundan dolayı, daha önce cari dönemde diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilmiş bir kazanç ya da kayıp, ilgili varlık ya da borçların elde çıkarılması durumunda kâr veya zarar olarak özkaynaktan kâr ya da zarara aktararak yeniden sınıflandırılması gerekmektedir. Böyle bir durum var olduğunda; bağlı ortaklık üzerindeki kontrolü kaybedildiğinde, kar ve ya zararı, yeniden sınıflandırma düzeltmesi olarak özkaynaktan kâr ya da zarara aktarır.

- Benzer bir şekilde, cari dönemde diğer kapsamlı gelire yansıtılan yeniden değerlendirme olumlu farkının, varlığın elden çıkarılması esnasında da doğrudan dağıtılmamış kârlara aktarılması söz konusu olduğunda, ana ortaklık bağlı ortaklık üzerindeki kontrolü kaybettiğinde yeniden değerlendirme olumlu farkını da doğrudan dağıtılmamış kâra aktarır⁵⁷.

Ana ortaklığın kontrolünü kaybetmesi halinde kalan yatırım tutarı, niteliğine göre finansal varlık, iştirak veya iş ortaklığı olarak sınıflandırılır.

1.2.7. Kontrol Gücünün Etki Düzeyi: İş Ortaklığı, İştirak ve Bağlı Ortaklık Ayrımı

Özkaynak yatırımlarında esas olan yatırım yapılan işletme üzerindeki kontrol kavramının kapsamıdır ve kontrol uzun vadeli yatırım yapılan işletmelerin ana ortaklık açısından ne anlam ifade ettiğinin de göstergesidir. Kontrol gücünün belirlenebilmesi etki düzeyinin bir sonucudur ve etki düzeylerinin seviyelerine göre konsolidasyon yöntemlerinin seçiminde farklılıklar oluşmaktadır. Bir ana ortaklığın, diğer işletmeler

⁵⁷ TMS-27, Md: 35, (Erişim Tarihi:11.05.2017)

üzerinde belirli bir oranda hisse payı olması durumunda veya sözleşmeye dayalı olarak diğer işletmelerin yönetiminde önemli etki, kontrol... gibi fiili durumlar söz konusu ise kullanılacak standartlarda değişiklik olmaktadır.

Kontrol gücünün etki düzeyinin belirlenmesi konusunda 4 durum söz konusudur⁵⁸.

Kontrol: Kontrol gücünün fazlaca hissedildiği yatırımlara “Bağlı Ortaklık” ismi verilmektedir. “UFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı” bu kavrama hizmet etmektedir. Ana ortaklık tarafından hisselerinin dolaylı ya da doğrudan bir şekilde %50 ve daha fazlasına oy hakkına, yönetimdeki çoğunluk ile seçme hakkına sahip olunan şirketlere “Bağlı Ortaklık” denilmektedir.

Birlikte Kontrol (Eş Kontrol): Yatırımların, belirli bir işi ortak yönetebilmesi amacı ile birlikte hareket etmeleri durumunda, bu yatırımlar “İş Ortaklığı” olarak sınıflandırılırlar. İş ortaklığı, ortak (müşterek) kontrole hakkına sahip olan tarafların haklarının yer aldığı müşterek bir anlaşmadır ve bu noktada iki veya daha fazla taraf ortaklaşa kontrole sahiptir. Müşterek kontrolün, önemli konularla ilgili kararlar alınırken, kontrolü elinde bulunduranların oy birliğiyle mutabakat gerektiren durumlarda varlığı söz konusudur. İş ortaklıkları “TFRS-11 İş Ortaklıklarındaki Paylar Standardı” esaslarına tabii olmaktadır.

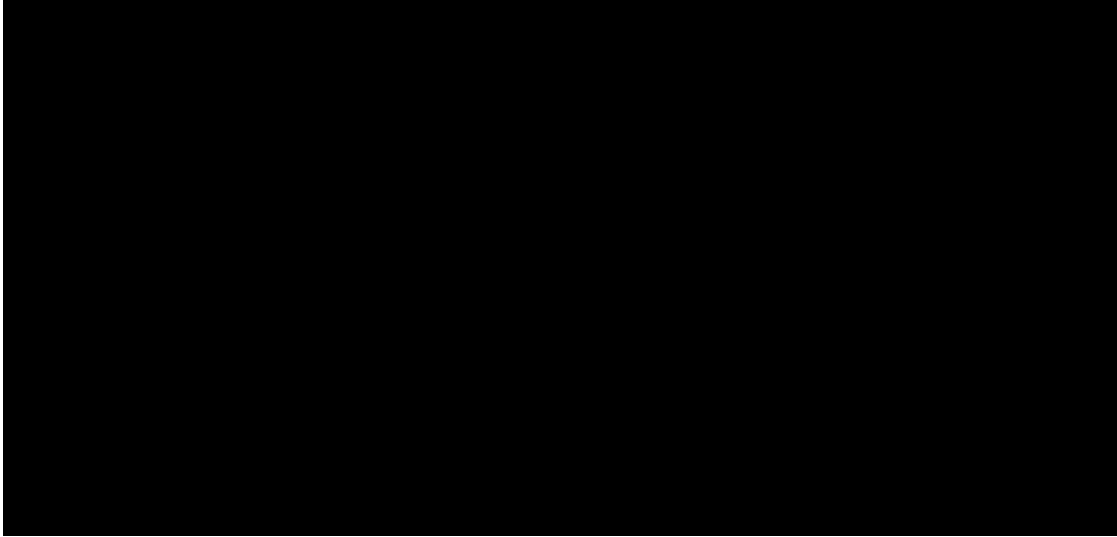
Önemli Etki: Baskın bir kontrol ya da eş düzey bir etki gücü olmadığı durumlarda, işletmenin getirilerini önemli ölçüde etkileyen, kurumdaki finansal ve faaliyet kararlarında yer alma gücünün göstergesine “Önemli Etki” adı verilmektedir.

⁵⁸ Ahmet GÖKGÖZ, “İştirak Yatırımlarının Muhasebeleştirilmesi”, Muhasebe Finansman Dergisi, Nisan/2013, S:3

Önemli etki, politikaları tek başına ya da bir başka taraf ile ortaklaşa etkileme gücünü ifade etmemektedir⁵⁹. %10 ile %50 arasında bulunan hisse payına, dolayısı ile aynı pay doğrultusunda işletmeyi yönetme gücüne sahip olan iştirakler önemli etkiye örnek olarak verilebilir. İştirak; yatırımcının iş ortaklığı veya bağlı ortaklık özelliğinde olmayan, fakat üzerinde önemli etkisinin var olduğu işletmelerdir.⁶⁰

Önemsiz Etki: Bir işletmenin yönetsel faaliyetleri ile alakalı kararları üzerinde kontrol, eş düzey etki ve önemli etki gücü olmaması durumunda önemsiz etkiden söz edilebilmektedir. Böyle yatırımlara, “Satışa Hazır Finansal Varlık” olarak ismi verilmektedir⁶¹. Bu durum söz konusu olduğunda, TFRS-9 ve TFRS-7 Finansal Araçlar Standartları hükümleri uygulanmaktadır. Kontrol etkisinin düzeyine yönelik tablo şu şekildedir;

Tablo 1:Kontrol Etkisi Düzeyi Tablosu*

(*) Örtten, Kaval, Karapınar, 2014, S:380

⁵⁹ GÖKGÖZ, 2013, S:3

⁶⁰ TMS-28;P:2, www.kgk.gov.tr, (Erişim T.21.06.2016)

⁶¹ ÖRTEN, KAVAL, KARAPINAR, 2014, S:380

Kontrol gücünün etkisi hakkında yapılan bir çalışmanın sonuçları aşağıda; kontrol kavramını, önemli etkiyi ya da bir varlığın diğerinden daha önemsiz olduğunu gösteren dört ayrı senaryoda bulunmaktadır;

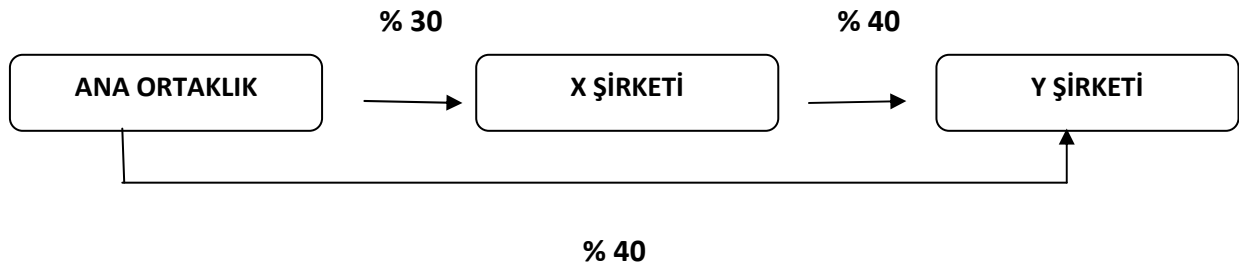
Tablo 2:Kontrol- Önemli Etki- Önemsiz Etki Farkı(*)

DURUM	KONTROL	ÖNEMLİ ETKİ	ÖNEMSİZ ETKİ
A İşletmesi, B İşletmesinin yönetim kurulu üyelerinin çoğunluğunu atama ve çıkarma yetkisini elde etmiştir, ancak B İşletmesinin oy haklarının yalnızca % 35'ine sahiptir.	X		
A İşletmesi, B İşletmesinin yönetim kurulunda temsili sağlamaya çalışmakta olup, oy hakkının % 14'üne sahiptir.			X
A İşletmesi, B İşletmesinin oy haklarının %18'ini elde etmiştir ve başkalarıyla rekabet etmek zorunda kalmadan ürünlerinin önemli miktarlarını B İşletmesi'ne satma hakkına sahiptir.		X	
A İşletmesi, B İşletmesinin oy haklarının %19'unu elde etmiştir ve diğer yatırımcılarla yapılan bir anlaşmaya göre, % 9 oranında bir kazanç elde edebilmektedir. Bununla birlikte, B İşletmesinin finansal ve işletme politikalarını yönetme gücünü sağlamamaktadır.		X	

(*) Patrick A. Casabona, Alex Ashwal, "The Concept of Control in Consolidated Financial Statements: Convergence of U.S. and International Accounting Rules" , Review of Business. Spring 2005, Vol. 26-2, S:39

Doğrudan ve dolaylı paylara dair ise şöyle bir örnek verilebilir;

Şekil 2-Doğrudan ve Dolaylı Paylara İlişkin Şekil(**)

(**) Serkan TERZİ, "Uluslararası Finansal Raporlama Standartları(UFRS-10) Açısından Konsolidasyon İlkeleri ve Kontrol Modeli", Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi C. XV, S. 1;2013, S:288

Yukarıdaki şekilde görülebileceği üzere, Ana ortaklığın X şirketi üzerinde doğrudan % 40 payı, Y şirketi üzerinde ise % 50 payı bulunmaktadır. Bu örnek ile çıkarabilecek sonuçlar şu şekildedir;

- X şirketi ana ortaklık açısından bir iştiraktır.
- Y şirketin ana ortaklıkta doğrudan % 40 payı bulunmaktadır. Dolaylı payı ise $(\% 30 * \% 40) \% 12$ 'dir. Kısaca, ana ortaklığın Y şirketi üzerinde toplamda $(\% 40 + \% 12) \% 52$ oranında payı olduğu görünmektedir. Böylece Y şirketinin ana ortaklığın bağlı ortaklığı olduğu bilgisine ulaşılmaktadır. Bir ana ortaklık, konsolide finansal tablo hazırlarken, sadece sahiplik oranları üzerinden yapılacak bir değerlendirme yapıyorsa; X şirketini iştirak yöntemine göre muhasebeleştirmekte (TMS-28), Y şirketini ise tam konsolidasyon yöntemine göre (TFRS-10) muhasebeleştirmelidir. Azınlık payı olarak da azınlık payı olan $(\% 100 - \% 52) \% 48$ 'ini raporlamalıdır.

1.3. KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARI DÜZENLEMeye İLİŞKİN ESASLAR

UFRS-10'da belirtildiği üzere konsolide finansal tablolar, bir ana ortaklığın bünyesinde düzenlenen, ana ortaklığın kontrol ettiği bağlı ortaklıklarının varlıklarını, yükümlülüklerini, özsermayesini, gelir ile giderlerini bütün olarak konsolide bilanço ve konsolide gelir tablosunda gösteren ve dipnotları ile bunu destekleyen tablolar bütünüdür⁶².

⁶² TFRS-10, www.kgk.gov.tr, (Erişim T:01.03.2016)

1.3.1. Konsolide Bilanço ve Gelir Tablosu Düzenlemeye İlişkin Esaslar

Ana ortaklık ve sahip oldukları bağlı ortaklıkların her birinin ayrı bir tüzel kişiliği bulunmaktadır ve bu kuruluşların her birinin kendisine ait solo bilançosu ve gelir tablosu olmak zorundadır. Konsolide bilanço, her bir işletmenin kendi durumu için düzenlemiş olduğu solo bilançolarının ana ortaklık ile bağlı ortaklıkların oluşturduğu grubun tüm varlık ve yükümlülükleri gösterecek şekilde birleştirilmeleri sonucu ortaya çıkan bilançodur⁶³. Konsolide gelir tablosu ise, grupta yer alan yatırımcı işletmenin kontrolünde bulunan diğer şirketlerinin, belli bir faaliyet dönemi sonunda elde ettikleri sonuçları teker teker toplayarak bir tabloda sunan konsolide finansal tablodur⁶⁴. Standarda göre, konsolide gelir tablosu ve bilanço düzenlenirken aşağıda belirtilen ilkelere uyulması gerekmektedir⁶⁵;

⁶³ Michael DAVIS, James A, LARGAY, "Consolidated Financial Statements", III. The CPA Journal 78.2, Şubat 2008, S: 29

⁶⁴ AKDOĞAN, TENKER, 2007, S:470

⁶⁵ ÖRTEN, KAVAL, KARAPINAR,2014, S:764

Tablo 3- Konsolide Bilanço ve Gelir Tablosu Düzenleme Esasları

Konsolide Bilanço Düzenleme İlişkin Esaslar	Konsolide Gelir Tablosu Düzenlemeye İlişkin Esaslar
Ana ortaklık ve bağlı ortaklığa ait tüm bilanço kalemleri tek tek birbirleri ile toplanmalıdır. Bağlı ortaklığın tamamı elde edilmemişse bile, aktif ve pasif tüm kalemler birbirleri ile toplanmalıdır ve ana ortaklık dışında kalan azınlık payları bilançonun pasifinde ayrı bir kalem olarak gösterilmelidir.	Ana ortaklık ve bağlı ortaklığa ait tüm gelir tablosu kalemleri tek tek birbirleri ile toplanmalıdır. Bağlı ortaklığın tamamı elde edilmemişse bile, tüm gelir ve gider kalemler birbirleri ile toplanmalıdır.
Üzerinde kontrol sağlanan bağlı ortaklığın gerçeğe uygun değeri ile net belirlenebilir varlıkları arasındaki tutar şerefiye olarak kayıtlarda yer alır. Net belirlenebilir varlıkların gerçeğe uygun değerden fazla olması durumunda aradaki fark gelir tablosu hesapları aracılığı ile muhasebeleştirilir.	Grubun konsolide gelir tablosunda azınlık payları ayrı bir kalem olarak gösterilmelidir. Tam konsolidasyona tabii ortaklıklar dışındaki tutarlara isabet eden miktar “Ana Ortaklık Dışı Kar/Zarar” hesap adı ile indirim olarak gösterilmelidir ve dönem net karı/zararı hesabından düşülerek konsolide gelir tablosunun kar veya zararı bulunmalıdır.
Ana ortaklığın bilançosunda bulunan bağlı ortaklığın değeriyle, ana ortaklıktaki yer alan bağlı ortaklık özsermayesindeki paylar karşılıklı olarak eliminasyona tabii tutulur. Mahsup işlemi, bağlı ortaklığın ilk defa konsolide finansal tablolara alındığı tarihteki defter değerine göre yapılabilir.	Konsolide gelir tablosunun hesaplanmasında, grup içerisinde gerçekleşmiş işlemler eliminasyona tabii tutulur. Ortaklıkların birbirleri ile yapmış oldukları mal ve hizmet alım-satımları gibi grup içi işlemlerden kaynaklanan gelir, gider, kar ve zarar mahsup edilir. Örneğin; mal veya hizmet alım-satımları, toplam brüt satış tutarından ve satılan mal maliyetinden indirilerek mahsup işlemi yapılmaktadır.
Topluluğa dahil olan işletmelerin alacak ve borçları, konsolide tablolara alınırken mükerrer kayıt olmaması için bu tutarlar birbirlerinden karşılıklı olarak indirilir.	
Topluluğa dâhil olan işletmelerin işlemleri, gelir, giderleri, zararları mükerrerliğe sebep olmaması açısından elimine edilir.	
Toplulukta bulunan bağlı ortaklık ve ana ortaklık arasında grup içi dönen veya duran varlıklar alımı-satımı işlemleri yapılmış ise, bu varlıklar konsolide tablolara alınırken ilk maliyetleri üzerinden alınmalıdır.	Grup içi işletmeler arasında amortismana tabii iktisadi kıymet alım satım işleminin sonucunda ortaya çıkan kar, zarar ve amortisman farklarının hesaplanmasında ilk maliyet dikkate alınmalıdır.

1.3.2. Konsolide Finansal Tabloların Dipnotlarına İlişkin Esaslar

Konsolide finansal tabloların dipnotlarında, finansal tablolarda yer almayan ancak işletme ve sahip olduğu payları tamamlayan bilgilere yer verilmektedir.

Dipnotlarda verilebilecek önemli bilgiler şu şekilde sıralanabilir⁶⁶;

- Şirketin organizasyon yapısı ve faaliyet alanları
- Mali tabloların sunumuna ilişkin esaslar
- Grup içerisindeki tüm işletmelerin unvanları, ikamet yerleri, sermayeleri, ortaklara ilişkin bilgiler ve ortakların sahip oldukları pay oranları
- Ortaklık yapılarında (varsa) bir önceki yıla göre gözlenen değişiklikler
- Konsolide Finansal Tablo hazırlanmasında önceki yıllara göre farklı muhasebe politikaları uygulanmışsa nedenleri ve finansal tablolara olan etkileri
- Ana ortaklık ve sahip olduğu bağlı ortaklıklarının, finansal tablo düzenleme tarihinden sonra ortaya çıkan konulara ilişkin bilgiler
- İşletme birleşmeleri ve diğer işletmelerdeki paylar
- Konsolide finansal tablolarda yer alan ancak iflas ve tasfiye halinde olan ve ya merkezi yurtdışında bulunan ortaklıklara ilişkin bilgiler
- İlişkili taraf açıklamaları
- Devlet teşvik ve yardımları
- Grupta çalışan tüm personel sayısı
- Konsolide tabloları önemli ölçüde etkileyen açıklanması gereken diğer bilgiler
- Finansal ve türev araçlar
- Kur değişim etkileri

⁶⁶ Finansal Tablo ve Dipnot Formatları Hakkında Duyuru, www.spk.gov.tr, (Erişim Tarihi: 11.05.2017)

1.4. KONSOLIDASYON YÖNTEMLERİ

Bir işletmeyle bir veya daha fazla işletmenin arasında ortaklık kurulması durumunda, yatırımcı işletmenin finansal tablolarında yatırım yapılan işletmenin finansal tablolarının ne şekilde raporlayacağı karar alma sürecine dâhil olan kullanıcılar açısından büyük önem arz etmektedir. İşletmenin faaliyet ve finansman durumlarının bu kullanıcılar açısından doğru, net ve anlaşılabilir bir yapıda olması gerekmektedir. Sadece yatırım yapılan işletmenin finansal tablosunun verilmesi, ana ortaklık hakkında tarafsız, gerçek, bilgi elde etme durumunda kişiler açısından anlamsız ve eksik bir durum meydana getirecektir. Standartlar, işletmelerin fayda maliyet analizi göz önüne alınarak birleştirilip düzenlenmesini ve tek bir ekonomik birimmiş gibi mali tablolarının oluşturulmasını öngörmektedir⁶⁷. Muhasebe standartları uyarınca ana ortaklık, yatırım yaptığı işletmenin finansal tablolarını konsolide ederken hangi yöntemi kullanacağını yaptığı yatırım üzerindeki etki düzeyine göre seçebilecektir.

Etki düzeyine göre konsolidasyon üç ana başlık altında toplanmıştır. Bunlar;

- Oransal Konsolidasyon
- Kısmi Konsolidasyon (Özkaynak Yöntemi)
- Tam Konsolidasyon

1.4.1. Oransal Konsolidasyon

Oransal Konsolidasyon yönteminin bir diğer adı da “Müşterek Yönetim Konsolidasyonu”dur. Bu yöntem, ortaklaşa kontrol edilen bir işletmenin varlık, borç, gelir ve gider kalemlerinin her biri, ortak olan girişimci tarafından, kendi hissesine ait

⁶⁷ ÖRTEN, KAVAL, KARAPINAR, 2014, S:710

bölümünü kendi mali tablolarında tek tek aynı kalemler ile birleştirebilir⁶⁸. Grup içi bakiyeler, işlemler, gelir ve giderler ana ortaklığın payı oranında elimine edilir ve bu yöntemin kullanılmasında azınlık paylarının önemi bulunmamaktadır. Bu yöntemle “Oransal Konsolidasyon” adı verilmektedir.

Ancak, işletmelerin konsolidasyonunda bir yöntem olan oransal konsolidasyon yöntemi, “TMS-28 İştirakler ve İş Ortaklıkları Standardı”nın revize edilmesi ile ortadan kaldırılmıştır. Daha önceden oransal konsolidasyon yöntemine göre konsolide edilen iş ortaklıklarının, özkaynak yöntemi ile konsolide edilmesi esası benimsenmiştir⁶⁹. Bununla birlikte, “TFRS-11 Müşterek Anlaşmalar Standardı” da müşterek faaliyetlerin muhasebeleştirilmesi konusunda oransal konsolidasyona benzer bir yöntem olarak önümüze çıkmaktadır.

1.4.2. Kısmî Konsolidasyon (Özkaynak Yöntemi)

Özkaynak Yöntemi ya da Kısmî Konsolidasyon yöntemi, yatırımcı işletme tarafından, yatırım yapılan işletmedeki iştirak payının kendi mali tablolarında sunulmasını öngören bir muhasebe yöntemi olarak bilinmektedir. Önemli etki taşıyan iştirakler konsolide finansal tablolara özkaynak yöntemi uygulaması ile dâhil edilirler. Özkaynak yöntemine göre faaliyetlerini yürüten işletme, yatırımlarını maliyeti ile değil, yatırım yapılan işletmenin net varlıklarından kendine düşen tutar ile mali tablolarında raporlar. Bu husus, özkaynak yöntemini tam konsolidasyondan ayıran en önemli farklılıklardan birini oluşturur. Ayrıca tam konsolidasyon yönteminde bağlı ortaklığa ait bilanço ve gelir tablosu kalemleri tek tek birleştirilirken özkaynak yönteminde varlık ve

⁶⁸ TMS-31 İş Ortaklıklarındaki Paylara İlişkin Tebliğ Sıra No:14 P:3, www.resmigazete.gov.tr,(Erişim T:11.05.2016)

⁶⁹ ÖRTEN, KAVAL, KARAPINAR, 2014, S:760

borç kalemleri tek tek ele alınmamaktadır. Özkaynak yönteminde ilk başta iştirak maliyet bedeli ile muhasebeleştirilir. Sonraki aşamada bu miktar, üzerinde yatırım yapılan işletmenin özsermayesinden yatırımcının payına düşen kısmını yansıtacak şekilde arttırılır veya azaltılır⁷⁰.

Kazanç ve kayıplardan ortaya çıkan aşağı veya yukarı yönlü işlemlerde; yukarı yönlü işlemlere örnek olarak bir iştirakin ya da iş ortaklığının yatırım yapan işletmeye yaptığı varlık satışı olarak verilebilir. Aşağı yönlü işlemler, yatırım yapan işletmenin iştirak veya iş ortaklığına yaptığı varlık satışı... gibi işlemlerden oluşmaktadır. Yatırımcıya düşen pay, iştirakin ya da iş ortaklığının bu işlemler sebebiyle oluşan kazanç veya kayıptan elimine edilir⁷¹.

Özkaynaktaki kâr / zarar sebepli artış veya azalışlar “iştirakler” hesabına karşı olarak gelir tablosu hesaplarına da yansıtılır⁷².

Örnek: ABC işletmesinin değeri 400.000,00 TL’dir ve XYZ işletmesi 120.000,00 TL karşılığında bu işleminin %30’una bankalar yolu ile sahip olmuştur. Bir sonraki dönemde, ABC işletmesi 60.000,00 TL kâr etmiştir ve bu kârın 45.000,00 TL’sini dağıtmaya karar vermişlerdir. Buna göre ABC işletmesini satın alma tutarı;

$$400.000,00 * 0,30 = 120.000,00 \text{ TL}$$

⁷⁰ TMS:28 Md:5, www.kgk.gov.tr, (Erişim T:11.05.2017)

⁷¹ TMS-28, a.g.e.

⁷² Burcu Demirel UTKU, Kemal GÜRSOY, “KOBİ’ler için Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının Tam Set TFRS ile Karşılaştırılarak Değerlendirilmesi”, Mali Çözüm, İSMMMMO Odası, Ocak-Şubat 2011, S:30

Yapılacak muhasebe kaydı şu şekildedir;

İştirakler Hesabı	120.000,00
İştiraklere Sermaye Taah. Hesabı	120.000,00
İştiraklere Sermaye Taah. Hesabı	120.000,00
Bankalar Hesabı	120.000,00

Bir sonraki dönem kâr dağıtımı yapıldığında;

$60.000,00 * 0.30 = 18.000,00$ TL'lik pay ABC işletmesine ait olan kısımdır.

Dağıtılacak kâr: $45.000,00 * 0.30 = 13.500,00$ TL

İştirakler Hesabı	18.000,00
İştiraklere Sermaye Taah. Hesabı	18.000,00
İştiraklerden Alacaklar	13.500,00
İştirakler Hesabı	13.500,00

Örnek: X işletmesi, 2016 yılında Y işletmesinin kuruluşu sırasında %35 hissesini 2.000.000,00 TL'ye bankalar yolu ile iştirak etmiştir. Alımı izleyen dönemde iştirakin kârı 400.000,00 TL olarak açıklanmıştır.

Buna dair yapılacak adımlar aşağıda sıralanmıştır;

Alım-satım işleminin gerçekleştiği tarihte, iştirak 2.000.000,00 TL olarak kayıtlarda gösterilir. Alım- Satım Kaydı aşağıdaki gibidir;

İştirakler Hesabı	2.000.000,00
Bankalar Hesabı	2.000.000,00

Özkaynak yöntemine göre iştirak edilen şirketin özsermayesindeki artış ve azalışlar iştirak edilen işletmenin "iştirakler" hesabına yansıtılması gerekir. Bahsi geçen yılı izleyen yıl, iştirak kârının ana firmanın payına düşen kısmı konsolide tablolarda (400.000,00 * 0,35 = 140.000,00 TL) iştirak tutarına ve kâr / zarara karşılıklı olarak kaydedilir.

İzleyen Dönem Kâr Payı Muhasebeleştirilmesi;

İştirakler Hesabı	140.000,00
İştiraklerden Temettü Gelirleri Hesabı	140.000,00

X işletmesinin 31.12.2016 tarihli yılsonu bilançosunda 242 İştirakler Hesabı aşağıdaki şekilde görülmektedir;

242 İştirakler Hesabı	2.140.000,00
-----------------------	--------------

X firmasının 31.12.2016 tarihli bilançosunda "İştirakler Hesabı" toplamı 2.140.000,00 TL olarak raporlanmıştır. Bu tutar; X işletmesinin Y İşletmesi'nin paylarından edindiği 2.000.000,00 TL ve 2016 yılı için açıkladığı kârdan X firmasına düşen 140.000,00 TL'nin toplamından oluşmaktadır.

İştirak olan Y işletmesinin bankalar aracılığı ile 40.000,00 TL kâr dağıtımını yapması halinde aşağıdaki kayıt yapılacaktır; (40.000,00 * % 35= 14.000,00 TL)

Bankalar Hesabı	14.000,00
İştirakler Hesabı	14.000,00

Y işletmesinin dağıtmış olduğu kâr payı X işletmesinin özsermayesini azaltmaktadır. Özkaynak yöntemine göre, iştirak durumundaki şirketin özsermayesindeki artış veya azalışlar, iştirak eden işletmenin “İştirakler Hesabı”nda izlenmesi gerektiği için X işletmesi dağıtılan kâr payının kendisine isabet eden payı kadar iştirakler hesabına alacak, karşılığında tahsil ettiği kâr payı için bankalar hesabına borç kaydı yapmıştır.

1.4.3. Tam Konsolidasyon Yöntemi

Tam konsolidasyon yöntemi ile ana ortaklık ve bağlı ortaklıklara ait finansal tablolardaki borçlar, varlıklar, özkaynak, gelir ve giderler; ortaklık oranı yüzdesine bakılmaksızın ana işletmenin finansal tablo kalemleri ile birleştirilir. Bu yöntemde bağlı ortaklığın tüm aktif ve pasifi ile gelir ve giderleri gerekli düzeltmeler yapılarak birleştirilmiş finansal tablolara dâhil edilir ve bağlı ortaklıkta ana ortaklık dışında kalanların payına düşen kısım ve faaliyet sonuçları ayrı birer kalem olarak gösterilir.

“TFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı”nı “TMS-27 Bireysel ve Konsolide Finansal Tablolar Standardı”ndan ayıran en önemli özellik kontrol kavramının sınırını belirlemiş olmasıdır. Tam konsolidasyon yönteminde, ana ortaklığın sahip olduğu bağlı ortaklık üzerindeki kontrol gücü önemlidir ve önemli etkinin var olduğu durumda tam konsolidasyon yönteminden bahsedilebilmektedir.

Tam konsolidasyon yönteminden oransal konsolidasyon yöntemine gidildikçe, birleşme süreci kolaylaşmakta ancak verilen bilgi sınırlanmaktadır. Aksi açıkça iddia edilmediği takdirde, bağlı ortaklıklar tam konsolidasyon süreçlerine dâhil edilmekte, iştirakler ve iş ortaklıkları ise özkaynak yöntemlerine göre ana ortaklığın finansal tablolarına aktarılmaktadır.

Bağlı ortaklık, iş ortaklığı veya iştirak yönetimine tabii birlikteliklerin, tam konsolidasyon yöntemi, özkaynak yöntemi ya da oransal konsolidasyon yöntemine göre muhasebeleştirilmesi aşamasında, söz konusu işletmelerin finansal tablo tarihi ve kapsadığı dönemin, ana ortaklığın finansal tablolarının kapsadığı dönem ile aynı olması gerekmektedir. Ancak, bağlı ortaklık, iş ortaklığı ve iştirak gibi birleşmelerin ana ortaklık ile hesap dönemlerinin kapanış tarihleri arasında bir süre varsa ve bu süre üç aydan az ise, bu süre içinde meydana gelen önemli işlem ve olayların ilgili finansal tablolara yansıtılması gerekmektedir. Farkın üç aydan fazla olması durumunda, ana ortaklık bilançosu için bağlı ortaklık, iş ortaklığı ve iştirak için, ana ortaklığın hesap dönemi esas alınarak hazırlanacak mali tablolar kullanılır⁷³. Tüm bu bilgiler kapsamında, konsolidasyon yöntemleri ve uygulamalarına ilişkin özet tablo aşağıdaki gibidir;

Tablo 4- Konsolidasyon Yöntemleri

Konsolidasyon Yöntemi	Uygulanacağı Durumlar	Uygulama Esasları
Tam Konsolidasyon (TFRS-10)	İşletmenin tek başına kontrole sahip olduğu durumlarda uygulanır.	Ortaklar arası eliminasyon işlemleri gerçekleştikten sonra ana ortaklık ve bağlı ortaklıkların bütün bilanço ve gelir tablosu satıları tek tek toplanarak birleştirilir.
Özkaynak Yöntemi (TMS-28)	Ortak olarak kontrol etme durumu veya ortaklık üzerinden önemli bir etkinin bulunması durumunda uygulanmaktadır.	Yalnızca ortaklığın özsermayesinden alınan pay dikkate alınır. Aktif ve Pasifler konsolide edilmez.

⁷³ Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ, Seri XI, No:25, Madde 333, www.kgk.gov.tr, (Erişim T:30.05.2016)

Oransal Konsolidasyon Yöntemi (TMS-31)	Berberce kontrol etme durumunda isteğe bağlı olarak kullanılır. (İstenirse özkaynak yöntemi uygulanır)	Berberce kontrol edilen işletmenin tüm bilanço ve gelir tablosu kalemleri ana ortaklığın ortaklık payı oranında, mali tabloların benzer kalemleri ile birleştirilir veya ana ortaklığın mali tablolarında ilgili hesapların ayrı olarak raporlanması esastır.
---	--	---

1.5. TAM KONSOLIDASYON YÖNTEMİ KAPSAMINDA FİNANSAL TABLOLARIN HAZIRLANMA AŞAMALARI VE YAPILACAK İŞLEMLER

Yatırımcı işletmenin kontrolü ele geçirmesi ile sağlanan ortaklık sonucu, ana ortaklığın finansal tablolarında, faaliyet dönemi bitiminden itibaren altı ay içinde, yatırım yapılan işletmenin de bilgilerinin yer aldığı konsolide finansal tablolar hazırlanmalıdır. Ortak, tek ve bağımsız bir finansal tablo oluşturmalı ve bilgiden yararlanacak kullanıcıların hizmetine sunulmalıdır. Konsolide finansal tabloların düzenlenmesi belli aşamalardan oluşmaktadır ve nihai finansal tablo oluşturulurken bu aşamaların esas alınması gerekmektedir. 4 temel aşama karşımıza çıkmaktadır. Bunlar⁷⁴;

- Finansal Tabloların Konsolidasyona Hazır Hale Getirilmesi
- Grupta Yer Alan Tüm İşletmelerin Finansal Tablolarının Birleştirilmesi
- Eliminasyon İşlemleri
 - Bağılı Ortaklıklar Arası Özkaynakların Eliminasyonu ve Hesaplaması
 - Kontrol Gücü Olmayan Payların Eliminasyonu ve Hesaplanması

⁷⁴ KAVAL, KARAPINAR, ÖRTEN, 2014, S:763-766

- Ana ortaklık ile Kontrol Gücü Olmayan Paylar Arasında Kapsamlı Gelir ve Özkaynak Tahsisidir.

1.5.1. Finansal Tabloların Konsolidasyona Hazır Hale Getirilmesi

Ana ortaklık ve bağıli ortaklık hesaplarının tek bir kalem halinde sunulabilmesi için ilk önce sahip oldukları bireysel tablolarının aynı raporlama dönemlerini kapsamaları gerekmektedir. Aynı şekilde, konsolide finansal tabloların benzer işlemler ve benzer olaylara aynı muhasebe politikaları uygulanarak düzenlenmesi de zorunludur. Eğer bağıli ortaklıkların raporlama tarihleri ana ortaklığından farklı ise, konsolidasyon aşamasında, bağıli ortaklık ana ortaklığın raporlama tarihine göre finansal tablolarını düzeltir. Ancak daha önceden de bahsedildiği gibi, yatırımcı işletme ve bağıli ortaklık raporlama dönemleri arasındaki fark 3 aydan çok ise, böyle bir düzeltme yapılarak konsolidasyon işlemi yapılamaz. Bu durumda bağıli ortaklıkların ilgili dönemi kapsayan bir finansal tablo yayımlanması zorunludur.

1.5.2. Grupta Yer Alan Tüm İşletmelerin Finansal Tablolarının Birleştirilmesi

Konsolide finansal tablolar hazırlanırken, bağıli ortaklık ve ana ortaklığa ait tüm bilanço kalemleri kendi aralarında; tüm gelir ve giderler ise yine kendi aralarında ayrı ayrı toplanır. Elde edilen bir bağıli ortaklığa ait gelir ve gider kalemleri, konsolide gelir tablosuna, elde edinme tarihi ile dâhil edilir. Kontrolün bağıli ortaklıkta kaybedilmesi koşulunda, kontrolün kaybedildiği tarihe kadar gerçekleşen gelir ve giderler, konsolide gelir tablosuna kaydedilir⁷⁵.

⁷⁵ KAVAL, KARAPINAR, ÖRTEN, 2014, S:764

1.5.3. Eliminasyon İşlemleri

Konsolide finansal tablolarda grup ile ilgili işlemler tek işletmeymiş gibi gösterildiği için, grup içinde meydana gelen işlemler sonucu ortaya çıkan tutarlar mevcut finansal durumu temsil etmez. Bu sebeple, konsolide finansal tabloların hazırlanma aşamasında grupta yer almayan firmalar ile gerçekleştirilen işlemlerden kaynaklanan gelir ve giderler dikkate alınır. Bu kuralın esas amacı, konsolidasyona tabi tutulan grubun gerçekte olduğundan daha büyük işletme gibi yorumlanmasını engellemektir.

Finansal toplulukta yer alan işletmelerin mali tablolarının birleştirilmesinden sonra, mükerrerliğine neden olabilecek işlemlerin etkilerinden arındırılmaları gerekmektedir. Bu arındırma işlemine aynı zamanda “Eliminasyon” adı verilmektedir. Elimine (mahsup) edilecek işlemler iki ana başlıkta toplanmaktadır.

1.5.3.1. Bağlı ortaklıklar Arası Özkaynakların Eliminasyonu, Hesaplaması ve Şerefiye

Konsolidasyon kapsamındaki bağlı ortaklıkların birbirleri ile yaptıkları her türlü faaliyet ve bu faaliyetlere ilişkin hesaplar karşılıklı bir şekilde silinerek bu tutarlar direkt olarak finansal tablolara yansıtılmaz. Konsolidasyon öncesinde toplanarak ortaya çıkan konsolide değerlerden, dahil olan işletmelerin birbirleri ile olan gelir / gider ve borç / alacak kalemlerin giderilerek yapılan eliminasyon işlemine tabii olması gerekmektedir. Ana ortaklığın bilançosunda yer alan “Bağlı Ortaklıklar” hesabı, bağlı ortaklığın ana ortaklığa ait payları oranında belirlenmiş tutarı ifade etmektedir. Konsolide mali tablolarda, bağlı ortaklığın tüm aktif ve pasif kalemleri, ana ortaklığına ait tüm aktif ve pasif kalemler ile toplandığından, bağlı ortaklıklar hesabının konsolide bilançodan

ıkarılması gerekmektedir. Benzer bir durum bağlı ortaklığın özkaynaklarının birleştirilmesinde de söz konusudur⁷⁶.

Buradaki mükerrerlik, ilk önce hem konsolide bilançonun aktif tarafında ana ortaklığın bilançosundaki “Bağlı Ortaklık” kalemi olarak, hem de konsolide bilançonun pasif tarafında, bağlı ortaklığı temsil eden ortaklığın “zsermaye”si olarak gözükecektir. Bu nedenle, ana ortaklıklardaki bağlı ortaklıklar hesabı ile bağlı ortaklıkların zkaynak hesaplarının karşılaştırılarak eliminasyona tabii tutulması gerekmektedir⁷⁷. Yatırımcı işletmenin, bağlı ortaklığında yer alan yatırım tutarının defter değeriyle, bağlı ortaklığın özsermayesinde ana ortaklığın hisse payına isabet eden tutarları eliminasyona tabii tutulur.

Topluluğa dâhil tüm bağlı ortaklıkların zsermaye hesaplarından, grup dışı paylara ait zkaynak kalemleri indirilir. Bu durum konsolide finansal tabloda zsermaye kısmında “Azınlık Payı” olarak gösterilir.

Ana ortaklığın elde edinim aşamasında bir bağlı ortaklığın hisse senetleri için ödediği bedelin, bağlı ortaklığın net aktiflerinin gerçeğe uygun değerinin ana ortaklığın payına düşen kısmından fazla olması durumunda ortaya “şerefiye” kavramı ıkmaktadır⁷⁸. Transfer edilen bedel ile edinilen bağlı ortaklığın net aktiflerinin gerçeğe uygun değeri arasındaki farkı oluşturmaktadır. Eğer, maliyet bedeli, gerçeğe uygun

⁷⁶ KAVAL, KARAPINAR, ÖRTEN, 2014, S:764

⁷⁷ KAVAL, KARAPINAR, ÖRTEN, a.g.e.

⁷⁸ Aydın, KARAPINAR, “Uluslararası Finansal Raporlama Standardı Taslak-3’e göre İşletme Birleşmeleri”, Muhasebe Uygulamaları ve Vergi Mevzuatı Sempozyumu-5, Antalya, 2006.

değerle değerlendirilmiş özkaynak tutarından yüksek ise, bu fark şerefiyeyi vermektedir. Aksi durumda aradaki fark, gelir olarak raporlanır⁷⁹.

Şerefiyenin muhasebeleştirilmesinde “TFRS-3 İşletme Birleşmeleri Standardı”ndaki hususlar dikkate alınır. Şerefiyenin sınırsız faydalı olduğu varsayımı ile amortisman söz konusu değildir ancak her dönem “TMS-36 Varlıklardaki Değer Düşüklüğü Standardı”na göre değer düşüklüğü saptanmalıdır⁸⁰.

Şerefiye şu şekilde formüle edilmiştir;

$$\text{ŞEREFİYE} = \text{Transfer Edilen Bedel} - [\text{Bağlı Ortaklığın Net Aktiflerinin Gerçeğe Uygun Değeri} * \text{Ortaklık Payı}]$$

Bağlı ortaklık için ödenen tutarın genelde hisse senetlerinin defter değerini aşması beklenmez. Ancak bazı durumlarda ana şirketin, bağlı ortaklığın payları için ödediği tutar, bu hisselerin defter değerlerinden daha düşük olabilir. Bu durumda “negatif şerefiye” söz konusu olmaktadır. Negatif şerefiye, bir bağlı ortaklığı satın alma işlemi için ödenen fiyatın o bağlı ortaklığın gerçeğe uygun değerinden düşük olması durumunda ortaya çıkan bir kazançtır⁸¹. Bu tutar konsolide bilançonun pasifinde özel bir hesapta gösterilir.

⁷⁹ KAVAL, KARAPINAR, ÖRTEN, 2014, S:764

⁸⁰ Nick ANTILL, Kenneth LEE, “*Company Valuation Under IFRS*”, Harriman House Ltd, Great Britain, 2005, S:334

⁸¹ H. Sümer GÖĞÜŞ, Murat YOLSAL, “*Şerefiyenin Muhasebeleştirilmesi ve Değerlemesinin Uluslararası Finansal Raporlama ve Amerikan Muhasebe Standartlarına Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*” Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi 3 /2006, S:37

Örnek: ABC işletmesi XYZ işletmesinin % 85'ine sahip olmak amacı ile nominal değeri 15 TL / Adet olan 6000 adet hisse senedini 140.000,00 TL ye satın almıştır. Elde edinme öncesi bu işletmelerin solo finansal tabloları aşağıdaki gibidir;

Tablo 5-ABC İşletmesi Solo Finansal Tablo

	ABC İşletmesi	XYZ İşletmesi
Kasa	45.000,00	53.000,00
Alacak Senetleri	47.000,00	12.000,00
Ticari Mallar	32.000,00	22.000,00
Maddi Duran Varlıklar	200.000,00	70.000,00
Haklar	15.000,00	0,00
Toplam Varlıklar	339.000,00	157.000,00
Banka Kredileri	80.000,00	20.000,00
Satıcılar	26.000,00	12.000,00
Sermaye	150.000,00	90.000,00
Hisse Senedi İhraç Primleri	20.000,00	16.000,00
Yasal Yedekler	63.000,00	19.000,00
Toplam Kaynaklar	339.000,00	157.000,00

Bu noktada, birleşmeden önce asıl önemli olan XYZ işletmesi için şerefiyenin varlığıdır.

Şerefiye= Gerçeğe Uygun Değer – Net Belirlenebilir Varlıklar

Net Belirlenebilir Varlıklar = Varlık Toplamı- Borç Toplamı

XYZ İşletmesinin Net Belirlenebilir Varlıkları= 157.000,00 - (20.000,00 + 12.000,00)
=125.000,00 TL

Şerefiye, gerçeğe uygun değer ile net gerçekleşebilir varlıklar arasındaki farkı verdiği için dolayı, XYZ işletmesinin tüm bilanço kalemlerinin gerçeğe uygun değerinin hesaplanması gerekmektedir.

XYZ işletmesine ait gerçeğe uygun değer tablosu aşağıdaki gibidir;

Tablo 6- ABC ve XYZ İşletmeleri Gerçeğe Uygun Değer Tablosu

	XYZ İşletmesi Defter Değeri	XYZ İşletmesi Gerçeğe Uygun Değer	Fark
Kasa	53.000,00	55.000,00	2.000,00
Alacak Senetleri	12.000,00	15.000,00	3.000,00
Ticari Mallar	22.000,00	25.000,00	3.000,00
Maddi Duran Varlıklar	70.000,00	75.000,00	5.000,00
Haklar	0,00	2.000,00	2.000,00
Banka Kredileri	-20.000,00	-20.000,00	0,00
Satıcılar	-12.000,00	-15.000,00	-3.000,00
Toplam	125.000,00	137.000,00	12.000,00

XYZ işletmesi, ABC işletmesi ile birleştiğinde varlık ve borçlarını gerçeğe uygun değer üzerinden kaydetmelidir. %85 ortaklık bulunması durumunda geriye kalan %15'lik pay kontrol gücüne sahip olmayan payları temsil etmektedir.

Ana Ortaklığın Sahip Olduğu Pay: $137.000,00 * 0,85 = 116.450,00$ TL

Azınlık Payı: $137.000,00 * 0,15 = 20.550,00$ TL

Şerefiye = Elde Edinme Tutarı- Gerçeğe Uygun Değerlenmiş Ana Ortaklık Payı

$$= 140.000,00 - 116.450,00 = 23.550,00 \text{ TL}$$

Ayrıca hisse senedi alımından dolayı aşağıdaki muhasebe kaydı yapılmalıdır;

242-Bağlı Ortaklıklar Hesabı	140.000,00
500-Sermaye	90.000,00
522-Hisse Senetleri İhr. Primleri	50.000,00

Eliminasyon aşamasında ortaklığa ait çalışma tablosu şu şekildedir;

Tablo 7- ABC ve XYZ İşletmeleri Çalışma Tablosu

	ABC İşletmesi	XYZ İşletmesi	Eliminasyon		Konsolide
			Borç	Alacak	
Kasa	45.000,00	53.000,00	2.000,00		100.000,00
Alacak Senetleri	47.000,00	12.000,00	3.000,00		62.000,00
Ticari Mallar	32.000,00	22.000,00	3.000,00		57.000,00
Maddi Duran Varlıklar	200.000,00	70.000,00	5.000,00		275.000,00
Bağlı Ortaklıklar	140.000,00	-		140.000,00	0,00
Haklar	15.000,00	0,00	2.000,00		17.000,00
Şerefiye	-	-	23.550,00		23.550,00
Toplam Varlıklar	479.000,00	157.000,00			534.550,00
Banka Kredileri	80.000,00	20.000,00			100.000,00
Satıcılar	26.000,00	12.000,00		3.000,00	41.000,00
Sermaye	240.000,00	90.000,00	90.000,00		240.000,00
Hisse Senedi İhraç Primleri	70.000,00	16.000,00	16.000,00		70.000,00
Yasal Yedekler	63.000,00	19.000,00	19.000,00		63.000,00
Azınlık Payları				20.550,00	20.550,00
Toplam Kaynaklar	479.000,00	157.000,00			534.550,00

1.5.3.2. Kontrol Gücü Olmayan Payların Eliminasyonu ve Hesaplanması

Ana ortaklık, bağlı ortaklığın % 100 payına sahip değilse, azınlık hisse senetlerini ellerinde bulunduran diğer ortakların varlık ve borçlarından kaynaklanan payları da konsolide finansal tablolarda yansıtmakla yükümlüdür. TFRS-10'a göre "Azınlık Payı" yani diğer adıyla kontrol gücü olmayan paylar "Bir bağlı ortaklığa ait net varlıkların kâr / zararının ana ortaklık tarafından, doğrudan ya da dolaylı olarak sahip olmadığı paylara

isabet eden kısmı” olarak tanımlanmıştır⁸². Konsolide finansal tablolar hazırlanırken, azınlık payları ana ortaklıktan ayrı olarak belirlenir ve kâr veya zarar üzerinden azınlık payları belirlenir⁸³. Bu paylar ana ortaklığın özkaynaktaki paylarından ayrı bir şekilde, bir özkaynak kalemi olarak gösterilmelidir. Örneğin; 1.500,00 TL sermayeye sahip B şirketinin hisselerinin % 75’i A şirketine satılmış ise A şirketi konsolide bilançosunu hazırlarken pasifte “Azınlık Payları” kalemi adı altında 375,00 TL’yi ($1.500,00 * 0,25 = 375,00$ TL) muhasebeleştirecektir.

Kontrol gücü olmayan payların hesaplanması aşamasında grup içinde yer alan satışların yönü önemlidir. Eğer bir bağlı ortaklık, ana ortaklığa satış yapmış ise, bağlı ortaklığın kâr/ zararından bu işlemin etkileri giderilir ve yeni oluşan kâr/ zarar üzerinden kontrol gücü olmayan pay tutarı hesaplanır. Ana ortak, bir bağlı ortaklığa satış yaptığında ise, işlemin etkisi giderilir, ancak, bu durum bağlı ortaklığın kâr zararını etkilemediği için, azınlık payları bağlı ortaklığın kâr / zararı üzerinden hesaplanır⁸⁴. Konsolide finansal tabloların hazırlanması sırasında azınlıktaki ortaklara ait payların konsolidasyon dışında bırakılması gerekmektedir.

1.5.3.3. Grup İçi Bakiyelerin ve Yapılan İşlemlerin Eliminasyonu

Konsolidasyona dâhil işletmelerin birbirleri ile mal ve hizmet alım-satımı gibi pek çok ticari ilişkiden kaynaklanan alacak / borçlarının bulunması olası bir durumdur. Bu ortaklıkların, kendi bireysel finansal tablolarında bu tutarlar borç veya alacak olarak görünecektir. Ancak karşılıklı bu borç ve alacaklar, konsolide finansal tablolarda bir

⁸² TFRS-10, www.kgk.gov.tr, (Erişim T:11.05.2017)

⁸³ DEMİR, BAHADIR, 2009, S:75

⁸⁴ ÖRTEN, KAVAL, KARAPINAR, 2014, S:398

araya geldiğinde mükerrerliğe neden olabilmekte ve bilanço/gelir tablosunun fiktif büyümesine sebep olabilmektedir. Bu nedenle finansal tabloların birleştirilmesinde, grup içi şirketlerin birbirlerinden olan borç ve alacakları ile gelir ve giderleri eliminasyona tabii tutulur. Ortaklığın kendisine hem borçlu hem de alacaklı olması söz konusu olmayacağına göre, grup içindeki borç ve alacaklar birbirinden mahsup edilir ve konsolide bilançoda yer almazlar. Ortaklar birbirlerinin borçlanmayı temsil eden menkul kıymetlerine veya kıymetli evraklarına sahipseler, söz konusu menkul kıymetler ve kıymetli evraklar da indirim tabii tutulur⁸⁵.

Ana ortaklık ile bağlı ortaklık arasında, grup içi işlemler nedeniyle bir duran varlık ya da stok alım-satımı mevcut ise, bu kalem satın alan kurumun aktifinde maliyet bedeli ile görünür ve bu bedel içinde satışı gerçekleştiren işletmenin kârı da bulunur. Grup içi işlemlerden dolayı oluşan ve stoklar ve cari olmayan varlıklar gibi varlıkların maliyetine alınan kar ve zararların tamamen elimine edilmesi gerekmektedir⁸⁶. Ancak bu işlemlerden kaynaklanan bir değer düşüklüğü söz konusu ise eliminasyon işlemi uygulanmaz.

Örnek: XYZ işletmesi, ABC işletmesinin ana ortaklığı konumundadır ve ana ortaklık 800,00 TL maliyetli ürünün tamamını ABC işletmesine 1.000,00 TL bedelle satmaktadır. ABC işletmesi ise satın aldığı malların 600,00 TL'lik kısmını 900,00 TL bedel ile grup içerisinde yer almayan bir işletmeye satmıştır. Geri kalan 400,00 TL'lik mal ise dönem sonunda ABC işletmesinin stoklarında yer almaktadır.

⁸⁵ ÖRTEN, KAVAL, KARAPINAR, 2014, S:398

⁸⁶ ÖRTEN, KAVAL, KARAPINAR; a.g.e

Sadece XYZ işletmesi için muhasebe kayıtları;

Alıcılar Hesabı	1.000,00
Yurtiçi Satışlar Hesabı	1.000,00
Satılan Ticari Mallar Hesabı	800,00
Stoklar Hesabı	800,00

ABC işletmesi için muhasebe kayıtları;

Stoklar Hesabı	1.000,00
Satıcılar Hesabı	1.000,00
Alıcılar Hesabı	900,00
Yurtiçi Satışlar Hesabı	900,00
Satılan Ticari Mallar Hesabı	600,00
Stoklar Hesabı	600,00

XYZ ve ABC işletmelerinin finansal tablolarının konsolidasyonu hâlinde bilanço ve gelir tablosu kalemlerinde dikkat edilmesi gereken husus; işlemlerin grup bazında değerlendirilmesi gerektiği ve bu noktada XYZ işletmesinin elde ettiği kârın hesaplanmasıdır. Bir bütün olarak değerlendirildiğinde; XYZ işletmesi tarafından 800,00 TL'lik stok kalemi alınmış, en sonunda ise toplamda %60'lık kısmı 900,00 TL'ye satılmıştır (1.000,00–400,00=600,00 TL; bu tutar tüm stoklar içerisinde %60'lık kısmı

temsil etmektedir). Stok kalemleri XYZ ve ABC işletmeleri için teker teker toplanarak konsolide finansal tablolara alındığında XYZ işletmesinin elde ettiği kâr da yer almaktadır ve bu tutarın stoklar kaleminden elimine edilmesi gerekmektedir. Eliminasyona tabii tutulan bu tutar 80,00 TL'dir (1.000,00-800,00 = 200,00 * 0,40 =80,00).

Bu durum çalışma tablosunda şu şekilde görünmektedir;

	A İşletmesi	B İşletmesi	Eliminasyon		Konsolide Tablo Tutarı
			Borç	Alacak	
Stoklar	-	400,00		80,00	320,00

Tablo 8- A ve B İşletmeleri Çalışma Tablosu

	A İşletmesi	B İşletmesi	Eliminasyon		Konsolide Tablo Tutarı
			Borç	Alacak	
Satışlar	1.000,00	900,00	1.000,00		900,00
Satışların Maliyeti	(800,00)	(600,00)		120,00	(480,00)
Dönem Başı Stok	-	-			
Dönem İçi Alışlar	800,00	1.000,00		1.000,00	800,00
Dönem Sonu Stok	-	(400,00)	80,00		(320,00)
Kar	200,00	300,00			420,00

1.5.4. Ana Ortaklık ve Kontrol Gücü Olmayan Paylar Arasında Kapsamlı Gelir ve Özkaynak Tahsisi

Tam konsolidasyon yöntemi kapsamında, bir ana ortaklık ile kontrol gücü olmayan paylar arasında kapsamlı gelir ve özkaynak tahsisi yapılmalıdır. Bir ana ortaklık, bir bağlı ortaklık üzerinde kontrol elde ettiğinde, bağlı ortaklığın net varlığında

yer alan kontrol gücü olmayan payları tanınmalıdır⁸⁷. Ana ortaklık konumundaki işletme, kâr ya da zararı, diğer kapsamlı geliri ve toplam kapsamlı geliri ana ortaklık pay sahiplerine ve azınlık paylarına dağıtmalıdır⁸⁸.

1.6. KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARDA, BAĞLI ORTAKLIĞI SATIN ALMA TARİHİ İTİBARI İLE YER ALACAK DÜZENLEMELER

Konsolidasyon işleminin en başında, eliminasyon yapılması gereken işlemlere geçilmeden önce, gruba dâhil işletmeler arasında azınlık payları ve şerefiyenin hesaplanması işlemi yapılmalıdır⁸⁹. Ana ortaklık tarafından elde edilen payın, bağlı ortaklığın ne kadarı olduğu ve defter değerinin ne kadar üzerinde veya altında alındığının belirlenmesi önemlidir ve ortaya çıkabilecek bu farkın konsolide bilançoda gösterilmesi gerekmektedir.

1.6.1. Bağlı Ortaklığın Tamamına Sahip Olunması Durumunda Finansal Tabloların Düzenlenmesi

Ana ortaklık tarafından alınan bağlı ortaklıktaki payın tamamı, defter değeri ile eşit olarak elde edilmişse, azınlık payı ve şerefiye söz konusu olmamaktadır. Ancak; ana ortaklık, üzerinde kontrol sağladığı bağlı ortaklıktaki payların tamamını defter değerinden daha yüksek bir fiyat ödeyerek satın aldığı durumda “Şerefiye” ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte “Negatif Şerefiye” diye bir kavram da bulunmaktadır.

⁸⁷Grant Thornton Bülten, “Adviser alert—Under Control? A practical Guide to IFRS 10 Consolidated Financial Statements”, 2012, Ağustos, S:58

⁸⁸ TFRS-10, www.kgk.gov.tr, B:94 (Erişim T:11.05.2017)

⁸⁹ James G.S, Wing W YANG, H, LEE POON, “The Impact of the New Consolidation Accounting Standards On Financial Statements”, Franklin Business&Law Journal, Vol:2015/1, S:1

Negatif şerefiye, bir satın alma işlemi için ödenen fiyatın maddi varlıkların gerçeğe uygun değerinden düşük olması durumunda ortaya çıkan bir kazançtır⁹⁰. Böyle bir durumda ana ortaklık, üzerinde kontrol sağladığı bağlı ortaklıktaki payların tamamını defter değerinden daha düşük bir fiyat ödeyerek satın alabilir.

Örnek: X işletmesi Y işletmenin ana ortaklığı konumundadır. Y işletmesinin defter değeri 50.000,00 TL'dir ve paylarının %100'ünü X işletmesi tarafından 50.000,00 TL'ye satın almıştır. X ve Y işletmelerine ait konsolide bilanço şu şekilde hazırlanır;

Tablo 9- X ve Y İşletmelerine Ait Çalışma Tablosu

	X İşletmesi	Y İşletmesi	Toplam	Eliminasyon	Konsolide Bilanço
Dönen Varlıklar	48.000,00	32.000,00	80.000,00	-	80.000,00
Bağlı Ortaklıklar	50.000,00	-	50.000,00	-50.000	-
Duran Varlıklar	80.000,00	62.000,00	142.000,00		142.000,00
AKTİF TOPLAMI	178.000,00	94.000,00	272.000,00		222.000,00
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	53.000,00	24.000,00	77.000,00		77.000,00
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	50.000,00	20.000,00	70.000,00		70.000,00
Özkaynaklar	75.000,00	50.000,00	125.000,00	-50.000,00	75.000,00
PASİF TOPLAMI	178.000,00	94.000,00	272.000,00		222.000,00

Burada görüldüğü üzere, X ve Y işletmelerinin bağlı ortaklık ve özkaynak hesapları dışındaki ana bilanço kalemleri tek tek birbirleri ile toplanmış ve bu tutarlar konsolide bilançoya yansıtılmıştır. Bağlı ortaklığın tamamının defter değeri ile alınması sebebi ile azınlık payı ve şerefiye hesaplaması yapılmadan bu tutar bağlı ortaklık ve özkaynaklar kalemlerinden elimine edilerek konsolide finansal tabloya alınmıştır.

⁹⁰ YANG, POON, LEE, 2015, S:3

Aynı örnek üzerinden; Y işletmesinin defter değeri 50.000,00 TL olduğunda, paylarının %100'ünü X işletmesi tarafından 55.000,00 TL'ye kısa dönem borçlanarak satın alırsa, X ve Y işletmelerine ait konsolide bilanço şu şekilde hazırlanır;

Tablo 10- X ve Y İşletmelerine Ait 2. Çalışma Tablosu

	X İşletmesi	Y İşletmesi	Toplam	Eliminasyon	Konsolide Bilanço
Dönen Varlıklar	48.000,00	32.000,00	80.000,00	-	80.000,00
Bağlı Ortaklıklar	55.000,00	-	55.000,00	-55.000,00	-
Duran Varlıklar	80.000,00	62.000,00	142.000,00		142.000,00
Şerefiye				5.000,00	5.000,00
AKTİF TOPLAMI	183.000,00	94.000,00	277.000,00		227.000,00
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	58.000,00	24.000,00	82.000,00		82.000,00
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	50.000,00	20.000,00	70.000,00		70.000,00
Özkaynaklar	75.000,00	50.000,00	125.000,00	-50.000,00	75.000,00
PASİF TOPLAMI	183.000,00	94.000,00	277.000,00		227.000,00

Önceden de bahsedildiği gibi maliyet bedeli, gerçeğe uygun değerle değerlendirilmiş özkaynak tutarından yüksek ise, bu fark şerefiyeyi vermektedir. Bu durumda maliyet bedeli 55.000,00 TL'dir ve aradaki fark (55.000,00 TL- 50.000,00 TL) 5.000,00 TL şerefiyeyi vermektedir.

1.6.2. Bağlı Ortaklığın Belli Bir Oranına Sahip Olunması Durumunda Finansal

Tabloların Düzenlenmesi

Ana ortaklığın, bağlı ortaklığının belli bir kısmına sahip olması durumunda konsolide bilançoda azınlık paylarının hesaplanması ve gösterilmesi gerekmektedir.

Konsolide finansal tabloların hazırlanması sırasında kontrol gücü bulunmayan bu ortaklara ait payların konsolidasyon dışında bırakılması gerekmektedir. Bağlı ortaklıktaki belirli bir payın, defter değerine eşit olarak ana ortaklık tarafından alınması sonucunda, şerefiye söz konusu olmamaktadır. Bağlı ortaklığın belirli bir oranının defter değerinin üzerinde bir bedelle satın alınması durumunda hem“şerefiye” hem de “azınlık payı” söz konusu olmaktadır.

Ana ortaklık, üzerinde kontrol sağladığı bağlı ortaklıktaki payların bir kısmını defter değerinden daha düşük bir fiyat ödeyerek satın aldığıda “ Negatif Şerefiye” kavramı ortaya çıkmaktadır. Bağlı ortaklığı satın alan (ana ortaklık konumunda olan) işletme için negatif şerefiye bilanço pasifinde ayrı bir kalem olarak listelenebilir ve “pazarlık payı kazancı” olarak nakit dışı gelir olarak kabul edilebilir.

Örnek: X işletmesi Y işletmenin ana ortaklığı konumundadır. Y işletmesinin defter değeri 50.000,00 TL’dir ve X işletmesi Y işletmesinin paylarının %80’nini defter değeri ile bankalar aracılığı ile satın almıştır. X ve Y işletmelerine ait konsolide bilanço şu şekilde hazırlanır;

$$\text{Satın Alma Bedeli} = 50.000,00 * 0,80 = 40.000,00 \text{ TL}$$

10.000,00 TL (50.000,00- 40.000,00) olarak hesaplanan azınlık payı, konsolide bilançonun pasif kısmında yer alacaktır.

Tablo 11- X ve Y İşletmelerine Ait 3. Çalışma Tablosu

	X İşletmesi	Y İşletmesi	Toplam	Eliminasyon	Konsolide Bilanço
Dönen Varlıklar	48.000,00	32.000,00	80.000,00	-	80.000,00
Bağlı Ortaklıklar	40.000,00	-	40.000,00	-40.000,00	-
Duran Varlıklar	80.000,00	62.000,00	142.000,00		142.000,00
AKTİF TOPLAMI	168.000,00	94.000,00	262.000,00		222.000,00
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	43.000,00	24.000,00	67.000,00		67.000,00
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	50.000,00	20.000,00	70.000,00		70.000,00
Özkaynaklar	75.000,00	50.000,00	125.000,00	-50.000,00	75.000,00
Azınlık Payı				10.000,00	10.000,00
PASİF TOPLAMI	168.000,00	94.000,00	262.000,00		222.000,00

Satın alma işleminden sonra, bilanço toplamında bir değişiklik söz konusu olmazken, konsolide bilanço kalemlerinde değişiklik gözlenmiştir. Ana ortaklıkta kısa vadeli yabancı kaynaklar hesabı bu satın alma işlemine istinaden 10.000,00 TL azalmıştır.

Örnek: Bağlı ortaklık konumunda bulunan Y işletmesinin 50.000,00 TL olan defter değeri üzerinden ve X işletmesi Y işletmesinin % 80'nini 45.000,00 TL'ye bankalar aracılığı ile satın almıştır. Bu durumda satın alma bedeli 45.000,00 TL'dir ve % 80'ninin defter değeri olan 40.000,00 TL'den fazla bir bedel ile satın alınmıştır. Aradaki 5.000,00 TL'lik fark şerefiyeyi vermektedir ve bu tutar konsolide bilançonun aktif kısmında yer almalıdır.

Tablo 12- X ve Y İşletmelerine Ait 4. Çalışma Tablosu

	X İşletmesi	Y İşletmesi	Toplam	Eliminasyon	Konsolide Bilanço
Dönen Varlıklar	48.000,00	32.000,00	80.000,00	-	80.000,00
Bağlı Ortaklıklar	45.000,00	-	45.000,00	-45.000,00	-
Duran Varlıklar	80.000,00	62.000,00	142.000,00		142.000,00
Şerefiye				5.000,00	5.000,00
AKTİF TOPLAMI	173.000,00	94.000,00	267.000,00		227.000,00
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	48.000,00	24.000,00	72.000,00		72.000,00
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	50.000,00	20.000,00	70.000,00		70.000,00
Özkaynaklar	75.000,00	50.000,00	125.000,00	-50.000,00	75.000,00
Azınlık Payı				10.000,00	10.000,00
PASİF TOPLAMI	173.000,00	94.000,00	267.000,00		227.000,00

İKİNCİ BÖLÜM

KAMU SEKTÖRÜ İÇİN KONSOLİDE FİNANSAL TABLO DÜZENLEMeye İLİŞKİN ESASLAR

Son yıllarda uluslararası düzeyde gerçekleşen bir dizi reform sonucu, özel sektörde var olmaya başlayan ortak, şeffaf ve karşılaştırılabilir bir muhasebe sistemi kurulmasına yönelik çalışmalardan kamu sektörü de etkilenmiş; kamu sektöründe muhasebe ve raporlama sistemi konusunda bu yönde çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Özel sektörde olduğu gibi, kamu sektöründe daha uyumlu muhasebe uygulamalarına duyulan ihtiyaç da ortaya çıkmıştır. Yapılan reformlar, kamu sektörü organizasyonlarında meydana gelen bir devrim olarak nitelendirilmektedir ve pek çok araştırmacı tarafından da bu konu incelenmeye değer görünmüştür. Önemli araştırmacılar tarafından kamu sektöründe konsolide mali tablolara ihtiyaç olup olmadığını analiz edilmiş ve bu konuyla ilgili özel sektör uygulamasındaki gibi spesifik standartların ortaya çıkmasına yönelik yapılan uluslararası çalışmalar ana hatlarıyla belirtilmiştir⁹¹. Finansal konsolidasyonun teorik temelleri; kamu sektöründe, özel sektör konsolidasyonuna göre oldukça zayıf olmakla beraber, bazı ekonomik bakış açıları ile beraber bir takım kamu sektörü kuruluşlarına (örneğin devlete ait şirketler) uygulanabilir⁹². Özel sektörde uluslararası raporlama standartları olan UMS / UFRS'ler ile muhasebe alanında standartlaştırma sağlanmıştır. Ancak kamu sektöründeki gelişmeler göz önüne alındığında, literatürün ve dolayısı ile uygulamanın çok geniş

⁹¹ Andreea CÎRSTEA, "The Need For Public Sector Consolidated Financial Statements", *Procedia Economics and Finance*, 2014, S:1290

⁹² Giuseppe GROSSİ, Andreas BERGMANN, Iris RAUSKALA, Sandro FUCHS; "Consolidation In The Public Sector: Methods And Approaches In The Organization For Economic Co-operation and Development Countries", *International Review of Administrative Sciences* 2016, Vol. 82(4), S:768

olmadığı, belli başlı standartlaşmanın bazı ülkelerde yeni yeni uygulandığı görülmektedir.

2.1. YENİ BİR DÜZEN; KAMU SEKTÖRÜNDE KONSOLİDE FİNANSAL RAPORLAMA

Kamu sektöründe gerçekleşen en önemli reform, nakit esaslı muhasebe sisteminden tahakkuk esasına dayalı muhasebe sistemine geçiştir. Kamu kurumlarında tahakkuk muhasebesinin uygulanması ise kamu sektöründe konsolide raporlama sistemi olan yeni bir raporlama sisteminin başlatılmasına yönelik ilk adımdır⁹³. Nakit esaslı muhasebe ile tahakkuk esaslı muhasebe arasındaki ana fark, nakit esaslı muhasebede ödemelerin ne zaman yapıldığına odaklanılırken, tahakkuk esaslı muhasebede gelir ve giderin hangi döneme ait olduğu ile ilgilenilmektedir.⁹⁴ Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de bütçe hesapları nakit esasına göre tutulurken, bütçe hesaplarının dışında tüm gelir ile gider hesapları ve varlık ile borç hesapları özel sektörde yer alan uygulamalara benzer şekilde tahakkuk esasına göre tutulmaktadır⁹⁵. Kamu sektöründe konsolide finansal tabloların düzenlenmesi, yalnızca tek bir hükümetin değil, kontrolünde olan ve kamu hizmeti sunan bütün organizasyonların finansal performansı ve konumu hakkında genel bir bakış sağlamalıdır. Kamu sektörü konsolide finansal tablo potansiyel kullanıcıları; vatandaşlar, belli yasama ve yönetim

⁹³ Andreea CÎRSTEA, 2014, S:1290

⁹⁴ J.GUTHRIE, "Application Of Accrual Accounting In The Australian Public Sector – Rhetoric or Reality?", Financial Accountability & Management. Vol. 14, No. 1, 1998; S:7

⁹⁵ Ahmet ARSLAN, "Kamu Sektörü Uluslar arası Muhasebe Standartları", TÜRMOB Yayınları-423, Seri No:2012-2, S:14

organları, diğer hükümetler ve kaynak sağlayıcılar, şirketler, medya ve analistler..vb. olarak sıralanabilir⁹⁶.

2.1.1. Kamu Sektöründe Konsolide Finansal Tablo Yayınlanmasına Yönelik Literatür Çalışmaları

Özel sektör için konsolide finansal tablolara ilişkin literatür oldukça geniş olmakla beraber aynı durum kamu sektörü konsolide finansal tablolarına ilişkin literatür hakkında söylenemez. Bu konu ile ilgili yapılan çalışmaların eksikliği, kamu sektörü için bu konunun yeni olması özelliğinden kaynaklanmaktadır. Yayınlanmış literatür çalışmalarında, kamuda tahakkuk esaslı muhasebenin uygulanmaya başlaması sonucunda finansal raporların şeffaf bir şekilde sunulmasına ilişkin görüşlerin hem olumlu hem de olumsuz yönleri olduğu üzerinde durulmuştur. Bazı araştırmacılar, özel sektör uygulamalarının kopyalanmasının kamu sektörü için ideal olmadığını ve kamu sektörünün hedeflerin özel sektörünkenden farklılık göstereceğini düşünmektedir. Bununla birlikte, özel sektör yöntemlerinin kullanılmasının kamuda şeffaflık yaratmaktan ziyade bir takım problemlerin ortaya çıkmasına neden olacağı da savunulmaktadır⁹⁷. Kamu sektöründe finansal raporlama gereksinimlerini inceleyen araştırmacılar arasında da konsolide finansal tabloların yayınlanması yaygın bir şekilde kabul görmektedir çünkü; konsolide finansal tablo yayınlanması kamuya açık

⁹⁶ R.G. WALKER, "Public Sector Consolidated Statements- an Assessment", A Journal of Accounting, Finance, Bussiness Studies, Vol:45 No:2, 2009, S:177

⁹⁷ J., CHRISTIAENS, "Symposium On Local Government Accounting Reforms in Europe: Introduction", Journal of Public Budgeting, Accounting & Financial Management 14(4), 2002; S:562

işletmelerle ilgilenen hükümetler için mevcut tüm ekonomik ilişkilerin ve iş birliğinin net bir resmini sunması açısından yararlı bir araçtır⁹⁸.

Kamu sektöründeki konsolide finansal tablolar konusunun gelişimine ilişkin çalışmalar ağırlıklı olarak; Grossi ve Pepe (2008), Grossi (2008, 2009), Walker (2009, 2011), Grossi & Newberry (2009), Bergmann & Grossi & Rauskala & Fuchs (2016), Wise (2010), Christiaens (2002), Bergmann ve Bietenhader (2008), Tagesson (2008), Andreea Cîrstea (2014,2017) tarafından yapılmıştır.

Grossi ve Pepe çalışmalarında, kamu sektöründe konsolide finansal raporların ortaya çıkışına, konsolidasyonun özelliklerine ve konsolide finansal tabloların hazırlanmasında kullanılan muhasebe ilkeleri ve standartları arasındaki benzerlik ve farklılıkların altını çizmeye çalışmaktadırlar. Araştırmalarını 7 farklı ülkedeki araştırmalara ve uluslararası kamu platformundaki uygulama çalışmaları üzerine yapmışlardır⁹⁹. Sonuç olarak, ülkeler arası kamu konsolidasyonu karşılaştırmalarında iki farklı eğilim saptamışlardır. İlk eğilim; Anglo-Sakson ülkelerdeki kamu muhasebe standartlarının özel sektör konsolidasyon standartlarına yakınlığı ile ilgilidir. İkincisi ise; sadece bazı ülkelerde, fiili durumda gözlemlenmiş, hükümetin etkin bir rolünün olması sebebi ile özel sektör muhasebe standartlarının kamuya uyarlanmasının öneminin

⁹⁸ GROSSI, NEWBERRY, 2009; WISE, 2010

⁹⁹ Giuseppe GROSSI , Francesca PEPE, "Consolidation In The Public Sector: A Cross-Country Comparison", Public Money & Management, 29:4,2009, S: 252

kavranması ile ilişkilendirilmiştir¹⁰⁰. Hükümetlerin etkisinin, özel sektör ile kamu sektörü standartlarının var olduğu durumlarda mevcut olduğu gözlemlenmiştir¹⁰¹.

Kamu kesimindeki konsolide finansal tabloların teorik bir perspektiften uygulanmasının yararlarına inanan Walker, özellikle Avustralya'daki kamu sektöründe konsolide mali tabloların uygulamalarının üzerinde durmuş ve bu kapsamda tüm devlet ve kamu idaresini kapsayan konsolide finansal tablolar sunma gerekliliğinden bahsetmiştir¹⁰². Walker, "vergi ve harçlar ile bütçelerini düzenleyen devlet kurumları, kontrolü devlette olan ancak finansal sektörde de faaliyet gösterip kamu ticareti yapan işletmeler kamu sektörü konsolidasyonu kapsamına alınmalıdır" açıklamasına yer vermiştir.¹⁰³ Walker çalışmasında kamu sektörü konsolide finansal tablolardan yararlanabilecek potansiyel kullanıcı gruplarını belirlemiştir ve bunları; kamu kurumları, yasama ve diğer yönetim organları, mükellefler, medya, yatırımcılar, diğer hükümetler, uluslararası ajanslar ve kaynak sağlayıcılar, devlet planlamacılar ve yöneticiler, üst düzey yöneticiler olarak sınıflandırmıştır¹⁰⁴. Walker'a göre kamu sektörünün, özel sektör gibi, konsolide finansal tabloların potansiyel kullanıcı grupları tarafından karar vermeye yardımcı olmak gibi bir hedefi olsa da, bazı durumlarda kamu ve özel sektör bilgileri sağlama açısından tutarsızlıklar ortaya çıkabilmektedir¹⁰⁵.

¹⁰⁰ GROSSI , PEPE, a.g.e.

¹⁰¹ S. ELLWOOD, S. NEWBERRY, "Public Sector Accrual Accounting: Institutionalizing Neo-Liberal Principles?" Accounting, Auditing and Accountability Journal, 20, 4, 200 S:556

¹⁰² R.G. WALKER, 2009, S:182

¹⁰³ R.G. WALKER,2009, S:207

¹⁰⁴ R.G. WALKER, S:178

¹⁰⁵ R.G. WALKER, 2003, S:174

Bergmann, Grossi, Rauskala ve Fuchs; OECD ülkeleri arasında kamu sektörü konsolide finansal tablo hazırlanması üzerine çalışmalar yapmıştır ve konsolide finansal tabloların modern finansal yönetim sistemlerine sahip olan OECD ülkelerinde mali raporlama konusunda oldukça önemli bir unsur olduğunu savunmuşlardır¹⁰⁶. Kamu sektörünün karmaşık yapısı ve merkezi olmayan kurumların çeşitliliği (devlete ait işletmeler, vakıflar, kurumlar, kamu ve özel sektör ortaklıkları, vb.) nedeniyle konsolidasyona bütçesel, örgütsel, hukuksal ve istatistiksel bakış açıları ile bakmışlardır. OECD ülkelerinde anket çalışması yaparak konsolide finansal tabloların temel kavramlarının bilinirliğini ve uygulanabilirliğini ölçmüş, ülkelerin finansal sistemlerini nakit esaslı yada tahakkuk esaslı olarak sınıflamışlardır. Buna göre; tahakkuk esaslı muhasebeyi benimseyen OECD ülkeleri için, konsolide finansal tabloların uluslararası muhasebe standartlarına göre sunulmasına yönelik bir eğilim mevcutken, nakit esaslı muhasebeyi benimseyen ülkeler için bu durum söz konusu değildir.

Bir başka çalışmada Wise, devletin konsolide finansal raporlarının içeriğini ve biçimini değerlendirirken hükümetin doğasını ve uygulamalarını yansıtacak uygun teoriler geliştirilmesi gerektiğinden bahsetmiştir ve kamu düzeninin özel sektör için tanımlananlardan çok farklı olması sebebiyle devletlerin konsolide finansal raporlarında diğer kullanıcılarını ve bilgi gereksinimlerini belirlemeleri gerekliliğinin üzerinde durmuştur¹⁰⁷. Bu bilgilerin yokluğunda, kamu konsolidasyonunun faydalı bir amaca hizmet etmeyeceğinden bahsetmiştir.¹⁰⁸ Kamu konsolide finansal raporlarının,

¹⁰⁶ GROSSI, BERGMANN , RAUSKALA, FUCHS, 2016, S:778

¹⁰⁷ Victoria WISE, "Theory and Accountability: The Case of Government Consolidated Financial Reporting", International Review of Business Research Papers Vol. 6. Number 5. 10/2010, S:94

¹⁰⁸ WISE, 2010, S:94

hükümet kaynaklarının ve yükümlülüklerinin tamamını içermeyeceğini savunan Wise, bu durumun sebebinin kontrol kavramın özel sektör uygulamalarına göre daha esnek olmasından dolayı olduğunu savunmaktadır¹⁰⁹. Christiaens ise, özel sektörde konsolide finansal tablo uygulamasının oldukça geliştiğini göz önüne alarak, kamu sektörünün amaç ve özelliklerinin ayrıntılı bir analizi yapılmaksızın özel sektör yöntem ve uygulamalarının model olarak alındığını ve uygulandığını eleştirel bir dilde açıklamıştır¹¹⁰.

Tagesson, konsolide finansal raporlamanın kamu sektöründe sadece merkezi idareler için değil, aynı zamanda yerel yönetimler için de gerekli olduğuna dikkat çekmiştir¹¹¹. Tagesson'a göre, konsolide finansal raporlama politikacılar ve seçmenler açısından bir yerel yönetimin mali durumunun ve ekonomik yükümlülüklerinin tam resmini göstermesi açısından oldukça önemlidir. Belediyeler ve ona ait işletmeler rekabetçi bir piyasada hareket etmediğinden, paydaşların etkinlik ve etkililiği değerlendirmek için karşılaştırmalı veriler ve referanslara ihtiyacı vardır, bu noktada konsolide finansal tablolar bu ihtiyacı karşılamaktadır¹¹².

Montesinos ve Brusca, konsolide finansal tabloların hazırlanmasının zor olduğunu, uzun bir süre gerekebileceğini ancak zaman içerisinde hükümetin mali

¹⁰⁹ WISE, 2010, S:71

¹¹⁰ J. CHRISTIAENS, 2002, S: 561

¹¹¹ Andreea CÎRSTEA, 2014, S:1290

¹¹² Torbjörn TAGESSON, "Debate: Arguments For Proportional Consolidation; the Case of Swedish Local Government", Public Money & Management, 29:4,S:216

durumunun daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunabileceğini savunmaktadır¹¹³. Hükümet kontrolü altındaki her bir kuruluşun finansal tablolarının, o kurumun finansal durumunu kapsamlı bir şekilde gösteremeyebileceğinden bahsetmiş; kontrol kavramı açısından da, bir hükümetin eyalet/ yerel yönetim birimleri üzerindeki kontrol etkinliğini sorgulamışlardır¹¹⁴. Montesinos ve Brusca için kamu sektörü için ortaya çıkabilecek en önemli zorluk, farklı merkezi kamu kurumlarının farklı mevzuatları esas olarak düzenlenmiş olduğu finansal tablolarının uyumlu hale getirilmesidir¹¹⁵.

2.2. YENİ KAMU YÖNETİMİ ANLAYIŞI VE ULUSLARARASI KAMU SEKTÖRÜ MUHASEBE STANDARTLARI

1970’li yılların ortalarından itibaren etkili olan ekonomik ve mali krizle birlikte her alana müdahale eden, merkeziyetçi, katı, hiyerarşik, kurallara sıkı sıkıya bağlı olan Geleneksel Kamu Yönetimi Anlayışı yerini esnek örgüt yapılı, merkeziyetçi, yumuşak hiyerarşi, minimal devlet anlayışına sahip Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı’na bırakmıştır ve 1980’lerin başıyla birlikte iyice popüler hale gelen, dünyanın birçok ülkesinde de hâkimiyetini kurmaya başlayan bu kavram, tüm dünyada etkili olmuştur¹¹⁶. Yeni kamu yönetimi anlayışı, kamu sektöründe özel sektördeki gibi etkinlik ve bunun ihtiyacını artırmıştır.

¹¹³ V. MONTESINOS, I. BRUSCA, “*Whole Of Government Financial Reporting: Fashion or Necessity*”, Workshop on Whole of Government Financial Reporting: International Trends. Siena, Italy, 2008

¹¹⁴ V. MONTESINOS, I. BRUSCA, a.g.e.

¹¹⁵ V. MONTESINOS, I. BRUSCA, 2008, S:16

¹¹⁶ Rafet ÇEVİKBAŞ, “*Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı ve Türkiye Uygulamaları*”, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, Cilt:1 Sayı 2, S:11

Araştırmacılara göre; nakit esaslı muhasebeden yeni kamu yönetimine uygun olan tahakkuk esaslı muhasebeye geçişin kamu muhasebesi ve finansal raporlama açısından etkileri söz konusudur¹¹⁷. Özel sektör gibi kamu sektörü için düşünüldüğünde, konsolide mali tablolar hükümetin kamuya ait çok sayıda Şirketinin iŐlevinin ve mevcut ekonomik durumun net bir resmini sunması açısından yararlı bir araçtır. Finansal ve politik açıdan hesap verebilirlik kavramına artan ihtiyaç, karar verme aşamasında geri bildirim sağlamak ve hesap verebilirliği artırmak için konsolide finansal rapor gibi daha kapsamlı bir muhasebe sistemini talep etmektedir¹¹⁸.

Özel sektörde faaliyet gösteren Őletmelerin raporlamalarına yönelik uygulanan uluslararası finansal raporlama standartlarının (UFRS / UMS), kamu sektörüne göre uyumlaŐtırılmasını öngören standartlar, Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu'nun (IFAC) kamu sektörü için oluşturulan bir kurulu olan "Uluslararası Kamu Sektörü Muhasebe Standartları Kurulu (IPSASB)" tarafından hazırlanıp yayınlanmaktadır¹¹⁹. IPSASB, kamu kuruluşlarının düzenlenmesinde önemli bir rol oynayan bağımsız bir standart belirleme kuruludur ve amacı, genel amaçlı mali tabloların hazırlanması için dünya kamu kurumları tarafından yüksek kalitede uluslararası kamu muhasebe standartları geliŐtirmektir¹²⁰.

Bu kurumun yayınladığı 32 adet standart bulunmaktadır ve bunlara "Uluslararası Kamu Sektörü Muhasebe Standartları" kısaca "IPSAS" adı verilmektedir. IPSAS'lar, UMS / UFRS'lerden farklı olarak kamu sektörü birimleri için zorunlu değildir,

¹¹⁷ GROSSI, PEPE, 2009, S:254

¹¹⁸ GROSSI, PEPE; 2009, S:254

¹¹⁹ A.ARSLAN; 2012, S:1

¹²⁰ CÎRSTEA, 2014, S:1293

ancak birçok devlet tarafından uygulanmıştır. Özellikle Avrupa'daki kamu muhasebesi uygulaması ülkeler arasında farklılık göstermektedir. Bu çeşitlilik kayıt sistemindeki temel farklılıklardan, farklı ölçüm kurallarına ve açıklama gerekliliklerine kadar uzanır¹²¹. Kamu sektörü için hazırlanacak konsolide finansal tablolara istinaden, IPSASB ilk önce üç adet standart yayınlamıştır. Bunlar;

- **IPSAS-6 Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar Standardı:** IPSAS-6 kapsamında, kontrol eden (ana ortaklık konumundaki) kurumun, kontrol elde ettiği işletmedeki tüm varlık / yükümlülükler için kalemleri tek tek toplayarak konsolide finansal tablolarını hazırlaması gerekir. Kamu sektöründeki “kontrol” kavramının ayrıntılı açıklaması ve kontrolün finansal raporlama amaçlı olup olmadığının belirlenmesine ilişkin bilgiler bu standartta yer almaktadır.
- **IPSAS-7 İştiraklerdeki Yatırımlar Standardı:** Bu standart kapsamında kullanılan özsermaye yöntemi; yatırımcı tarafından yapılan yatırımın başta maliyet bedeli ile muhasebeleştirildiği, elde edilmesinden sonra kamu kurumu tarafından yatırım yapılan kurumun net varlıkları / özsermayesindeki paylarında meydana gelen değişikliklerin kamu kurumu payına düşen kısmını gösterecek şekilde hazırlandığı bir sunum yöntemini göstermektedir¹²².
- **IPSAS-8 Ortak Girişimlerdeki Paylar Standardı:** Müşterek girişimlerdeki yatırımların muhasebeleştirilmesinde uygulanır. Finansal tablolarını

¹²¹ K. LÜDER; R. JONES, " *Reforming Governmental Accounting and Budgeting in Europe*", Fachverlag Moderne Wirtschaft, 2003.

¹²² A.ARSLAN, 2012, S:88

tahakkuk esasına göre hazırlayan işletme, müşterek girişimlerde yer alan yatırımlarının muhasebeleştirilmesi, müşterek girişimdeki varlıklarının, borçların, gelir ve giderlerinin raporlanmasında bu standardı uygular. Standart, müştereken kontrol edilen şirketlerin oransal konsolidasyon yöntemini kullanılarak muhasebeleştirilmesine ve alternatif olarak özkaynak metodunu kullanmasına izin verir.

Yukarıda yer alan standartlar 2015 yılında, UMS / UFRS'ler meydana gelen değişiklikler sonucu güncellenip yerini daha kapsamlı standartlara bırakmıştır.

2.2.1. IPSAS VE UFRS Standartları Arasındaki Temel Farklılıklar

Özel sektörü kamu sektöründen farklılaştıran en önemli husus, kamu sektöründe ana ortaklık durumunda hükümetten başka bir sahibin bulunmamasıdır. Konsolidasyon kapsamına dâhil edilecek işletmelerin seçimi, konsolide finansal tablolar hazırlanmadan önce çözülmesi gereken ilk sorundur ve "raporlayan işletme" kavramı temelinde gerçekleştirilmelidir. Kamu sektöründe durum özel sektörde olduğu kadar basit değildir, çünkü sözleşme ve kontrol ilişkileri aynı mülkiyet esaslarına dayanmamaktadır¹²³. Ayrıca, kamuda bulunan varlık ve yükümlülükleri tanımlamak ve ölçmek daha zordur. Tüm işletmelerin özsermayesi veya özerk bir statüsü bulunmayabilir. Bununla birlikte bazı durumlarda mevzuatlar hükümetlere herhangi bir sahiplik ilişkisi olmadan kontrol etme yetkisi verebilir.

¹²³ Giuseppe GROSSI , M. SOVERCHIA, "European Commission Adoption of IPSAS to Reform Financial Reporting", Abacus Accounting Foundation", The University of Sydney; Vol. 47, No. 4, 2011, S:531

IPSAS ve UFRS'ler arasındaki ana farklar şu şekilde sayılabilir¹²⁴;

- **Hizmet Kavramı**

Karşılıksız yapılan hizmetler, UMS/ UFRS'ler ve IPSAS'ların yorumlanmasında önemli bir farkı oluşturmaktadır. İşletmelerin sahip oldukları varlıklar, hedeflerine ulaşmada birer araçtır. Bir işletmenin amaçlarına göre mal ve hizmet sunmak için kullanılan ancak doğrudan net nakit girişi oluşturmeyen varlıklar genellikle "hizmet potansiyeli" olarak tanımlanmaktadır. Bu kavram, "ekonomik fayda"yı önemli bir kriter olarak gören UMS/UFRS'de belirtilmemektedir. Kamu sektörü varlıkları, özel sektördeki işletmenin sahip olduğu bir varlıklardan farklı tanımlanmaktadır.

- **Kullanıcı Grupları**

UMS / UFRS'ler özel sektör kullanıcı gruplarına yönelik, IPSAS'lar ise kamu kesimi kullanıcı gruplarına yönelik hazırlanan standartlar bütünüdür. Özel sektörde faaliyet gösteren işletmelerin mali raporlamada kullandığı UMS / UFRS'ler; yatırımcılar, çalışanlar, müşteriler, pay sahipleri, tedarikçiler ve alacaklılar... gibi kullanıcı gruplarının ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlenirken; kamu sektörüne yönelik hazırlanan IPSAS'lar, kâr amacı gütmeyen hükümetler, yasama ve yürütme organları, medya, devlet planlamacıları, uluslararası ajanslar. vb yönelik hazırlanmıştır.

- **Gelir Vergisi**

IPSAS, kamu sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin genellikle gelir vergisinden muaf olduklarını ve bu nedenle gelir vergileri

¹²⁴ "A Snapshot of GAAP Differences Between IPSAS and IFRS", www.ey.com; Ernst & Young, Nisan 2013; S:2, (Erişim T:11.05.2017)

muhasebeleştirilmesinin mümkün olmadığını varsaymaktadır; dolayısıyla uluslararası muhasebe standartlarından UMS-12 Gelir Vergisi Standardı'nın IPSAS'da bir karşılığı yoktur. Kamu sektöründe yer alan teşkilatların vergi yükümlülüğünden sorumlu olması halinde, UMS-12'deki vergi hesaplamasında rehberliğe başvurulabilir.

- **Bütçenin Raporlanması**

IPSAS-24 Mali Tablolarda Bütçe Bilgilerinin Sunumu Standardı, kamu sektöründe yönetim, hizmet ve bütçe yönetimine verilen önemin artmasıyla birlikte; bir kurumun gerçek finansal performansı ile onaylanmış bütçesini karşılaştırılmasını şart koşar¹²⁵. Böyle bir karşılaştırmada kamu kuruluşunun kamu fonlarını ne kadar iyi yönettiğini ve kamuya açıkladığı hizmetleri ne ölçüde sunabileceği gösterilebilir. Kamusal faaliyetlerin hepsinin bir bütçe dâhilinde yürütülmesinin sonucu olarak, bütçeye dair tüm hesapların da finansal tablolara yansıtılması gerekmektedir. UFRS kapsamında eşdeğer bir standart yoktur.

- **Nakit Yaratmayan Varlıkların Değer Düşüklüğü**

UMS / UFRS'ler, tüm varlıkların nakit yaratacağını varsaymaktadır. IPSAS'lar ise, bir varlığın hizmet potansiyelini göz önüne aldığından, tüm varlıkların gerçekte nakit yaratmayacağını kabul eder. IPSAS'lar, bu tür varlıkların nasıl bozulacağı konusunda rehberlik etmektedir. IPSAS-21 Nakit yaratmayan Varlıklarda Değer Düşüklük, bu varlıkların kullanımdaki değerinin belirlenmesine ilişkin özel rehberlik sağlar. Öte yandan, UMS-UFRS uyarınca

¹²⁵ "A Snapshot of GAAP Differences Between IPSAS and IFRS", www.ey.com; S:2, (Erişim T:11.05.2016)

değer düşüklüğü karşılıkları, değer düşüklüğü testine tabi varlıkların nakit yaratan varlık olduğunu düşünmektedir.

- **Kâr Payı Dağıtımı**

Kamuda hükümetlerin etkin bir pay sahipliği bulunmadığından kâr payı ve bunların dağıtılmasına yönelik işlemler söz konusu değildir. UMS / UFRS'lerde karşımıza çıkan hissedarlara ve kontrol gücü olmayan paylara kâr dağıtımı IPSAS ve UMS/ UFRS arasındaki farklardan biridir.

- **Özel Sektöre Özgü Kavramlar**

IPSAS'larda, özel sektörde özgü olarak kabul edilen, hisse bazlı ödemelerin muhasebeleştirilmesi ve hisse başına kazanç... gibi kavramlar yer almamaktadır. Eğer bu kavramların kamu sektörü için geçerli olduğu durumlar söz konusuysa, işletmeler ilgili UMS/ UFRS'ye başvurmalıdır¹²⁶.

2.2.2. IPSAS-6 Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar Standardı Kapsamında Konsolidasyon Esasları ve Kontrol

IPSAS-6 Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar Standardı, konsolidasyon için muhasebe ve mali raporlama gerekliliklerini belirtmektedir. Bir yada birden fazla varlığı kontrol eden kamu kurumları, kontrol edilen şirketlerin varlıklarını, yükümlülüklerini, özsermaye gruplarını, gelirlerini, giderlerini ve nakit akışlarını içeren konsolide finansal tablolar sunmalıdır. Bu kapsamda IPSAS-6, UMS-27 Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar standardı göz önüne alınarak düzenlenmiştir. IPSAS-6'nın kapsamı, tahakkuk esası kapsamında finansal tablo hazırlayan ve sunmakla yükümlü olan bir işletmenin finansal tablolarını hazırlanması ve sunumunda bu standardı nasıl uygulayacağına

¹²⁶ "A Snapshot of GAAP Differences Between IPSAS and IFRS", www.ey.com; S:2, (Erişim T:11.05.2016)

yönelik bilgiler içermektedir. Bir hükümetin konsolide finansal tablo hazırlaması, vatandaşların farklı ülkeleri birbirleriyle karşılaştırabilmeleri açısından kolaylık sağlar. Daha önceki bölümde; özel sektör için konsolide finansal tablolar kısımda yer alan konsolide finansal tablolar ile ilgili tanımların geçerliliği bu standartta da aynı şekilde korunmaktadır.

Konsolidasyon yöntemleri ile ilgili olarak, IPSAS-6 standardı aşağıdakileri kapsar¹²⁷;

- Fayda ve kontrol kriterlerine göre kontrol edilen işletmeler için tam konsolidasyon yöntemi,
- Ortak girişimler için oransal konsolidasyon yöntemi,
- İştirakler için bir özsermaye yöntemi.

Uluslararası alanda konsolidasyon kapsamını tanımlamanın iki farklı yolu vardır. Birincisi ve daha yaygın olanı; kontrolün varlığı; diğeri ise mali hesap verebilirliğinin bulunmasıdır¹²⁸. Kontrolün varlığı kapsamında işletme, finansal raporlama amacıyla başka bir işletmeyi kontrol edip etmediği konusunda da iki unsura dikkat etmekle yükümlüdür. Bunlardan biri işletmenin finansal ve işletme politikalarını düzenleyen güç unsuru ve diğeri ise kontrol eden işletmenin diğeri işletmenin faaliyetlerinden fayda sağlama gücünü ifade eden fayda unsurudur¹²⁹. Fayda olmadan tek başına güç yetersizdir. IPSAS-6'nın denetim tanımında fayda ve güç beraber açıklanmıştır¹³⁰. Kontrol, bir işletmenin başka bir işletmenin finansal ve işletme politikalarını yönetme

¹²⁷ LOMBRANO, ZANİN, 2013, S:429

¹²⁸ GROSSI, SOVERCHIA, 2011, S:530

¹²⁹ IPSAS-6,P:26, www.ifac.org, (Erişim T:20.01.2017)

¹³⁰ GROSSI, PEPE, 2009, S:252

gücünden kaynaklanır ve bir işletmenin diğer şirkette çoğunluk hissesine veya diğer paylara düşen menfaate sahip olmasını gerektirmez. Başka bir deyişle, işletme, bu güce mevzuat veya resmi bir anlaşma ile önceden verilmiş olmalıdır.

Hükümetler, yasama yetkilerini kullanarak düzenleme yetkisine sahiptir. Düzenleme ve satın alma yetkileri, finansal raporlama amaçları için bir kontrol teşkil etmez. Örneğin, İstatistik Kurumu genellikle hükümetten bağımsız olarak çalışmak için kanuni yetkilere sahiptir. Yani, İstatistik Kurumu, hükümet veya herhangi bir diğer organa başvurmadan raporlama yetkisine sahip olabilir. Kontrolün varlığı, bir işletmenin bugünkü faaliyetleri veya mesleki işlevlerin işletme tarafından gerçekleştirilme şekli üzerinde sorumluluk sahibi olması gerekmez.

Bir hükümet kurumu, kendisine bağımlı olan bir kuruluşun (bir yardım kuruluşu gibi) veya ekonomik açıdan ona bağımlı bir kâr odaklı işletmenin finansal ve işletme politikalarını etkileyebilir. Buna göre, hükümet birimi bir alıcı olarak bir güce sahiptir, ancak işletmenin mali ve işletme politikalarını yönetmemektedir¹³¹.

IPSAS-6'ya göre, kontrolün başka bir işletmeye ait olduğuna dair verilmiş herhangi bir veri yoksa aşağıda yer alan güç unsurlarından ve faydalanma unsurlarından en az birer tanesinin olduğu durumlarda kontrolün olduğu varsayılır¹³²;

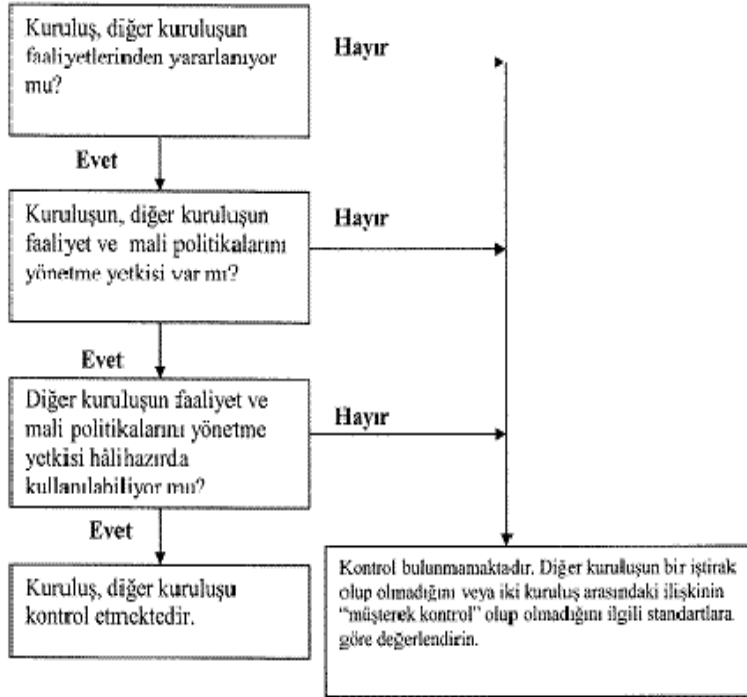
¹³¹ IPSAS 6 P:33 –(b), www.ifac.org, (Erişim T:22.01.2017)

¹³² IPSAS-6 P:22,a.g.e.

Tablo 13- IPSAS-6 Kapsamında Güç ve Fayda Koşulları

Güç Koşulları	Fayda Koşulları
Kuruluş, doğrudan veya dolaylı olarak kontrol edilen işletmedeki çoğunluk oy haklarına sahiptir.	Kuruluş, diğer varlığı dağıtma ve kalıcı ekonomik faydaların önemli bir seviyesini elde etme veya önemli yükümlülükler alma yetkisine sahiptir.
Kuruluş diğer varlığın yönetim üyelerinin çoğunluğunu görevden alma veya atama yetkisine sahiptir.	
Kuruluş, diğer varlığın genel kurulunda oynanması muhtemel oyların çoğunluğunu atama veya düzenleme yetkisine sahiptir.	Kuruluş, varlığın diğer birimlerden dağıtımını yapma yetkisine sahiptir ve / veya diğer birimin yükümlülüklerinden sorumludur.
Kuruluş, yönetim kurulu ya da dengi yönetim organı toplantılarında çoğunluk oylarını kullanma yetkisine sahiptir.	

Tablo 14- IPSAS 6 Standardı Kapsamında Kontrolün Varlığı(*)

(*) IPSAS 6, www.ifac.org

2.2.3. IPSAS-35 Konsolide Finansal Tablolar Standardı Kapsamında Konsolidasyon Esasları ve Kontrol

IPSAS-6, IPSAS-7 ve IPSAS-8, uluslararası finansal raporlama standartlarına uygun olarak oluşturulmuştur ancak zaman içerisinde özel sektör standartlarında değişikliğe gidilmiş, ilgili IPSAS standartları bazı noktalarda yetersiz kalmışlardır. Ocak 2015'te Uluslararası Kamu Sektörü Muhasebe Standartları Kurulu (IPSASB), güncellenmiş UMS / UFRS'ler ile daha uyumlu olması açısından IPSAS-6, IPSAS-7 ve IPSAS-8'in yerini alacak olan IPSAS-34-35-36-37-38 standartlarını yayınlamıştır¹³³. İlgili standartlar, 1 Ocak 2017'de veya sonrasındaki dönemleri kapsayan yıllık finansal tablolar için yürürlüğe girmektedir¹³⁴. Bu standartlar arasından IPSAS-35 Konsolide Finansal Tablolar Standardı, UFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı temel alınarak geliştirilmiş ve sadece kamuya özgü bazı koşullar bakımından UFRS-10'dan ayrılmıştır¹³⁵.

IPSAS-6'nın devamı olarak nitelendirilen IPSAS-35 Konsolide Finansal Tablolar Standardı, konsolide finansal tablolara ilişkin olarak IPSAS-6'daki bazı yükümlülükleri geçersiz kılmaktadır. Kontrol eden ana ortaklığın, kontrol ettiği varlıklarına ait tüm bilanço ve gelir tablosu kalemlerini satır satır konsolide etmesi gerekliliği bu standartta aynı kalmıştır. Bununla birlikte yeni bir kavram olarak yabancı varlık fonları için geçerli olabilecek "Yatırım İşletmeleri" kavramından bahsedilmiştir ve bir yatırım işletmesini

¹³³ IPSAS Outlook, 2015, www.ey.com, (Erişim T:11.05.2017)

¹³⁴ IPSAS-35, www.ifac.org, (Erişim T:11.05.2017)

¹³⁵ IPSAS Outlook, www.ey.com, (Erişim T:11.05.2017)

kontrol eden kurumun, yatırım işletmesinin yatırımlarına konsolide finansal tablolarında yer vermesine olanak sağlamıştır¹³⁶.

IPSAS-6 Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar Standardı'nda, bir işletme üzerindeki kontrolün geçici olması, ya da süreli olarak 1 yıldan az olması, söz konusu olduğunda kontrol edilen işletme "Finansal Araç" olarak muhasebeleştirilirdi. IPSAS-6'daki bu hükmün aksine, IPSAS-35 geçici olarak kontrol edilen işletmelerin konsolidasyon işleminden muaf tutulmasına izin vermemektedir¹³⁷.

IPSAS-35, kontrolün fayda ve güç dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiğini ancak kontrol tanımının değiştiğini ve standardın kontrol değerlendirmesinde daha fazla rehberlik sağladığını belirtmektedir¹³⁸.

Kontrol, daha önce UFRS-10'da açıklandığı üzere, bir varlığın başka bir varlık üzerinde kendi gücüyle orantılı olarak faydaların yapısını ve miktarını etkilemesi üzerine odaklanmaktadır. Bu noktada IPSAS-35 için kontrol;

- Diğer varlık üzerinde güç sağlama,
- Değişken getirilere hak kazanma/ maruz kalma,
- Getiri tutarlarını etkileme olanağı kapsamında değerlendirilmelidir.

Kamu kurumları çoğunlukla oy hakları dışında bağlayıcı düzenlemelerle başka bir varlık üzerinde hak kazanırlar. Bu hakların diğer varlık üzerinde güç sağlayıp sağlamadığının değerlendirilmesi karmaşık olabilir ve çeşitli faktörlerin dikkate alınmasını gerektirir¹³⁹. Değişken getirilere hak kazanma / maruz kalmadaki "getiri

¹³⁶ IPSAS-35, www.ifac.org, (Erişim T:11.05.2017)

¹³⁷ IPSAS Outlook, 2015, www.ey.com, (Erişim T:11.05.2017)

¹³⁸ IPSAS-35, a.g.e.

¹³⁹ IPSAS Outlook, 2015, a.g.e.

kavramı” ise kamu sektöründe sadece mali anlamda olmayabilir. Başka bir kurumun ya da işletmenin uzmanlık bilgisinden yararlanma, malların ve hizmetlerin daha verimli veya etkin bir şekilde üretilmesi hususundaki etkinlik... vb. hususlar kamu sektörü için birer getiridir ve kontrol değerlendirilmesinde göz önüne alınması gerekmektedir.

2.2.4. Konsolide Finansal Tablolar Açısından IPSAS ve UMS/ UFRS Arasındaki Benzerlikler ve Farklılıklar

Günümüzde konsolide finansal tabloları kamu sektöründe uygulayan ülke sayısı çok fazla olmamakla beraber dünya çapında bu tür raporların oluşturulması için önemli çalışmalar yapılmaktadır. Avustralya ve Yeni Zelanda, kamu sektöründeki reformların öncüsü olarak görülebilir ve getirdiği faydaların farkında oldukları için konsolide finansal tabloların kamu sektöründe uygulanmasına son derece destek vermişlerdir¹⁴⁰. Kamu ve özel sektörün farklı hedefleri olmasına rağmen, hem özel hem de kamu sektörü için konsolide finansal tablolar hazırlanma aşamasında birbirlerine uygun olma amacı ile oluşturulmuşlardır. Kamu sektörü için yayınlanan IPSAS’lar, UMS / UFRS’ler esas alınarak çıkartılmıştır; ancak UMS/ UFRS'lerin zamanla değişime uğramasından dolayı bazı noktalarda birbirlerinden uzaklaşmışlardır.

UFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı, UFRS-11 Müşterek Anlaşmalar Standardı ve UFRS-12 Diğer İşletmedeki Paylara İlişkin Açıklamalar Standartları ile bu çerçevede kamu sektörü için ilk kez hazırlanan IPSAS standartları arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Konsolide finansal tablo hazırlanması ve sunumu ile ilgili yayınlanmış ilk standart olan IPSAS-6, UMS-27 Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar

¹⁴⁰ Andreea CÎRSTEA, Ștefan CÎRSTEA, Bogdan MÂRZA, “Consolidated Financial Statements– IPSAS VS IFRS”, Revista Economică 67:2 2015, S:191

Standardına yönelik düzenlenmiştir. 2011 yılında UFRS-10 'nun yayınlanması ile IPSAS-6 standardı kontrolün belirlenme biçimi konusunda yetersiz kalmış ve güncellemeye gidilmiştir. 2017 yılından itibaren yürürlüğe giren IPSAS-35 Konsolide Finansal Tablolar Standardı IPSAS-6'daki kontrol kavramını yeniden belirlemekte ve UFRS-10'nun gereksinimlerini karşılamaktadır.

Özel sektörde konsolide finansal tabloların derlenmesi ve konsolidasyon alanının belirlenmesi yükümlülüğü kontrol kavram kapsamına göre tanımlanmaktadır. Bir ana ortaklık, bir işletmeyi kontrol ediyorsa, kontrol eden ana ortaklık, UFRS-10 çerçevesince konsolide finansal tablolar hazırlamakla yükümlüdür. Hedefler ve kullanıcılar açısından ortaya çıkan farklılıklara rağmen UFRS/UMS'ler yatırımcılara ve diğer sermaye sağlayıcılarına odaklanırken; IPSAS'lar hizmet alıcıları, kaynak sağlayıcılar ve özel ilgi grupları ve yasama organı da dâhil olmak üzere diğer taraflar üzerine odaklanmaktadır¹⁴¹. Bu noktada iki standardın birbirlerinden farklı kullanıcı grupların yararına hizmet ettiklerini söyleyebiliriz.

Konsolide finansal tablolara yönelik standart setlerinin birbirleri ile uygunlukları ve farklılıkları üzerine birkaç önemli araştırma yapılmıştır. Bu çalışmalarda genel olarak "IPSAS-6 ile UFRS-10", "IPSAS-6 ile UMS-27", "IPSAS-35 ile UFRS-10" arasındaki benzerlik dereceleri hesaplanmış ve konsolide finansal tablolara ilişkin IPSAS ve UFRS standartlarının benzer ve farklı yönleri üzerinde durulmuştur.

Üzerinde duracağımız çalışmalardan biri "Cîrstea & Cîrstea"nin çalışmasıdır. Bu çalışmada; "IPSAS-6 ve UFRS-10", "IPSAS-7 ve UMS-28" ile "IPSAS-8 ve UFRS-11" standartları arasındaki farklılıklar ve benzerlikler incelenmiştir ve araştırmanın amacına

¹⁴¹ GROSSİ, BERGMANN , RAUSKALA, FUCHS, 2016, S:778

ulaşmak için Jaccard, Rogers & Tanimoto ile Lance & Williams katsayıları kullanılmıştır. Burada, IPSAS-6 ve UFRS-10 arasında karşılaştırmaları yapılan unsurlar: ilgili standartların kapsamı, terminolojileri / tanımları, sunumları, konsolidasyon prosedürleri, ayrı finansal tablolar ve açıklama kısımlardır¹⁴².

Karşılaştırmada "1" ve "0" değerleri kullanılmıştır. "1" değeri tamamen uygun veya önemli ölçüde benzer olan öğelere; "0" değeri ise uygunluk bulunmayan veya önemli ölçüde farklı olan değerler için atanmıştır.

Tablo 15- Cîrstea & Cîrstea Araştırmasına Ait Metodoloji

Karşılaştırılan Kavramlar		Karşılaştırılan Standartlar	
		IPSAS-6	UMS-27
Standard Kapsamı	1. Standardın konsolide finansal tablo hazırlama ve sunum amacı	1	1
	2. Kamu kurumları için uygunluğu	1	0
	3. Kontrol edilen işletmeler, müştereken kontrol edilen işletmeler ve iştirakler için muhasebeleştirmede uygulanır.	1	1
	4.Devlet İşletmeleri için kullanılır.	1	0
Terminoloji ve Tanımlamalar	5.Terimlerin Benzerliği	1	1
	6.Konsolide Finansal Tablolar	1	1
	7. Kontrol	1	1
	8.Kontrol Edilen İşletme	1	1
	9. Kontrol Eden İşletme	1	1
	10.Maliyet Yöntemi	1	0
	11.Ekonomik İşletmeler	1	1
	12.Azınlık Payları	1	1
	13.Bireysel Finansal Tablolar	1	1

¹⁴² Andreea CÎRSTEA, Ştefan CÎRSTEA, "Similarity or Dissimilarity Between Public And Private Sector Standarts Regarding Consolidated Reporting?", ACADEMICA BRÂNCUŞI PUBLISHER, 2015,S:49

S_{ij} - iki analiz muhasebe düzenlemesi seti arasındaki benzerlik derecesini temsil eder

D_{ij} - analiz edilen iki muhasebe düzenlemesi seti arasındaki çeşitlilik derecesini temsil eder.

Jaccard, Rogers ve Tanimoto, Lance ve Williams katsayılarına dayalı IPSAS-6 ile UMS-27 standartları arasındaki karşılaştırma analizinin sonuçları şu şekildedir¹⁴³;

Tablo 16- Cîrstea & Cîrstea Araştırma Sonuçları

Karşılaştırılan Durumlar	Jaccard Katsayıları		Rogers & Tanimoto Katsayısı	Lance & Williams Katsayısı
	S_{ij}	D_{ij}		
IPSAS-6 & UMS-27	0,617	0,383	0,506	0,274

IPSAS-6 ile UMS-27 standartları arasında hesaplanan Jaccard benzerlik katsayısının değeri yüksek olup, 0,617'dir. Ayrıca, Rogers & Tanimoto benzerlik katsayısının değeri de yüksektir. Araştırmaya konu olan kavramlar arasında karşılaştırma yapıldığında iki standart arasında çok az farktan kaynaklanan önemli bir benzerlik olduğu görülmektedir. Bu durum da daha önceden bahsettiğimiz gibi IPSAS-6 standardının daha çok UMS-27 esas alınarak düzenlendiğinin bir göstergesidir.

Bununla beraber; üzerinde duracağımız bir diğer çalışma ise, yine aynı araştırmacıların yaptığı bir değerlendirme çalışmasıdır. Bu çalışmada UMS-27'den sonra yayınlanan ve tek bir kontrol modeli oluşturmaya yönelik hazırlanan UFRS-10 standardı ve IPSAS-6 arasındaki farklılıkların ve benzerliklerin incelenmesi amacıyla yine Jaccard katsayısı ve Sorensen & Dice katsayısı kullanılmıştır. Bu katsayılar çoğunlukla benzerlik ve farklılıkları ölçmek için kullanılmaktadır¹⁴⁴.

¹⁴³ CÎRSTEA , CÎRSTEA , 2015, S: 49

¹⁴⁴ CÎRSTEA , CÎRSTEA , MÂRZA, 2015, S:192

Konsolide finansal tablolara yönelik analizde hipotez olarak aşağıdaki önerme belirlenmiřtir¹⁴⁵;

H1: IPSAS-6 standardı, UFRS-10 standardından büyük ölçüde farklıdır.

Araştırmadaki tanımlamaların temsil ettiği değerler şu şekildedir;

S_{ij} - iki analiz muhasebe düzenlemesi seti arasındaki benzerlik derecesini temsil eder

D_{ij} - iki analiz muhasebe düzenlemesi seti arasındaki çeşitlilik derecesini temsil eder

Dice & Sorensen- Dice çarpanı katsayısı

Araştırma sonucu, Jaccard ve Sorensen & Dice katsayılarına dayalı standartlar arasındaki karşılaştırma derecesi aşağıdaki gibidir;

Tablo 17- Cîrstea & Cîrstea Araştırma Sonuçları

Karşılaştırılan Durumlar	Jaccard Katsayıları		Sorensen & Dice Katsayısı
	S_{ij}	D_{ij}	
IPSAS 6 vs UFRS 10	0,326	0,673	0,491

Yapılan çalışmadan da anlaşılacağı üzere, IPSAS-6 ile UFRS 10 arasındaki benzerlik düşüktür. Jaccard benzerlik katsayısının değerı 0,326'dır ve bu durum IPSAS-6 ve UFRS-10'un birbirlerinden farklı olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda Jaccard çeşitlilik katsayısının değerı 0,673 ve Sorensen & Dice Katsayısının değerı, 0,491'dir. Bu katsayılara göre, araştırmacılar tarafından hipotezin doğrulandığına karar verilmiştir ve IPSAS-6'nın, UFRS-10'dan farklı olduğu kabul edilmiştir. Bu farklılığın kaynağı, UMS-27'ye göre hazırlanmış IPSAS-6 standardının, UFRS-10 yayımlandıktan sonra özellikle kontrol kavramı yönünden yetersiz kalması olabilir.

¹⁴⁵ CÎRSTEA , CÎRSTEA , MÂRZA ; a.g.e.

Bu konuda yapılan en kapsamlı çalışma ise IPSAS-35 Konsolide Finansal Tablolar Standardı'nın yayınlanmasından sonra "Cîrstea & Nistor & Tudor" tarafından yapılmıştır¹⁴⁶. Bu çalışmada "IPSAS-6" ile "UMS-27", "IPSAS-6 ile UFRS-10" ve "IPSAS-35 ile "UFRS-10" standartları arasındaki farklılıklar ve benzerlikler incelenmiştir ve araştırmanın amacına ulaşmak için Sokal & Michener, Sokal & Sneath, Rogers & Tanimoto, Russel & Rao ve Sorensen & Dice katsayıları kullanılmıştır. Araştırmacıların anketinde, kamu kuruluşlarında çalışanlar, profesyonel yöneticiler, muhasebe ve denetim firmasında çalışanlar ve akademisyenler... gibi üst düzey katılımcılar yer almıştır. İlgili ankette karşılaştırma yapılan unsurlar şu şekilde sıralanmıştır¹⁴⁷;

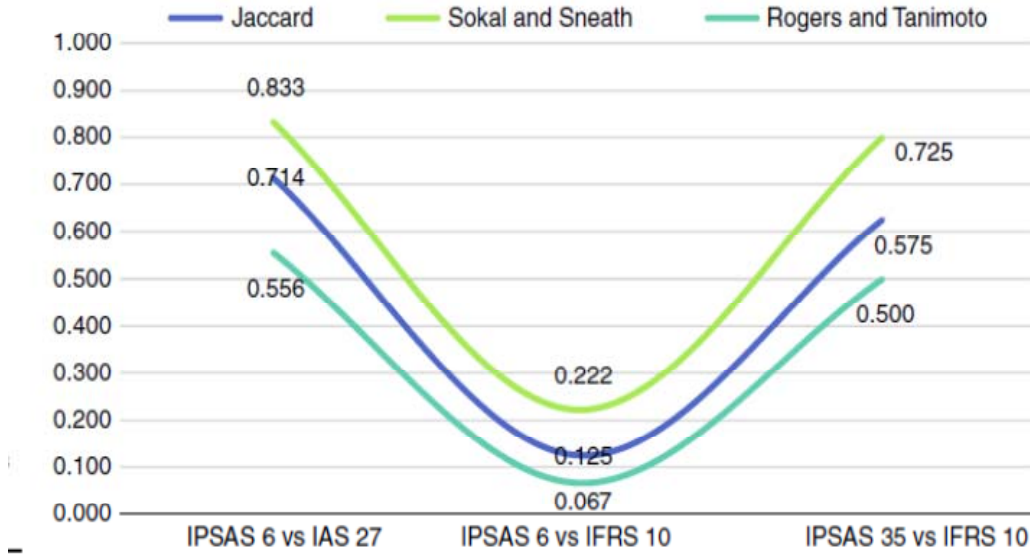
- İlgili standartların kapsamı,
- Terminolojileri ve tanımları
- Konsolide finansal tablo sunma biçimleri
- Konsolide finansal tablolarını hazırlama şartları,
- Konsolidasyon politikaları ve prosedürleri,
- Kontrol edilen işletmelerin yeri ve tanımı,
- Müştereken kontrol edilen işletmelerin ve iştiraklerin yeri ve tanımı

İlgili araştırmanın sonuçlarına ait veriler aşağıdaki gibidir;

¹⁴⁶ Andreea CÎRSTEA, Cristina Silvia NISTOR, Adriana Tiron TUDOR, "Consolidated Financial Statements – A New Challenge for the Public Sector Administration", Journal of Economic and Administrative Sciences, Vol. 33 Issue: 1, 46-65, 2017, S:51

¹⁴⁷ CÎRSTEA, NISTOR, TUDOR, 2017, S:53

Tablo 18-Cîrstea & Nistor & Tudor Araştırma Sonuçları(*)

(*)CÎRSTEA, NISTOR, TUDOR, 2017, S:56

Yapılan araştırmanın sonucuna göre; ilgili katsayılardan da anlaşılacağı üzere IPSAS-6 ile UMS-27 arasındaki benzerlik seviyesi yüksektir. Bu durum önceki araştırmalarla doğrulandığı üzere beklenen bir sonuçtur çünkü IPSAS-6, UMS-27'yi temel alınarak geliştirilmiştir. UFRS-10 standardının yayınlanmasından sonra, IPSAS-6 ile UFRS-10 arasındaki benzerlik derecesi azalmaktadır. Bu durumun sebebinin, “kamu sektörü standartlarının ilk başta özel sektör standartlarına dayanarak oluşturulması; zaman içerisinde özel sektörde meydana gelen değişikliklerden sonra standartların birbirinden uzaklaşması” olarak belirtilmiştir¹⁴⁸. Tüm bunlarla beraber IPSAS-35 ile UFRS-10 açısından bakıldığında, aralarında yüksek derecede benzerlik dereceleri vardır. Her ne kadar IPSAS-35 kamu sektöründe konsolide finansal tabloların düzenlenmesini UFRS-10'a uygun bir şekilde yapılmasına olanak sağlasa da yukarıdaki şekilden de

¹⁴⁸ CÎRSTEA, NISTOR, TUDOR, 2017, S:56

görülebileceği üzere iki standart arasındaki benzerlik IPSAS-6 ile UMS-27 arasındaki benzerlik kadar yüksek değildir.

Her sektörün özgüllüğünden kaynaklanan farklılıklar bulunmaktadır. Kamu sektörü ve özel sektör için hazırlanmış muhasebe standartlarındaki farklılıkların kaynaklarını aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz¹⁴⁹;

- Konsolidasyona dâhil edilecek işletmelerin seçimi, konsolide finansal tablo hazırlanmadan önce çözülmesi gereken ilk sorundur ve raporlayan işletme tarafından gerçekleştirilmelidir. Kamu sektöründe bu durum özel sektörde olduğu kadar basit değildir, çünkü sözleşme kaynaklı bazı ilişkiler aynı mülkiyet kavramlarına dayanmamaktadır. Tüm işletmelerin öz sermaye veya özerk yasal statüsü olmayabilir.
- Bazı durumlarda kamuya ait mevzuatlar devlete herhangi bir sahiplik ilişkisi olmaksızın şirketleri kontrol etme yetkisi verir. Bu durum özel sektörde kontrol kavramına göre tanımlanmaktadır. Bir şirket başka bir şirketi kontrol ediyorsa, denetleyen kuruluşun bir konsolide rapor hazırlaması gerekir.
- UFRS/UMS'ler yatırımcılara ve diğer sermaye sağlayıcılarına odaklanırken, IPSAS'lar hizmet alıcıları, kaynak sağlayıcılar ve özel ilgi grupları ve yasama organı da dâhil olmak üzere diğer taraflar üzerinde yoğunlaşır.

¹⁴⁹ GROSSI, SOVERCHIA; 2011, S:531

2.2.5. Konsolide Finansal Tablo Düzenlemede Uluslararası Kamu Sektörü Muhasebe Standartları'nın Türkiye'deki Uygulaması

Kamu muhasebesinin tutulmasının nihai amacı, devletin sahip olduğu yüklü miktardaki varlık ve yükümlülüklerin kontrol altında tutulması, bütçe hedefleri ile yıllık faaliyet sonuçlarının ne ölçüde uyduğu belirlenmesi ve mali dönem sonu itibari ile finansal durumun ve dönem faaliyet sonuçlarının kamuya rapor edilmesine olanak sağlamasıdır¹⁵⁰. Kamuda nakit esastan tahakkuk esasına geçilmesi birçok ülkenin gündemine girmiştir ve ülkemizde kamu muhasebesinin yeniden yapılanması düşüncesi güç kazanmıştır. Ülkemizde 2003 yılında yayınlanan "5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu" kapsamında genel yönetim altında yer alan devlet kurumlarında uygulanacak muhasebe ve raporlama standartları konusunda düzenleme yapma yetkisi Maliye Bakanlığı bünyesinde oluşturulacak "Devlet Muhasebe Standartları Kuruluna" vermiştir¹⁵¹. Kamu sektörü muhasebe standartlarının uluslararası düzeyde karşılaştırmasını mümkün kılmak amacıyla, UMS / UFRS'nin Türkçeye çevrimine benzer olarak Devlet Muhasebe Standartları, UMS / UFRS'lerin kamu sektörü versiyonu olan IPSAS'ları Türkçeye uyarlamaya başlamıştır¹⁵². İlgili kurul bugüne dek toplamda 17 adet Devlet Muhasebe Standard'ı (DMS) yayınlamıştır ve konsolide finansal tablolara ilişkin IPSAS-6 ile birebir çeviri olan DMS-6 yayımlanmıştır. DMS-6 Konsolide ve Bireysel Tablolar Standardı, Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu tarafından Nisan 2008 tarihinde yayınlanan, Kamu Sektörü Muhasebe Standartları Kurulunun Konsolide ve

¹⁵⁰ Serap YANIK, "Türkiye'deki Devlet Muhasebesi Sisteminin Uluslararası Standartlarla Karşılaştırılması ve Kamuyu Aydınlatma İlkesi Açısından Devlet Muhasebe Sistemi Önerisi", Türkiye XXI. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, 29 Mayıs-02 Haziran 2002, Bodrum, Muğla, S:5

¹⁵¹ A. ARSLAN, 2012, S:6

¹⁵² A. ARSLAN, 2012 S:12

Bireysel Mali Tablolar standardı olan IPSAS-6'dan yararlanılarak hazırlanmıştır¹⁵³. Ancak ülkemizde "IPSAS-6 Bireysel ve Konsolide Finansal Tablolar Standardı"nın çevirisi niteliğinde olan "DMS-6 Bireysel ve Konsolide Finansal Tablolar Standardı"nın uygulaması tam olarak yapılamamaktadır.

¹⁵³DMS-6;P:2, www.resmigazete.gov.tr, (Erişim T:11.05.2017)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖZEL SEKTÖRDE FAALİYET GÖSTEREN BİR İŞLETME İÇİN KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLAR HAZIRLANMASINA YÖNELİK ÖRNEK BİR ÇALIŞMA

3.1. Çalışmanın Konusu

Çalışmanın bu bölümünde, özel sektörde faaliyet gösteren bir işletmenin, üzerinde kontrol elde ettiği 4 adet bağlı ortaklığını, elde etme tarihinden sonraki ilk dönemde hazırlanan konsolide finansal tablolarının düzenlenme aşamaları anlatılmaktadır. İlk bölümde yer alan “Özel Sektörde Faaliyet Gösteren Firmalar İçin Konsolide Finansal Tablo Hazırlamaya İlişkin Esaslar” ve “UFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı” bölümlerinde yer alan açıklamalar çerçevesinde bağlı ortaklar ve ana ortaklığın sahip olduğu solo finansal tablolar üzerinden ticari işlemler sonucu konsolide bilanço ve gelir tablosu oluşturulmuştur.

3.2. Çalışmanın Amacı

Araştırmanın amacı, özel sektörde faaliyet gösteren bir işletmenin, pay, oy çokluğu veya düzenlenen anlaşmalar...gibi sebeplerden dolayı başka işletmeler üzerinde kontrol elde etmesi ve bu kapsamda tüm işletmelere ait bilgilerin kümülatif bir şekilde toparlandığı finansal tablolar setini “UFRS-10 Konsolide Finansal Tablo Standardı” uyarınca hazırlamasına yöneliktir. Konsolide finansal tabloların, tek bir işletmenin bilgilerinin sunumuna yönelik olarak hazırlanan bireysel finansal tablolardan temel farklılığı işletme sayısının birden fazla olmasıdır ve nihai amaç; finansal tablo kullanıcılarına daha iyi bir bakış açısı sağlayabilecek bir rapor sunmaktır.

3.3. Çalışmanın Kapsamı

Çalışmaya konu, 1 adet ana ortaklık, 4 adet bağlı ortaklık olmak üzere toplam 5 adet işletme bulunmaktadır. Bahsi geçen işletmelerin unvanları ve sahip oldukları finansal veriler gerçek birer işletmeye ait olmamakla beraber aşağıda yer alan senaryo kapsamında finansal tablolar düzenlenmiştir.

3.4. Veriler

Çalışmada yer alan ana ortaklık ve bağlı ortaklıklara ilişkin bilgiler gerçek birer işletmeye ait olmayıp, bunlara ilişkin bilgi ve veriler somut bir nitelik taşımamaktadır. Finansal tabloları 31.12.2014 tarihi itibari ile UFRS / UMS'ye göre düzenlenmiş "Global İklimlendirme A.Ş." isimli işletme 1989 yılında Ankara Organize Sanayi Bölgesinde kurulmuştur. İşletme faaliyetlerine 2015 yılı sonu itibari ile 3 depo, 1 fabrika olmak üzere toplam 1.250.000 M² alan üzerinde devam etmektedir. Global İklimlendirme A.Ş.'nin mevcut durumunda 50'si idari, 200'ü işçi olmak üzere 250 çalışanı bulunmakta ve klima, klima parça imalatı/montajı, havalandırma ünitesi imalatı/montajı yapmaktadır. 31.12.2015 tarihi itibari ile ana ortaklık olan Global İklimlendirme A.Ş.'nin sermayesi 310.000.000,00 Türk Lirası'dır. Bu sermaye her biri 1 Kuruş itibari değerinde 310.000.000.000 adet paya ayrılmıştır. Bu paylara sahip olan işletme hissedarları ve hisse oranları aşağıdaki gibidir;

Hissedarlar	Hisse Oranları	Pay Tutarı
X Kişisi	% 30	93.000.000,00 TL
Y Kişisi	% 15	46.500.000,00 TL
Z Kişisi	% 50	155.000.000,00 TL

Ana ortaklık konumunda olan Global İklimlendirme A.Ş., 28.12.2015 tarihi ile 3 farklı işletmeye ait hisselerin tamamına defter değeri üzerinden sahip olmuştur. Bununla birlikte, 11.12.2015 tarihinde “CC Metal İmalat Montaj Ltd. Şti.”ye ait hisselerin %92’sini defter değerine satın almıştır. Bağlı ortaklık durumunda bulunan tüm işletmelere ait solo bilanço ve gelir tablolarında UMS/UFRS çevrimi yapılmıştır. Yıl sonu itibari ile ana ortaklığın konsolide mali tablolarına dahil edilen şirketler ve iştirak oranları aşağıdaki gibidir;

Tablo 19- Bağlı Ortaklıklara Ait Bilgiler

İşletme İsmi	Faaliyet Alanı	İştirak Oranı	Sermaye
Merkez Isıtma A.Ş.	Klima Parça Üretimi	%100	480.000,00 TL
Pensa Makina Ltd. Şti.	Havalandırma Filtresi Üretimi	%100	3.000.000,00 TL
CC Metal İmalat Montaj Ltd.Şti.	Ünite Parça Üretim-Montaj	%92	10.000.000,00 TL
Pro Ltd.Şti.	Klima Parça Proje Çizim	%100	50.000,00 TL

Global İklimlendirme A.Ş.; bağlı ortaklıklarından Merkez Isıtma A.Ş.’den klima parçalarını, Pensa Makina Ltd. Şti.’den klima üretiminde kullanacağı havalandırma filtrelerini, CC Metal İmalat Montaj Ltd. Şti.’den ise klima ünitelerini alıp ana mamul üretiminde kullanmaktadır. Ayrıca %100 iştiraki olan Pro Ltd. Şti.’den projeler konusunda hizmet almaktadır.

Merkez Isıtma A.Ş., Pro Ltd. Şti. ve Pensa Makina Ltd. Şti.; Global İklimlendirme A.Ş.’nin %100 hisse payına sahip oldukları bağlı ortaklıklarındandır. Burada azınlık payların söz edilemez ve tam konsolidasyon söz konusudur. Ancak CC Metal İmalat Mon. Ltd. Şti.’de bulunan tüm paylara sahip olmak durumu söz konusu değildir. Ana ortaklık, CC Metal İmalat Mon. Ltd. Şti.’nin hisselerinin %92’sini defter değerine satın

almıştır. Burada azınlık payları ve varsa şerefiye önem arz etmektedir. Azınlık payı ana ortaklığın üzerinde hak sahibi olmadığı %8'lik dilimi ifade etmektedir. Şerefiye için ise; bağlı ortaklıktaki belirli bir payın, defter değerine eşit olarak ana ortaklık tarafından alınması sonucunda ise, şerefiye söz konusu olmamaktadır.

3.5. Firmalar Arası Eliminasyona Tabi İşlemler

Konsolide Finansal Tabloların hazırlanma işlemine geçilmeden önce firmalar arasında dikkat edilmesi gereken şu işlemler gerçekleşmiştir;

- i) "Merkez Isıtma A.Ş." ile "Pensa Makina Ltd. Şti." arasında 790.680,97 TL'lik borç-alacak ilişkisi söz konusudur.
- ii) "Pensa Makina Ltd. Şti." ile ana ortaklık "Global İklimlendirme A.Ş." arasında 30.11.2015 tarihinde, ticari bir işten kaynaklanan 29.641.794,15 TL'lik bir işlem gerçekleşmiştir. Aynı tarihte, yine aynı iki şirket arasında 65.087,90 TL'lik bir ticari işlem gerçekleşmiştir.
- iii) Ana ortaklık, "Merkez Isıtma A.Ş."den ticari olmayan bir faaliyetten ötürü 8.516.089,59 TL'lik borç para almıştır.
- iv) "Pro Ltd.Şti.", "CC Metal İmalat Mon. Ltd. Şti." adına bir işyeri kiralamıştır. Bir aylık kira olan 1.750,00 TL'yi nakit olarak ödemiş ve firmayı kendine borçlandırmıştır.
- v) "CC Metal İmalat Mon. Ltd. Şti." kuruluşunda "Merkez Isıtma A.Ş."ye 2.130.720,00 TL nakit para vermiştir. 31.12.2015 tarihi itibari ile bu borç "Merkez Isıtma A.Ş."nin 320-Satıcılar hesabında izlenmektedir.
- vi) "Global İklimlendirme A.Ş." ticari olmayan işlerden kaynaklanan faaliyetler sebebi ile "Pro Ltd.Şti."ye 2.339,94 TL, "CC Metal İmalat Mon. Ltd. Şti."ye 239.632,89 TL borçlanmıştır.

- vii)** 06.05.2015 tarihinde “CC Metal İmalat Mon. Ltd. Şti.”, ana ortaklığın bir bankaya olan 239.682,89 TL’sini nakden ödemiştir.
- viii)** “Pensa Makine Ltd.Şti.” 14.12.2015 tarihinde maliyeti 64.870.359,00 TL olan ilk madde ve malzemeyi 65.195.396,00 TL’ye “Global İklimlendirme A.Ş.”ye satmıştır. Aynı zamanda, ana ortaklık 20.12.2015 tarihinde 12.660.516,00 TL maliyete sahip 2.000.000 Adet hava filtresini, kendi müşterilerine satması amacı ile 12.785.900,00 TL’ye “Pensa Makina Ltd.Şti.”ye satmıştır.
- ix)** “Merkez Isıtma A.Ş.” 62.150.144,00 TL değerinde klima parçalarını ana ortaklığa 64.323.245,00 TL’ye satmıştır. Aynı tarihte ana ortaklık 19.817.885,00 TL maliyetli 10.000 adet klimayı “Merkez Isıtma A.Ş.”ye 19.994.194,00 TL’ye satmıştır.
- x)** “Merkez Isıtma A.Ş.”. 09.05.2015 tarihinde “Pensa Makina Ltd.Şti.”ye maliyet bedelinden 216.367,00 TL’lik ticari mal satmıştır.
- xi)** 2014 yılı sonunda bağlı ortaklıklardan kaynaklanan 158.227.800,00 TL kâr payı dağıtımı söz konusudur.

Ana ortaklık olan Global İklimlendirme A.Ş.'ye ait, UMS/ UFRS'ye uygun olarak hazırlanmış 31.12.2015 tarihli solo bilanço aşağıdaki gibidir;

Tablo 20-Ana Ortaklığa Ait 31.12.2015 Tarihli Solo Finansal Durum Tablosu

GLOBAL İKLİMLENDİRME A.Ş. SOLO FİNANSAL DURUM TABLOSU

	31.12.2015
VARLIKLAR	
Dönen Varlıklar	949.677.311,00
Nakit ve Nakit Benzerleri	814.498,90
Finansal Yatırımlar	437.980.840,35
Ticari Alacaklar	232.256.897,71
İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar	
İlişkili Olmayan Taraflardan Ticari Alacaklar	
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar	
Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflardan Alacaklar	
Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Olmayan Taraflardan Alacaklar	
Diğer Alacaklar	15.200.484,88
İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar	
İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacaklar	
Türev Araçlar	
Stoklar	191.924.479,67
Canlı Varlıklar	
Peşin Ödenmiş Giderler	46.758.615,27
Cari Dönem Vergisiyle İlgili Varlıklar	2.656.162,70
Diğer Dönen Varlıklar	22.085.331,80
Satış Amaçlı Sınıflandırılan Duran Varlıklar	
Duran Varlıklar	111.955.774,86
Finansal Yatırımlar	
Ticari Alacaklar	
İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar	
İlişkili Olmayan Taraflardan Ticari Alacaklar	
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar	
Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflardan Alacaklar	
Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Olmayan Taraflardan Alacaklar	
Diğer Alacaklar	120.824,01
İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar	

İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacaklar	
Türev Araçlar	12.712.500,00
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar	
Canlı Varlıklar	
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	
Maddi Duran Varlıklar	93.599.830,93
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	
Şerefiye	
Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar	4.220,15
Peşin Ödenmiş Giderler	3.055.466,86
Ertelenmiş Vergi Varlığı	2.462.932,91
Diğer Duran Varlıklar	
TOPLAM VARLIKLAR	1.061.633.086,14
KAYNAKLAR	
Kısa Vadeli Yükümlülükler	500.722.085,23
Kısa Vadeli Borçlanmalar	27.885.784,20
Uzun Vadeli Borçlanmaların Kısa Vadeli Kısımları	
Diğer Finansal Yükümlülükler	
Ticari Borçlar	425.006.971,92
İlişkili Taraflara Ticari Borçlar	
İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlar	
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar	
Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflara Borçlar	
Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Olmayan Taraflara Borçlar	
Çalışanlara Sağlanan Faydalar Kapsamında Borçlar	
Diğer Borçlar	10.419.973,59
İlişkili Taraflara Diğer Borçlar	
İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar	
Türev Araçlar	
Devlet Teşvik ve Yardımları	
Ertelenmiş Gelirler	26.154.555,34
Dönem Karı Vergi Yükümlülüğü	
Kısa Vadeli Karşılıklar	396.923,19
Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Kısa Vadeli Karşılıklar	
Diğer Kısa Vadeli Karşılıklar	
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	10.857.876,98
Satış Amaçlı Sınıflandırılan Varlık Gruplarına İlişkin Yükümlülükler	
Uzun Vadeli Yükümlülükler	113.173.605,59
Uzun Vadeli Borçlanmalar	94.001.490,85
Diğer Finansal Yükümlülükler	

Ticari Borçlar	188.901,24
İlişkili Taraflara Ticari Borçlar	
İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlar	
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar	
Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflara Borçlar	
Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Olmayan Taraflara Borçlar	
Diğer Borçlar	18.881.980,26
İlişkili Taraflara Diğer Borçlar	
İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar	
Türev Araçlar	
Devlet Teşvik ve Yardımları	
Ertelenmiş Gelirler	
Uzun Vadeli Karşılıklar	
Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Uzun Vadeli Karşılıklar	101.233,24
Diğer Uzun Vadeli Karşılıklar	
Cari Dönem Vergisiyle İlgili Borçlar	
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	
Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler	
Özkaynaklar	447.737.395,32
Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar	
Ödenmiş Sermaye	310.000.000,00
Özsermaye Düzeltme Farkları	335.542,99
Geri Alınmış Paylar (-)	
Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi (-)	
Paylara İlişkin Primler / İskontolar	10,17
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler	-513.046,03
Yeniden Değerleme ve Ölçüm Kazanç / Kayıpları	
Diğer Kazanç / Kayıplar	-513.046,03
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler	
Yabancı Para Çevrim Farkları	
Riskten Korunma Kazanç / Kayıpları	
Yeniden Değerleme ve Sınıflandırma Kazanç / Kayıpları	
Diğer Kazanç / Kayıplar	919.790,00
Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	919.790,00
Geçmiş Yıllar Karları / Zararları	-32.977.936,67
Net Dönem Karı / Zararı	169.973.035,20
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	
TOPLAM KAYNAKLAR	1.061.633.086,14

Ana ortaklığın sahip olduğu bağlı ortaklıklara ait 31.12.2015 tarihli solo finansal tablolar yan yana olarak aşağıda verilmiştir;

Tablo 21-Bağlı ortaklıklara Ait 31.12.2015 Tarihli Solo Finansal Durum Tabloları

VARLIKLAR	-- 31.12.2015 --			
	MERKEZ ISITMA	PENSA MAK.	CC METAL İMA.	PRO LTD.ŞTİ
	A.Ş.	LTD.ŞTİ	LTD.ŞTİ.	
Dönen Varlıklar	16.532.601,90	42.375.964,56	287.000.964,31	9.151,47
Nakit ve Nakit Benzerleri	7.626,46	3.360,27	453,09	16,03
Finansal Yatırımlar	0,00	0,00	9,00	0,00
Ticari Alacaklar	8.930.021,66	41.087.383,72	1.226.180,05	0,00
İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar				
İlişkili Olmayan Taraflardan Ticari Alacaklar				
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar	0,00	0,00	0,00	0,00
Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflardan Alacaklar				
Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Olmayan Taraflardan Alacaklar				
Diğer Alacaklar	0,00	8.800,00	0,00	0,00
İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar				
İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacaklar				
Türev Araçlar	0,00	0,00	0,00	0,00
Stoklar	7.348.564,38	982.782,86	285.734.580,00	0,00
Canlı Varlıklar	0,00	0,00	0,00	0,00
Peşin Ödenmiş Giderler	14.240,64	3.430,97	0,00	0,00
Cari Dönem Vergisiyle İlgili Varlıklar	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Dönen Varlıklar	232.148,76	290.206,74	39.742,43	9.135,34
	Ara Toplam			
Satış Amaçlı Sınıflandırılan Duran Varlıklar	0,00	0,00	0,00	0,00

Duran Varlıklar	2.338.875,80	3.417.473,31	4.762.126,94	0,00
Finansal Yatırımlar	0,00	0,00	84.000,00	0,00
Ticari Alacaklar	0,00	0,00	0,00	0,00
İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar				
İlişkili Olmayan Taraflardan Ticari Alacaklar				
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar	0,00	0,00	0,00	0,00
Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflardan Alacaklar				
Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Olmayan Taraflardan Alacaklar				
Diğer Alacaklar	2.132.958,73	264.842,71	0,00	0,00
İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar				
İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacaklar				
Türev Araçlar	0,00	0,00	0,00	0,00
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar	0,00	0,00	0,00	0,00
Canlı Varlıklar	0,00	0,00	0,00	0,00
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	0,00	0,00	0,00	0,00
Maddi Duran Varlıklar	131.687,89	246.656,91	4.672.597,55	0,00
Maddi Olmayan Duran Varlıklar				
Şerefiye	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar	0,00	2.476.639,69	3.769,79	0,00
Peşin Ödenmiş Giderler	9.386,18	0,00	0,00	0,00
Ertelenmiş Vergi Varlığı	64.843,00	429.334,00	1.759,60	0,00
Diğer Duran Varlıklar	0,00	0,00	0,00	0,00
TOPLAM VARLIKLAR	18.871.477,70	45.793.437,87	291.763.091,25	9.151,47
KAYNAKLAR				
Kısa Vadeli Yükümlülükler	17.171.561,08	41.976.346,69	3.020.502,52	35.066,09
Kısa Vadeli Borçlanmalar	0,00	1.506.646,52	2.480.404,41	0,00
Uzun Vadeli Borçlanmaların Kısa Vadeli Kısımları	0,00	0,00	0,00	0,00

Diğer Finansal Yükümlülükler	0,00	0,00	0,00	0,00
Ticari Borçlar	15.273.035,31	40.156.473,83	71.259,22	25.653,20
İlişkili Taraflara Ticari Borçlar				
İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlar				
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar				
Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflara Borçlar				
Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Olmayan Taraflara Borçlar				
Çalışanlara Sağlanan Faydalar Kapsamında Borçlar	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Borçlar	985.691,58	35.500,83	420.316,03	8.616,96
İlişkili Taraflara Diğer Borçlar				
İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar				
Türev Araçlar	0,00	0,00	0,00	0,00
Devlet Teşvik ve Yardımları	0,00	0,00	0,00	0,00
Ertelenmiş Gelirler	0,00	0,00	0,00	0,00
Dönem Karı Vergi Yükümlülüğü	0,00	0,00	0,00	0,00
Kısa Vadeli Karşılıklar	0,00	0,00	0,00	0,00
Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Kısa Vadeli Karşılıklar				
Diğer Kısa Vadeli Karşılıklar				
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	912.834,19	277.725,51	48.522,86	795,93
Satış Amaçlı Sınıflandırılan Varlık Gruplarına İlişkin Yükümlülükler	0,00	0,00	0,00	0,00
Uzun Vadeli Yükümlülükler	0,00	2.531.222,72	121.109.916,06	0,00
Uzun Vadeli Borçlanmalar	0,00	2.531.222,72	0,00	0,00
Diğer Finansal Yükümlülükler	0,00	0,00	0,00	0,00
Ticari Borçlar	0,00	0,00	0,00	0,00
İlişkili Taraflara Ticari Borçlar				
İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlar				

Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar	0,00	0,00	0,00	0,00
Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflara Borçlar				
Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Olmayan Taraflara Borçlar				
Diğer Borçlar	0,00	0,00	121.106.280,00	0,00
İlişkili Taraflara Diğer Borçlar				
İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar				
Türev Araçlar	0,00	0,00	0,00	0,00
Devlet Teşvik ve Yardımları	0,00	0,00	0,00	0,00
Ertelenmiş Gelirler	0,00	0,00	0,00	0,00
Uzun Vadeli Karşılıklar	0,00	0,00	0,00	0,00
Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Uzun Vadeli Karşılıklar				
Diğer Uzun Vadeli Karşılıklar	0,00	0,00	3.636,06	0,00
Cari Dönem Vergisiyle İlgili Borçlar	0,00	0,00	0,00	0,00
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler	0,00	0,00	0,00	0,00
Özkaynaklar	1.699.916,62	1.285.868,46	167.632.672,67	-25.914,62
Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar				
Ödenmiş Sermaye	480.000,00	3.000.000,00	10.000.000,00	32.500,00
Özsermaye Düzeltme Farkları	0,00	0,00	0,00	0,00
Geri Alınmış Paylar (-)	0,00	0,00	0,00	0,00
Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi (-)	0,00	0,00	0,00	0,00
Paylara İlişkin Primler / İskontolar	0,00	0,00	0,00	0,00
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler	0,00	0,00	0,00	0,00
Yeniden Değerleme ve Ölçüm Kazanç / Kayıpları	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Kazanç / Kayıplar	0,00	0,00	0,00	0,00
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler	0,00	0,00	0,00	0,00

Yabancı Para Çevrim Farkları	0,00	0,00	0,00	0,00
Riskten Korunma Kazanç / Kayıpları	0,00	0,00	0,00	0,00
Yeniden Değerleme ve Sınıflandırma Kazanç / Kayıpları	0,00	0,00	0,00	0,00
Diğer Kazanç / Kayıplar	0,00	0,00	0,00	0,00
Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	0,00	0,00	0,00	0,00
Geçmiş Yıllar Karları / Zararları	-5.286.396,14	-2.482.639,48	170.303,86	-29.516,07
Net Dönem Karı / Zararı	5.569.153,13	765.578,00	157.462.368,81	-28.898,55
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	0,00	0,00	0,00	0,00
TOPLAM KAYNAKLAR	18.871.477,70	45.793.437,87	291.763.091,25	9.151,47

Konsolide finansal tablolar hazırlanırken yapılan eliminasyon işlemlerinin izlendiği çalışma tablosu aşağıda verilmiştir;

Tablo 22-Tüm İşletmelerin Solo Finansal Durum Tabloları İle Hazırlanan Konsolide Çalışma Tablosu

		Merkez Isıtma	Pensa Mak. Ltd.	CC Metal İma.				
	Ana Ortaklık	A.Ş.	Şti.	Ltd. Şti.	Pro Ltd. Şti.	Eliminasyon	Konsolide Rakamlar	
100	Kasa	103.539,76	162,19	125,88	13,00	16,13	0,00	103.856,96
102	Bankalar	710.959,14	7.464,27	3.234,39	440,09	0,00	0,00	722.097,89
110	Hisse Senetleri	437.980.840,35	0,00	0,00	8,74	0,00	0,00	437.980.849,09
120	Alıcılar	160.382.971,94	8.930.021,66	41.087.383,72	1.226.180,05	0,00	-32.872.005,85	178.754.551,52
121	Alacak Senetleri	73.911.559,34	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	73.911.559,34
122	Alacak Senetleri Reeskontu (-)	-2.037.633,57	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-2.037.633,57
126	Verilen Depozito ve Teminatlar	717.483,35	0,00	8.800,00	0,00	0,00	0,00	726.283,35
128	Şüpheli Ticari Alacaklar	345.403,20	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	345.403,20
129	Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı (-)	-345.403,20	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-345.403,20
131	Ortaklardan Alacaklar	5.966.911,94	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	5.966.911,94
133	Bağlı Ortaklıklardan Alacaklar	8.516.089,59	0,00	0,00	0,00	0,00	-8.516.089,59	0,00
150	İlkmadde ve Malzeme	175.196.680,69	1.067.078,60	497.353,99	0,00	0,00	-96.823.873,00	79.937.240,28
151	Yarı Mamuller Üretim	12.940.014,85	1.837.928,33	24.357,25	285.734.580,00	0,00	0,00	300.536.880,43
152	Mamuller	3.210.985,31	0,00	58.715,76	0,00	0,00	0,00	3.269.701,07
153	Ticari Mallar	576.798,82	4.443.557,45	402.355,86	0,00	0,00	94.024.042,00	99.446.754,13
159	Verilen Sipariş Avansları	46.457.824,08	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	46.457.824,08
180	Gelecek Aylara Ait Giderler	239.632,89	14.240,64	3.430,97	0,00	0,00	0,00	257.304,50
190	Devreden Kdv	18.080.683,89	232.148,76	290.206,74	39.742,43	9.135,34	0,00	18.651.917,16
192	Diğer Katma Değer Vergisi	4.004.647,91	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	4.004.647,91
193	Peşin Ödenen Vergiler ve Fonlar	2.656.162,70	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2.656.162,70
195	İş Avansları	61.158,30	0,00	0,00		0,00	0,00	61.158,30
226	Verilen Depozito ve Teminatlar	83.870,28	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	83.870,28

		Merkez Isıtma		Pensa Mak. Ltd.	CC Metal İma.			Konsolide Rakamlar
		Ana Ortaklık	A.Ş.	Şti.	Ltd. Şti.	Pro Ltd. Şti.	Eliminasyon	
231	Ortaklardan Alacaklar	36.953,73	2.238,73	264.842,71	0,00	0,00	0,00	304.035,17
236	Diğer Çeşitli Alacaklar	0,00	2.130.720,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2.130.720,00
242	İştirakler	0,00	0,00	0,00	84.000,00	0,00	0,00	84.000,00
245	Bağlı Ortaklıklar	12.730.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-12.730.000,00	0,00
246	Bağlı Ortaklıklara Sermaye Taahhütleri (-)	-17.500,00	0,00	0,00	0,00	0,00	17.500,00	0,00
250	Arazi ve Arsalar	9.491.543,54	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	9.491.543,54
251	Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri	439.410,04	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	439.410,04
252	Binalar	88.939.805,71	0,00	0,00	4.632.000,00	0,00	0,00	93.571.805,71
253	Tesis, Makine ve Cihazlar	10.200.473,43	190.436,64	318.585,38	16.352,92	0,00	0,00	10.725.848,37
254	Taşıtlar	2.130.720,00	51.036,47	0,00	0,00	0,00	0,00	2.181.756,47
255	Demirbaşlar	9.392.539,13	109.952,89	1.991,53	2.927,87	0,00	0,00	9.507.411,42
256	Diğer Maddi Duran Varlıklar	351.087,08	157.420,89	0,00	36.953,73	0,00	0,00	545.461,70
257	Birikmiş Amortismanlar (-)	-27.345.748,00	-377.159,00	-73.920,00	-15.636,97	0,00	0,00	-27.812.463,97
260	Haklar	469.037,33	0,00	490,00	0,00	0,00	0,00	469.527,33
261	Şerefiye	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
267	Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar	95.516,82	0,00	5.090.201,69	13.169,30	0,00	0,00	5.198.887,81
268	Birikmiş Amortismanlar (-)	-560.334,00	0,00	-2.614.052,00	-9.399,51	0,00	"	-3.183.785,51
280	Gelecek Yıllara Ait Giderler	3.055.466,86	9.386,18	0,00	0,00	0,00	0,00	3.064.853,04
297	Diğer Çeşitli Duran Varlıklar	2.462.932,91	64.843,00	429.334,00	1.759,60	0,00	0,00	2.958.869,51
300	Banka Kredileri	27.867.449,97	0,00	1.325.491,53	1.254.224,41	0,00	0,00	30.447.165,91
301	Finansal Kir. İşlem. Doğan Borçlar	0,00	0,00	277.280,18	0,00	0,00	0,00	277.280,18
302	Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçları (-)	0,00	0,00	-96.125,19	0,00	0,00	0,00	-96.125,19
AKTİF TOPLAMI		1.061.633.086,14	18.871.477,70	45.793.437,87	291.763.091,25	9.151,47	-56.900.426,44	1.361.169.817,99

		Merkez Isıtma		Pensa Mak. Ltd.	CC Metal İma.			Konsolide Rakamlar
		Ana Ortaklık	A.Ş.	Şti.	Ltd. Şti.	Pro Ltd. Şti.	Eliminasyon	
309	Diğer Mali Borçlar	18.334,23	0,00	0,00	1.226.180,00	0,00	0,00	1.244.514,23
320	Satıcılar	100.711.039,71	13.865.048,71	39.693.532,19	71.259,22	25.653,20	-32.630.033,02	121.736.500,01
321	Borç Senetleri	36.860.547,29	1.289.365,88	238.395,94	0,00	0,00	0,00	38.388.309,11
322	Borç Senetleri Reeskontu (-)	-447.415,08	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-447.415,08
326	Alınan Depozito ve Teminatlar	8.994,45	0,00	0,00	239.632,89	0,00	0,00	248.627,34
329	Diğer Ticari Borçlar	287.882.800,00	118.620,72	224.545,70	0,00	0,00	0,00	288.225.966,42
331	Ortaklara Borçlar	0,00	1.432,82	0,00	46.550,00		0,00	47.982,82
332	İştiraklere Borçlar	0,00	0,00	0,00	0,00	1.750,00	0,00	1.750,00
333	Bağlı Ortaklıklara Borçlar	8.758.062,42	0,00	0,00	0,00	0,00	-8.758.062,42	0,00
335	Personele Borçlar	1.652.916,72	415.197,80	33.500,83	5.133,14	0,00	0,00	2.106.748,49
336	Diğer Çeşitli Borçlar	0,00	569.060,96	2.000,00	129.000,00	6.866,96	0,00	706.927,92
340	Alınan Sipariş Avansları	26.154.555,35	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	26.154.555,35
360	Ödenecek Vergi ve Fonlar	8.950.955,79	0,00	1.131,68	17.816,95	795,93	0,00	8.970.700,35
361	Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri	1.017.929,31		1.636,94	30.705,91	0,00	0,00	1.050.272,16
368	Vadesi Geçmiş Ert.Taks.Vergi ve Diğer Yük.	36.953,73	912.834,19	73.698,63	0,00	0,00	0,00	1.023.486,55
373	Maliyet Giderleri Karşılığı	396.923,19	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	396.923,19
381	Gider Tahakkukları	852.038,15	0,00	201.258,26	0,00	0,00	0,00	1.053.296,41
400	Banka Kredileri	94.001.490,85	0,00	2.029.312,49	0,00	0,00	0,00	96.030.803,34
401	Finansal Kir. İşl. Doğan Borçlar	0,00	0,00	636.818,59	0,00	0,00	0,00	636.818,59
402	Ertelemiş Finansal Kiralama Borçları (-)	0,00	0,00	-134.908,36	0,00	0,00	0,00	-134.908,36
420	Satıcılar	188.901,24	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	188.901,24
431	Ortaklara Borçlar	4.632.000,00	0,00	0,00	117.606.284,00	0,00	0,00	122.238.284,00
433	Bağlı Ortaklıklara Borçlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
436	Diğer Çeşitli Borçlar	0,00	0,00	0,00	3.499.996,00	0,00	0,00	3.499.996,00

		Merkez Isıtma		Pensa Mak. Ltd.	CC Metal İma.			
		Ana Ortaklık	A.Ş.	Şti.	Ltd. Şti.	Pro Ltd. Şti.	Eliminasyon	Konsolide Rakamlar
438	Kamuya Ait taksitlendirilmiş Borç	14.249.980,26	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	14.249.980,26
472	Kıdem Tazminatı Karşılığı	101.233,24	0,00	0,00	3.636,06	0,00	0,00	104.869,30
500	Sermaye	310.000.000,00	480.000,00	3.000.000,00	10.000.000,00	50.000,00	-13.530.000,00	310.000.000,00
501	Ödenmemiş Sermaye (-)	0,00	0,00	0,00	0,00	-17.500,00	17.500,00	0,00
502	Özsermaye Enf. Düzeltme Farkları Olumlu	335.542,99	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	335.542,99
520	Hisse Senetleri İhraç Primleri	10,17	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	10,17
525	Aktüeryal Kazanç Kayıp	-513.046,03	0,00	0,00	0,00	0,00	0	-513.046,03
540	Yasal Yedekler	55.989,48	51.992,57	2.929,94	0,00	0,00	0,00	110.911,99
542	Olağanüstü Yedekler	863.800,18	885.167,06	0,00	0,00	0,00	0,00	1.748.967,24
570	Geçmiş Yıllar Karları	0,00	0,00	66.486,31	130.457,88	0,00	158.227.800,00	158.424.744,19
580	Geçmiş Yıllar Zararları	-32.977.936,67	-5.286.396,14	-2.549.125,79	39.845,98	-29.516,07	2.727.275,37	-38.075.853,32
582	Azınlık Payları	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-1.927.275,37	-1.927.275,37
590	Dönem Net Karı Veya Zararı	169.973.035,20	5.569.153,13	765.578,00	157.462.368,81	-28.898,55	-161.027.631,00	172.713.605,59
PASİF TOPLAMI		1.061.633.086,14	18.871.477,70	45.793.437,87	291.763.091,25	9.151,47	-56.900.426,44	1.361.169.817,99

Konsolide Gelir Tablosuna ait çalışma tablosu aşağıda verilmiştir;

Tablo 23-Tüm İşletmelerin Solo Gelir Tabloları İle Hazırlanan Konsolide Çalışma Tablosu

		Ana Ortaklık	Merkez Isıtma A.Ş.	Pensa Mak. Ltd. Şti.	CC Metal İma. Ltd. Şti.	Pro Ltd. Şti.	Eliminasyon	Konsolide Rakamlar
600	Yurtiçi Satışlar	172.710.782,56	64.323.244,79	66.822.635,83	0,00	0,00	-	141.341.561,18
601	Yurtdışı Satışlar	9.710.774,26	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	9.710.774,26
602	Diğer Gelirler	5.159.870,15	0,00	0,00	1.059,30	0,00	0,00	5.160.929,45
610	Satıştan İadeler (-)	-553.834,18	-6.826,65	0,00	0,00	0,00	0,00	-560.660,83
611	Satış İskontoları (-)	-1.976.388,56	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-1.976.388,56
620	Satılan Mamuller Maliyeti (-)	160.259.558,61	-1.919.162,82	-1.640.994,76	0,00	0,00	32.694.768,00	-131.124.948,19
621	Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	-8.179.721,33	62.150.143,80	64.870.359,16	0,00	0,00	127.020.503,00	-8.179.721,29
630	Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	-2.079.823,96	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-2.079.823,96
631	Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	-11.607.030,59	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-11.607.030,59
632	Genel Yönetim Giderleri (-)	-4.136.000,13	-501.702,66	-2.589.976,85	-255.261,66	-28.869,66	0,00	-7.511.810,96
640	İştiraklerden Temettü Gelirleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00
641	Bağlı Ortaklıklardan Temettü Gelirleri	158.227.800,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-	0,00
642	Faiz Gelirleri	247.987,87	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	247.987,87
646	Kambiyo Karı	212.027.303,24	0,00	213.197,00	0,00	0,00	0,00	212.240.500,24

		Ana Ortaklık	Merkez Isıtma A.Ş.	Pensa Mak. Ltd. Şti.	CC Metal İma. Ltd. Şti.	Pro Ltd. Şti.	Eliminasyon	Konsolide Rakamlar
647	Reeskont Faiz Gelirleri	447.415,08	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	447.415,08
649	Faaliyetle İlgili Diğer Gelirler	49.823,11	143.080,08	75.654,00	1.440,67	0,00	0,00	269.997,86
654	Karşılık Giderleri (-)	-303.068,19	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-303.068,19
656	Kambiyo Zararları (-)	219.916.228,95	-461,17	-418.309,16	-8.137,97	0,00	0,00	-220.343.137,25
657	Reeskont Faiz Giderleri (-)	-2.037.633,57	0,00	0,00	5.349,00	0,00	0,00	-2.032.284,57
659	Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	-339.181,40	0,00	-145.703,00	0,00	0,00	0,00	-484.884,40
660	Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri (-)	-11.402.137,85	-1.631,07	-712.187,92	0,00	-3,15	0,00	-12.115.959,99
671	Önceki Dönem Gelir ve Karları	20.604,26	0,00	0,00		0,00	0,00	20.604,26
679	Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	33.239.141,21	5.628.351,78	3.624.112,00	158.227.823,70	0,00	0,00	200.719.428,69
681	Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	-224.104,85	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-224.104,85
689	Diğer Olağandışı Gider ve Zararları (-)	-1.988.705,37	-10.438,35	-21.823,98	-2.910,23	-25,74	0,00	-2.023.903,67
692	Ertelenen Vergi	2.334.951,00	64.843,00	429.334,00	-506.994,00	0,00	0,00	2.322.134,00
693	Azınlık Payları	800.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	800.000,00
	Dönem Net Karı/ Zararı	169.973.035,20	5.569.153,13	765.578,00	157.462.368,81	-28.898,55	161.027.631,00	172.713.605,59

3.6. Konsolide Çalışma Tablosunda Yer Alan Düzeltmelere İlişkin Kayıtlar

Ana ortaklık için konsolide finansal tablolar hazırlanırken bağlı ortaklıklar arası özkaynakların eliminasyonu ve hesaplanması gerekmektedir. Ana ortaklıklardaki bağlı ortaklıklar hesabı ile, bağlı ortaklıkların özkaynak hesaplarının karşılaştırılarak eliminasyona tabii tutulması gerekmektedir.

Sermaye eliminasyonu kaydı aşağıdaki gibidir;

<hr/>	
246 Bağılı Ortaklıklara Serm. Taah. Hesabı	17.500,00
500 Sermaye Hesabı	12.730.000,00
245 Bağılı Ortaklıklar Hesabı	12.730.000,00
501 Ödenmemiş Sermaye	17.500,00
<hr/>	

Sermayeden ayrılan %8'lik dilim içindeki azınlık payına dair eliminasyon kaydı;

<hr/>	
500 Sermaye Hesabı	800.000,00
582 Azınlık Payları Hesabı	800.000,00
<hr/>	

Geçmiş yıl zararlarından azınlık paylarına ayrılan tutar 2.727.275,37 TL'dir. Buna ait muhasebe kaydı aşağıdaki gibidir;

<hr/>	
582 Azınlık Payları Hesabı	2.727.275,37
580 Geçmiş Yıllar Zararları	2.727.275,37
<hr/>	

3.7. Firmalar Arası Eliminasyona Tabi İşlemlere Ait Muhasebe Kayıtları

i) Merkez Isıtma A.Ş. ile Pensa Makina Ltd. Şti. arasında 790.680,97 TL'lik borç-alacak ilişkisine dair muhasebe kaydı şu şekilde olacaktır;

_____ / _____	
320 Satıcılar Hesabı	790.680,97
120 Alıcılar Hesabı	790.680,97
_____ / _____	

ii) Pensa Makina Ltd. Şti ile Ana ortaklık arasında ticari bir faaliyetten ötürü 30.11.2015 tarihinde gerçekleşen borç-alacak ilişkisinin eliminasyon kaydı aşağıdaki gibidir;

_____ / _____	
320 Satıcılar Hesabı	29.641.794,15
120 Alıcılar Hesabı	29.641.794,15
_____ / _____	
_____ / _____	
320 Satıcılar Hesabı	65.087,90
120 Alıcılar Hesabı	65.087,90
_____ / _____	

iii) Merkez Isıtma A.Ş. ile Ana ortaklık arasında ticari olmayan bir faaliyet söz konusudur. 8.513.850,86 TL'lik Merkez Isıtma A.Ş.- Ana ortaklık eliminasyon muhasebe kaydı;

_____ / _____	
333 Bağlı Ortaklara Borçlar Hesabı	8.516.089,59
133 Bağlı Ortaklardan Alacaklar Hesabı	8.516.089,59
_____ / _____	

iv) Pro Ltd.Şti., CC Metal İmalat Mon. Ltd. Şti. adına bir işyeri kiralamıştır. Bir aylık kira olan 1.750 TL'yi nakit olarak ödemiş ve firmayı kendine borçlandırmıştır. Bu işleme ait iptal kaydı;

_____ / _____	
320 Satıcılar Hesabı	1.750,00
120 Alıcılar Hesabı	1.750,00
_____ / _____	

v) CC Metal İmalat Mon. Ltd. Şti. kuruluşunda Merkez Isıtma A.Ş.'ye 2.130.720,00 TL para vermiştir. 31.12.2015 tarihi itibari ile bu borç Merkez Isıtma A.Ş.'nin 320 hesaplarında izlenmektedir. Bu hesaba dair yapılacak eliminasyon kaydı;

_____ / _____	
320 Satıcılar Hesabı	2.130.720,00
120 Alıcılar Hesabı	2.130.720,00
_____ / _____	

vi) Ticari olmayan faaliyetlerden ötürü ana ortaklığın 2.339,94 TL borçlandığı Pro Ltd. Şti. ile arasında olan eliminasyonun muhasebe kaydı;

_____ / _____	
320 Satıcılar Hesabı	2.339,94
120 Alıcılar Hesabı	2.339,94
_____ / _____	

vii) 06.05.2015 tarihinde CC Metal İmalat Mon. Ltd. Şti., ana ortaklığın bir bankaya olan 239.682,89 TL'sini nakden ödemiştir. Bu durum işletme faaliyetleri ile alakalı bir işlem olmadığından ticari iş niteliğinden çıkmaktadır. Buna dair eliminasyon işlemi aşağıdaki gibidir;

333 Bağlı Ortaklara Borçlar Hesabı	239.632,89
------------------------------------	------------

120 Alıcılar Hesabı	239.632,89
---------------------	------------

viii) 14.12.2015 tarihinde Pensa Makina Ltd. Şti. maliyeti 64.870.359,00 TL olan ilk madde ve malzemeyi 65.195.396,00 TL'ye Global İklimlendirme A.Ş.'ye satmıştır. Aynı zamanda, ana ortaklık 20.12.2015 tarihinde 12.660.516,00 TL maliyete sahip 2.000.000 Adet hava filtresini, kendi müşterilerine satması amacı ile 12.785.900,00 TL'ye Pensa Makina Ltd. Şti.'ye satmıştır. Pensa Makina Ltd.Şti.'nin ana ortaklığa satış iptali kaydı;

600 Yurtiçi Satışlar Hesabı	65.195.396,00
-----------------------------	---------------

150 İlk Madde ve Malzeme Hesabı	65.195.396,00
---------------------------------	---------------

Pensa Makina Ltd.Şti.'nin satış maliyetlerini stoğa geri çekilmesi kaydı;

153 Ticari Mallar Hesabı	64.870.359,00
--------------------------	---------------

621 Satılan Ticari Mallar Maliyeti Hesabı	64.870.359,00
---	---------------

Ana ortaklığın Pensa Makina Ltd.Şti.'ye satış iptali kaydı;

600 Yurtiçi Satışlar Hesabı	12.785.900,00
-----------------------------	---------------

153 Ticari Mallar Hesabı	12.785.900,00
--------------------------	---------------

Ana ortaklığın satış maliyetlerini stoğa geri çekilmesi kaydı;

150 İlk Madde ve Malzeme Hesabı	12.660.516,00
620 Satılan Mamuller Maliyeti Hesabı	12.660.516,00

ix) Merkez Isıtma A.Ş. 62.150.144,00 TL değerinde klima parçalarını ana ortaklığa 64.323.245,00 TL'ye satmıştır. Aynı tarihte ana ortaklık 19.817.885,00 TL maliyetli 10.000 adet klimayı Merkez Isıtma A.Ş.'ye 19.994.194,00 TL'ye satmıştır.

Merkez Isıtma A.Ş.'nin ana ortaklığa satış iptal kaydı;

600 Yurtiçi Satışlar Hesabı	64.323.245,00
150 İlk Madde ve Malzeme Hesabı	64.323.245,00

Merkez Isıtma A.Ş.'nin satış maliyetinin stoğa geri çekilmesi kaydı;

153 Ticari Mallar Hesabı	62.150.144,00
621 Satılan Ticari Mallar Maliyeti Hesabı	62.150.144,00

Ana ortaklığın Merkez Isıtma A.Ş.'ye satış iptali kaydı;

600 Yurtiçi Satışlar Hesabı	19.994.194,00
153 Ticari Mallar Hesabı	19.994.194,00

Ana ortaklığın satış maliyetlerini stoğa geri çekilmesi kaydı;

150 İlk Madde ve Malzeme Hesabı	19.817.885,00
620 Satılan Mamuller Maliyeti Hesabı	19.817.885,00

x) Merkez Isıtma A.Ş., 09.05.2015 tarihinde Pensa Mak. Ltd. Şti.'ye maliyet bedelinden 216.367,00 TL'lik ticari mal satmıştır. Bu işleme ait iptal kaydı aşağıdaki gibidir;

600 Yurtiçi Satışlar Hesabı	216.367,00
153 Ticari Mallar Hesabı	216.367,00

Merkez Isıtma A.Ş.'nin satış maliyetinin stoğa geri çekilmesine ilişkin muhasebe kaydı;

150 İlk Madde ve Malzeme Hesabı	216.367,00
620 Satılan Mamuller Maliyeti Hesabı	216.367,00

xi) 2014 yılı sonunda bağlı ortaklıklardan kaynaklanan 158.227.800,00 TL kar payı söz konusudur. Bu noktada bu tutar geçmiş yıl kârlarına atılmalıdır.

641 Bağılı Ortaklıklardan Tem. Gelirler Hesabı	158.227.800,00
570 Geçmiş Yıllar Kârları Hesabı	158.227.800,00

Yukarıdaki tüm bu muhasebe kayıtları sonucunda; konsolide çalışma tablosuna eliminasyon düzeltme rakamları olarak gelen değerler kümülatif olarak aşağıdaki gibidir;

Hesap Adı	Borç	Alacak
120 nolu Hesap		32.872.005,85
133 nolu Hesap		8.516.089,59
150 nolu Hesap		96.823.873,00
153 nolu Hesap	94.024.042,00	
245 nolu Hesap		12.730.00,00
246 nolu Hesap	17.500,00	
320 nolu Hesap	32.630.033,02	
333 nolu Hesap	8.758.062,42	
500 nolu Hesap	13.530.000,00	
501 nolu Hesap		17.500,00
570 nolu Hesap		158.227.800,00
580 nolu Hesap		2.727.275,37
582 nolu Hesap	3.527.275,37	
600 nolu Hesap	162.515.102,00	
620 nolu Hesap	32.694.768,00	
621 nolu Hesap	127.020.503,00	

Yapılan tüm işlemler sonucunda; Ana ortaklık olan Global İklimlendirme A.Ş.'ye ait

31.12.2015 tarihli konsolide finansal durum tablosu aşağıdaki gibidir;

Tablo 24- Global İklimlendirme A.Ş.'ye ait 31.12.2015 Tarihli Konsolide Finansal Durum Tablosu

31.12.2015	
VARLIKLAR	
Dönen Varlıklar	1.251.408.067,08
Nakit ve Nakit Benzerleri	825.954,85
Finansal Yatırımlar	437.980.849,09
Ticari Alacaklar	250.628.477,29
İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar	
İlişkili Olmayan Taraflardan Ticari Alacaklar	
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar	0,00
Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflardan Alacaklar	
Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Olmayan Taraflardan Alacaklar	
Diğer Alacaklar	6.693.195,29
İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar	
İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacaklar	
Türev Araçlar	0,00
Stoklar	483.190.575,91
Canlı Varlıklar	0,00
Peşin Ödenmiş Giderler	46.776.286,88
Cari Dönem Vergisiyle İlgili Varlıklar	2.656.162,70
Diğer Dönen Varlıklar	22.656.565,07
Satış Amaçlı Sınıflandırılan Duran Varlıklar	0,00
Duran Varlıklar	109.761.750,91
Finansal Yatırımlar	84.000,00
Ticari Alacaklar	0,00
İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar	
İlişkili Olmayan Taraflardan Ticari Alacaklar	
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar	0,00
Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflardan Alacaklar	
Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Olmayan Taraflardan Alacaklar	
Diğer Alacaklar	2.518.625,45
İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar	
İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacaklar	

Türev Araçlar	0,00
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar	0,00
Canlı Varlıklar	0,00
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	0,00
Maddi Duran Varlıklar	98.650.773,28
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	
Şerefiye	0,00
Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar	2.484.629,63
Peşin Ödenmiş Giderler	3.064.853,04
Ertelenmiş Vergi Varlığı	2.958.869,51
Diğer Duran Varlıklar	0,00
TOPLAM VARLIKLAR	1.361.169.817,99
KAYNAKLAR	
Kısa Vadeli Yükümlülükler	521.537.466,17
Kısa Vadeli Borçlanmalar	31.872.835,13
Uzun Vadeli Borçlanmaların Kısa Vadeli Kısımları	0,00
Diğer Finansal Yükümlülükler	0,00
Ticari Borçlar	447.903.360,46
İlişkili Taraflara Ticari Borçlar	
İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlar	
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar	
Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflara Borçlar	
Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Olmayan Taraflara Borçlar	
Çalışanlara Sağlanan Faydalar Kapsamında Borçlar	0,00
Diğer Borçlar	3.112.036,57
İlişkili Taraflara Diğer Borçlar	
İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar	
Türev Araçlar	0,00
Devlet Teşvik ve Yardımları	0,00
Ertelenmiş Gelirler	26.154.555,35
Dönem Karı Vergi Yükümlülüğü	0,00
Kısa Vadeli Karşılıklar	396.923,19
Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Kısa Vadeli Karşılıklar	
Diğer Kısa Vadeli Karşılıklar	
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	12.097.755,47
Satış Amaçlı Sınıflandırılan Varlık Gruplarına İlişkin Yükümlülükler	0,00
Uzun Vadeli Yükümlülükler	236.814.744,37
Uzun Vadeli Borçlanmalar	96.532.713,57

Diğer Finansal Yükümlülükler	0,00
Ticari Borçlar	188.901,24
İlişkili Taraflara Ticari Borçlar	
İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlar	
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar	0,00
Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflara Borçlar	
Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Olmayan Taraflara Borçlar	
Diğer Borçlar	139.988.260,26
İlişkili Taraflara Diğer Borçlar	
İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar	
Türev Araçlar	0,00
Devlet Teşvik ve Yardımları	0,00
Ertelenmiş Gelirler	0,00
Uzun Vadeli Karşılıklar	0,00
Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Uzun Vadeli Karşılıklar	104.869,30
Diğer Uzun Vadeli Karşılıklar	
Cari Dönem Vergisiyle İlgili Borçlar	0,00
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	0,00
Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler	0,00
Özkaynaklar	602.817.607,45
Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar	
Ödenmiş Sermaye	310.000.000,00
Özsermaye Düzeltme Farkları	335.542,99
Geri Alınmış Paylar (-)	0,00
Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi (-)	0,00
Paylara İlişkin Primler / İskontolar	10,17
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler	-513.046,03
Yeniden Değerleme ve Ölçüm Kazanç / Kayıpları	0,00
Diğer Kazanç / Kayıplar	-513.046,03
Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler	0,00
Yabancı Para Çevrim Farkları	0,00
Riskten Korunma Kazanç / Kayıpları	0,00
Yeniden Değerleme ve Sınıflandırma Kazanç / Kayıpları	0,00
Diğer Kazanç / Kayıplar	0,00
Kârdan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	1.859.879,23
Geçmiş Yıllar Karları / Zararları	120.348.891,00
Net Dönem Karı / Zararı	172.713.606,59
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	-1.927.275,37
TOPLAM KAYNAKLAR	1.361.169.818,99

Ana Ortaklık olan Global İklimlendirme A.Ş.'ye ait 01.01.2015-31.12.2015 tarihli Konsolide gelir tablosu aşağıdaki gibidir;

Tablo 25-Global İklimlendirme A.Ş.'ye Ait 01.01.2015-31.12.2015 Tarihli Konsolide Gelir Tablosu

	01.01.2015
	31.12.2015
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER	
Hâsılat	153.676.215,50
Satışların Maliyeti (-)	-139.304.669,48
Ticari Faaliyetlerden Brüt Kar / Zarar	14.371.546,02
Finans Sektörü Faaliyetleri Hasılatı	0,00
Finans Sektörü Faaliyetleri Maliyeti (-)	0,00
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Brüt Kar / Zarar	0,00
BRÜT KÂR / ZARAR	14.371.546,02
Genel Yönetim Giderleri (-)	-7.511.810,96
Pazarlama Giderleri (-)	-11.607.030,59
Araştırma ve Geliştirme Giderleri(-)	-2.079.823,96
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	413.945.934,00
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler (-)	-225.411.382,93
ESAS FAALİYET KÂRI / ZARARI	181.707.431,18
Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler	0,00
Yatırım Faaliyetlerinden Giderler (-)	0,00
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Kârlarından / Zararlarından Paylar	0,00
FINANSMAN GİDERİ ÖNCESİ FAALİYET KÂRI / ZARARI	181.707.431,18
Finansman Giderleri (-)	-12.115.959,59
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KÂRI / ZARARI	169.591.471,59
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gideri / Geliri	3.122.134,00
Dönemin Vergi Gideri / Geliri	0,00
Ertelenmiş Vergi Gideri / Geliri	2.322.134,00
Azınlık Payları	800.000,00
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KÂRI / ZARARI	172.713.605,59
DURDURULAN FAALİYETLER DÖNEM KÂRI / ZARARI	172.713.605,59
DÖNEM KÂRI / ZARARI	172.713.605,59

SONUÇ

Finansal serbestleşme uygulamaları ve yeni kamu düzeni anlayışlarının hâkim olmasıyla beraber; özel sektörde ve kamu sektöründe ortaklaşa bir raporlama dili oluşturma çabaları artmış; finansal tabloların temel unsurları olan ihtiyaca uygunluk, karşılaştırılabilirlik, tam açıklama, şeffaflık ve tarafsızlık ilkelerine uygun düzenlenmiş ve uluslararası düzeyde kabul görmüş standartlar her iki sektör için de hazırlanmıştır. Zaman içerisinde özel sektördeki “Uluslararası Finansal Raporlama Standartları”na benzer olarak hazırlanmış “Uluslararası Kamu Sektörü Muhasebe Standartları” ortaya çıkmıştır.

Özel sektörde faaliyet gösteren işletmelerin finansal raporlamada kullandığı UMS / UFRS’ler; yatırımcılar, çalışanlar, müşteriler, pay sahipleri, tedarikçiler ve alacaklılar... gibi kaynak sağlayıcıların doğru veriye ulaşmasına yönelik bilgileri kapsarken; kamu sektörüne yönelik hazırlanan IPSAS’lar, kâr amacı gütmeyen hükümetler, yasama ve yürütme organları, medya... gibi kullanıcı gruplarına yöneliktir. Özel sektörde yer alan bu kullanıcı grupları, herhangi bir karar almadan önce ilgili finansal tabloları analiz etme eğilimindedir. Böylece, konsolide finansal tabloların şeffaf bir şekilde hazırlanmasının ve yayınlanmasının önemi tüm ilişkili taraflar nezdinde kabul edilmiştir. Ancak, kamu sektöründeki duruma bakıldığında, şeffaflık, bilginin önemi ve ihtiyaç duyduğu hizmet kalitesi ile ilgilenen kullanıcı grupları konusunda belirsizlik hâlen devam etmektedir. Mevcut ekonomik ilişkilerin ve iş birliğinin tümünün net bir resminin sunulması bakımından konsolide finansal tablolar, kamuya açık işletmelerle ilgilenen tüm hükümetler için yararlı bir araçtır fakat ülkemizde de,

dünyada da uygulaması tam olarak var olmadığı için uyumlaştırma çalışmaları hala devam etmektedir. Tüm bu bilgiler kapsamında, kamu sektörünün ve özel sektörün farklı kullanıcı gruplarına ve hedeflere dayandığı göz önüne alındığında, konsolide finansal tabloların hazırlanması ve sunumu ile ilgili özel sektör uygulamalarının kamu sektöründe kopyalanmasının ne derece doğru olduğu da ayrı bir tartışma konusunu oluşturmaktadır. IPSAS ve UMS / UFRS standartları arasındaki benzerlikler olmasına rağmen unutulmamalıdır ki, IPSAS'lar sadece genel amaçlı finansal bilgilere değil, aynı zamanda kamu kesiminin hizmet performansı ve sorumluluğuyla ilgili kamuoyunun bilgi ihtiyacına yöneliktir. Bu sebeple kamu ve özel sektör standartları arasında daima farklılıklar bulunacaktır.

Başlangıçta IPSAS'lar, UMS / UFRS'lere dayanarak oluşturulmalarına rağmen, özel sektörün dinamik yapısı sonucu meydana gelen düzenlemelerle, özel sektör muhasebe standartlarının kamu sektörü standartlarından bazı noktalarda farklılaştığı gözlemlenmektedir. Bu farklılaşma sebebi ile kamu sektörü muhasebe standartlarında bir takım güncellemeler meydana gelmiş, ancak kamu sektörünün katı, durağan ve hiyerarşik yapısı sebebiyle bu durumun adaptasyonu özel sektördeki kadar kısa sürede olmamıştır. Bu noktada kamuya yönelik standartlarının, sektörün gerekliliklerini ve özelliklerini dikkate alması ve kamu kurumlarının mevcut yönergeleri, siyasal statüleri, ekonomik bağılıkları vb. hususları göz önüne alması gerekmektedir.

Kamu sektörünün ekonomi içerisinde yer alan tüm sınıfları etkileme gücü dikkate alındığında, IPSAS'ların mevcut kamu uygulamalarına uygun olarak hazırlanmasının önemi daha da artmaktadır. Muhasebenin temel varsayımlarından biri olan tam açıklama fonksiyonun doğal bir sonucu olarak, IPSAS standartlarının

Ülkemizde uygulanması hesapların Őeffaflıđının ispatı açısından son derece önemlidir. Uygulamasına henüz tam anlamda geçilememiŐ olsa da, kamu sektörü konsolide finansal tablo oluşturma ve yayınlama uygulamaları arttığı zaman Türkiye’de Şeffaf, karşılaştırılabilir ve hesap verilebilir bir kamu düzeninin var olması, gerek yatırımların gerekse etkin yönetim uygulamalarının artmasına olanak verecektir. Bu sebeple ilgili Devlet Muhasebe Standartlarının uygulanmasına efektif bir Şekilde geçilmesi gerekmektedir.

ÖZET

Özel sektör ve kamu sektörü için, son yıllarda Konsolide Finansal Tabloların hazırlanması, raporlanması ve sunumu oldukça önemli bir çalışma alanı haline gelmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda, birçok ülkede kamu ve özel sektör raporlama stratejilerinin ortak bir noktada buluşma eğilimi artmıştır. Finansal tabloların oluşturulma amacı, bir işletmenin finansal performansını, finansal durumunu, özkaynaklarını ve nakit akışlarını doğru ve tarafsız bir biçimde yansıtmaktır. Bu nedenle konsolide raporlar, gerek kamu sektöründe hükümetlerin; gerekse özel sektörde faaliyet gösteren kurumsal firmaların nasıl bir performans sergilediğini göstermek için önemli bir yol göstermektedir. Özel sektörde faaliyet gösteren işletmelerin, konsolide finansal tabloları hazırlarken uymakla yükümlü oldukları “TFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar” standardı, bir veya daha fazla bağlı ortaklığa sahip bir ana ortaklığın mali tablolarını düzenlemesine ilişkin esasları “kontrol” tanımı ve tek bir kontrol modeli üzerine kurularak düzenlenmiştir. Bu standart kapsamında düzenlenen finansal tablolar, özel sektörde faaliyet gösteren ana ortaklığa ait tüm işletmelerin mali tablolarını tek bir tablo olarak göstermektedir. Grupta bulunan işletmelerin birbirleri ile faaliyetlerinden kaynaklanan işlemlerin etkilerini gidererek kullanıcılara daha doğru bilgiler vermeyi hedeflemektedir. Özel sektöründe meydana gelen reformlar ile birlikte; kamu sektöründe yeni kamu anlayışı ortaya çıkmıştır ve bunun sonucunda, nakit bazlı muhasebe sisteminden tahakkuk esaslı muhasebe sistemine geçiş yaşanmıştır. Bu durum konsolide finansal tabloların kamuya açılması düşüncesinin yaygınlaşmasını beraberinde getirmiştir. Kamu sektörü için konsolide finansal tablo hazırlanması hakkındaki araştırmalar bir süredir pek çok çalışmaya konu olmuştur ve bu

kapsamda Özel sektördeki Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına benzer,
Uluslararası Kamu Sektörü Muhasebe Standartları yayınlanmıştır.

KAYNAKÇA

- AKDOĞAN, Nalan, **“Türkiye Muhasebe / Finansal Raporlama Standartlarının Uygulanma Süreci: Sorunlar ve Çözüm Önerileri”**, Mali Çözüm Dergisi, İSMMMO Yayın Organı, Sayı 80, Mart-Nisan 2007
- AKDOĞAN, Nalan, TENKER, Nejat, **“Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri”**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2007
- AKTAŞ, Rabia, **“İlke Temelli Finansal Raporlama Standartları Nasıl Öğretilmeli? TFRS 10 – Konsolide Finansal Tablolar Standardı Örneği”**, Mali Çözüm Dergisi, 2013
- ANTILL, Nick, LEE Kenneth, **“Company Valuation Under IFRS”**; Harriman House Ltd, Great Britain, 2005
- ARSLAN, Ahmet, **“Kamu Sektörü Uluslararası Muhasebe Standartları”**, TÜRMOB Yayınları-423, Seri No:2012-2
- BAŞPINAR, Ahmet, **“Türkiye’de ve Dünyada Muhasebe Standartlarının Oluşumuna Genel Bakış”**; Maliye Dergisi, Ankara, 2004
- BEN-SHAHAR, Danny; SULGANİK, Eyal; TSANG Desmond; **“Does IFRS-10 on Consolidated Financial Statements Abandon Accepted Economic Principles”**, Australian Accounting Review No:79 Vol 26 Issue 4; 2016
- BEYAZITLI, Ercan, ÇELİK, Orhan, ÜSTÜNDAĞ, Saim; **“Türkiye Muhasebe Standartlarına Genel Bakış”**; Tesmer Yayın No:67; Ankara; 2006
- CASABONA, Patrick A., ASHWAL, Alex; **“The Concept of Control in Consolidated Financial Statements: Convergence of U.S. and International Accounting Rules”** Review of Business, 2005, Vol. 26 Issue 2
- CÎRSTEA, Andreea; **“The Need For Public Sector Consolidated Financial Statements”**, Procedia Economics and Finance, 2014

- CÎRSTEA, Andreea, CÎRSTEA Ştefan, MÂRZA Bogdan, "**CONSOLIDATED FINANCIAL STATEMENTS – IPSAS VS IFRS**"; Revista Economică 67:2, 2015
- CÎRSTEA, Andreea, CÎRSTEA Ştefan; "**Similarity or Dissimilarity Between Public And Private Sector Standarts Regarding Consolidated Reporting?**"; ACADEMICA BRÂNCUŞI" PUBLISHER, 2015
- CÎRSTEA, Andreea, NISTOR, Cristina Silvia, TUDOR, Adriana Tiron, "**Consolidated Financial Statements – A New Challenge for the Public Sector Administration**", Journal of Economic and Administrative Sciences, Vol. 33 Issue: 1, pp.46-65,2047,2017
- CHRISTIAENS, J, "**Symposium On Local Government Accounting Reforms In Europe**", Introduction, Journal of Public Budgeting, Accounting & Financial Management 14(4), Vol. 14 No. 4, 2002
- ÇEVİKBAŞ, Rafet; "**Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı ve Türkiye Uygulamaları**"; Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi; Cilt:1 Sayı 2, 2013
- DAVIS, Michael, LARGAY, James A, "**Consolidated Financial Statements**"; III. The CPA Journal 78.2; Şubat 2008
- DELOITTE BÜLTEN; "**A Practical Guide To Implementing IFRS-10-Consolidated Financial Statements**", 2013
- DEMİR, V.;BAHADIR, O. ; "**UFRS/TFRS Kapsamında İşletme Birleşmeleri ve Konsolidasyon: Açıklamalar ve Uygulamalar**",Ankara; Nobel Yayın Dağıtım, 2009
- DURAK, Mustafa Gürol, BALSARI, Çağnur Kaytmaz, "**Türkiye’de UFRS Araştırmalarına Genel Bakış**"; İzmir SMMM Odası Dayanışma Dergisi; Sayı 113, Aralık 2011
- ELLWOOD, S., NEWBERRY, S.;"**Public Sector Accrual Accounting: Institutionalizing Neo-liberal Principles?**" Accounting, Auditing and Accountability Journal, 20, 4,2007

- ERNST & YOUNG BÜLTEN; **“A Snapshot of GAAP Differences Between IPSAS and IFRS”**; Nisan 2013
- GÖĞÜŞ, H. Sümer, YOLSAL, Murat, **“Şerefiyenin Muhasebeleştirilmesi ve Değerlemesinin Uluslararası Finansal Raporlama ve Amerikan Muhasebe Standartlarına Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi”** Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi. 3-2006
- GRAEME, Wines, RON, Dagwell, CAROLYN, Windsor, **“Implications of the IFRS Goodwill Accounting Treatment”**, Managerial Auditing Journal, Vol. 22 Iss: 9,2007
- GRANT THORNTON BÜLTEN; **“Adviser Alert—Under Control? A Practical Guide to IFRS 10 Consolidated Financial Statements”**;2012-08
- GROSSI Giuseppe, SOVERCHIA M.,**“European Commission Adoption of IPSAS to Reform Financial Reporting”**,Abacus Accounting Foundation”,The University of Sydney; Vol. 47, No. 4, 2011
- GROSSI, Giuseppe, BERGMANN,Andreas, RAUSKALA,Iris, Fuchs, Sandro, **“Consolidation In The Public Sector: Methods And Approaches In The Organization For Economic Co-operation and Development Countries;”** International Review of Administrative Sciences 2016, Vol. 82(4)
- GROSSI, Giuseppe, PEPE, Francesca, **“Consolidation In The Public Sector: A Cross-Country Comparison”**,Public Money & Management, 29:4,2009
- GÖKGÖZ, Ahmet; **“İştirak Yatırımlarının Muhasebeleştirilmesi”**; Muhasebe Finansman Dergisi; Nisan/2013
- GUTHRIE, J., **“Application of Accrual Accounting In The Australian Public Sector – Rhetoric or reality?”** Financial Accountability & Management. Vol. 14, No. 1, 1998
- GÜÇLÜ, Hakan, **“Konsolide Mali Tabloların Düzenlenmesi ve İştiraklere Yapılan Yatırımların Muhasebeleştirilmesi”** Mart, 2005

- HITCHENS, Lesley, **“Broadcasting Pluralism and Diversity; A Comparative Study of Policy and Regulation”**, Oxford and Portland, Oregon, 2004
- KARAPINAR, AYDIN **“Uluslararası Finansal Raporlama Standardı Taslak-3’e Göre İşletme Birleşmeleri”**, Muhasebe Uygulamaları ve Vergi Mevzuatı Sempozyumu -5, ANTALYA, 2006.
- KOCAMAZ, Hilal, **“Uluslararası Muhasebe Standartlarının Dünyada ve Türkiye’de Oluşum ve Gelişim Süreci”**, KSÜ İİBF Dergisi, 2012
- KPMG UFRS Bülten; **“Konsolidasyon: Tek Bir Kontrol Modeli”**; Temmuz, Sayı:1, 2012
- LOMBRANO, Alessandro, ZANIN, Luca; **“IPSAS and Local Government Consolidated Financial Statements—Proposal For a Territorial Consolidation Method”**; Public And Money Management; 2013
- LÜDER, K., JONES, R.,” **Reforming Governmental Accounting and Budgeting in Europe”**, Fachverlag Moderne Wirtschaft, 2003.
- MONTESINOS,V.,BRUSCA,I,**“Whole Of Government Financial Reporting: Fashion or Necessity”**, Workshop on Whole of Government Financial Reporting: International Trends. Siena, Italy, 2008
- ÖRTEN, Remzi, KAVAL, Hasan, KARAPINAR, Aydın, **“Türkiye Muhasebe Finansal Raporlama Standartları Uygulama ve Yorumları”**; 2014 TMS-TFRS”; Gazi Kitabevi, 7. Baskı; Ankara, 2014
- PAMUKÇU, Fatma,**“Gerçeğe Uygun Değer Muhasebesi ve Finansal Tablo Etkisi”**, Mali Çözüm, İstanbul SMMM Odası, Ocak, Şubat 2011
- PARLAKKAYA, Raif, **“Muhasebede Uluslararası Uyum ve Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye’de Muhasebe Uyumlaştırma Çalışmaları”**, SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi; 2004
- PWC Bülten; **“Consolidation and Equity Method of Accounting”**; 1.1.2, 2015

- TAGESSON, Torbjörn, **“Debate: Arguments For Proportional Consolidation; the Case of Swedish Local Government”**, Public Money & Management, 29:4, S:216
- TERZİ, Serkan; **“Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS-10) Açısından Konsolidasyon İlkeleri ve Kontrol Modeli”**, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi C. XV, S. 1;2013
- TOMASZEWSKI, Sylwia Gornik, LARSON, Robert K., **“New Consolidation Requirements Under IFRS”**, J.Hopkings University Review of Business, 2014/7
- UTKU, Burcu Demirel, GÜRSOY, Kemal, **“KOBİ’ler için Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının Tam Set TFRS ile Karşılaştırılarak Değerlendirilmesi”**, Mali Çözüm, İSMMMMO Odası, Ocak-Şubat 2011
- WALKER, R.G., **“Public Sector Consolidated Statements- an Assessment”**, A Journal of Accounting, Finance, and Bussinnes Studies, Vol-45 No:2,2009
- WİSE, Victoria; Theory and Accountability: **“The Case of Government Consolidated Financial Reporting”**, International Review of Business Research Papers Volume 6. No 5.,09/2010
- YANG, James G.S, POON, Wing W, LEE H, **“The İmpact of the New Consolidation Accounting Standards On Financial Statements”**; Franklin Business & Law Journal, Vol:2015/1
- YANIK, Serap, **“Türkiye'deki Devlet Muhasebesi Sisteminin Uluslararası Standartlarla Karşılaştırılması ve Kamuyu Aydınlatma İlkesi Açısından Devlet Muhasebe Sistemi Önerisi”**, Türkiye XXI. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, Bodrum, Muğla, 29 Mayıs-02 Haziran 2002
- www.ey.com;
- www.deloitte.com
- www.kgk.gov.tr
- www.kpmg.com

- www.ifac.org
- www.pvc.com
- www.spk.gov.tr
- www.tdk.gov.tr
- www.resmigazete.gov.tr

